

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД

БҮГЭДЭ АРАДАЙ СОНИН

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

2010
оной
октябриин
28
Четверг

№ 42
(21788)

Намарай
хүүлшын
улаан нохой
нарын
20
гарагай
5

Буряад үнэн

Манай сонин Россин хэблэлэй алтан жасада оруулагданхай

ПРЕЗИДЕНТ МОСКВА ОШОБО

Буряад Республикын Президент-Правительствын Түрүүлэгшэ Вячеслав Наговицын Москва хото ошобо.

Буряадай Президент октябриин 26-да Россин Федерациин Правительствын Түрүүлэгшэ В.В.Путиной хүтэлбэрлэн зүблөөндэ хабаадажа, Сибириин федеральна тойрогто түрүүшын ээлжээнэй инвестиционно проэктнүүдэй бэсүүлгын асуудал

хэлсээ. Гадна «Байкальская гавань» гэхэн аяншалгын-амаралгын түхэлэй тусхай экономика зона тогтоохо талаар инвестиционно проэкт бэсүүлгын ябаса тухай элидхээ. Мүн тиихэдэ Россин Правительствата болон РФ-гэй Президентын Захиргаанда хэдэн уулзалга түсэблэгдэнхэй.

РБ-гэй Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан.

УЛААН-ҮДЭМНАЙ УЛАМ ҮЗЭСХЭЛЭН БОЛОХО

Буряадай найн дураараа Росси гүрэнэй бүридэлдэ орохоор 350 жэлэй ойн баярай ойртоод байхада, эмхидхэлэй хорооной ээлжээтэ зүблөөн дээрэ ниислэл хотые сэбэр, болбосон түхэлтэй болгохо тухай хэлсээ.

«Ойн баярта хамагаа бэлдэжэ үрдихэшухала. Хотын шарай халан хандагар байха ёһогүй: трамвайн харгынүүдһаа эхилээд, паркнууд, газонууд, фанарнууд, автобусуудай буудалнуудай урианууд хүрэтэрнэй сэбэрлэхэ хэрэгтэй», - гэжэ Вячеслав Наговицын хэлээ.

Тиихэдэ хотын үйлсэнуудтэ хандайнуудые олошоруулха, зоной субадаг газарнуудта, магазинуудай хажуугаар автомобильнуудые табиха талмайнуудые хараалха, түб үйлсэнуудтэхи «хэтэнхэй полицейскэнүүдые» үгы хэхэ гэхэ мэтын эрилтэнүүдые табяа.

Улаан-Үдэ хотын мэрэй үялгануудые дүүргэгшэ Виктор Гаврилов 2010-2011 онуудта хотые болбосон түхэлтэй болгохо талаар хүдэлмэринүүдэй түсэбэй бэсүүлгэ тухай мэдээсээ.

Хотын түбтэ «Одон» гэхэн фонтан тогтоогдоо, Орешковэй нэрэмжэтэ паркын хорой шэнэлгдээ, Димитровэй, Терешковагай, Кировэй, Куйбышевэй болон бусад үйлсэнуудтэ тротуарнууд хушагдаа, 97,5 мянган дүрбэлжэн метр талмайда харгынүүд захиабарилагдаа. 1905 оной Революциин үйлсэдэ ажал үргэлжлүүлгэдхээр, харин Набережная, Балтахиновой болон бусад зарим үйлсэнуудтэхи хүдэлмэринүүд 2011 ондо түгээсгдэхэ. Харгынүүдта светоформууд тодхогдожо байна...

Социальна хамгаалгын министр Наталья Хамагановагай хэлэхээр, эрмэдэг бэстэй зоной ябахандусуудгүйсэд түхээрэгдэдүй. Экономикын министр Татьяна Думнова коммунальна түлбэрин талаар үритэй хүнүүдтэ шэрдэхэ-сагаадаха мэтын ажал хүүлэхэ дуралхал оруулаа.

Тиин 2011 оной июлиин 1 болотор Улаан-Үдэ гоё найхан, сэбэр шарайтай болохо ёһотой юм.

Надежда ГОНЧИКОВА.

Буряад Республикын Арадай Хуралда

АМИН ШУХАЛА АСУУДАЛНУУД ЗҮБШЭГДӨӨ

Буряад Республикын Арадай Хуралдай Зүблэлэй зүблөөн дээрэ республикын социально-экономическа хүгжэлтыг хууляар хангалга болон Арадай Хуралдай ажаябуулгын бусад шухала асуудалнууд хэлсэгдээ.

Буряадай зөөрин болон газарай харилсаануудай министр М.А.Магомедова «Буряад Республикын дэбисхэр дээрхи газарай участогуудта бэсүүлгэдэг кадастрова хүдэлмэринүүдэй эгээл эхэсэнгүүдэй хизаар тогтоохо тухай» РБ-гэй Хуули бэсүүлгын ябаса тухай элидхээ. Мүнөө дээрээ тус хүдэлмэрин сэн гэхэдэ, дүрбэлжэн метрэй түлөө 10-20 түхэриг болоно. Олоной ханамжаар, энэнь хүдөө ажахын хэрэглэлэй хамтын газарнуудһаа ямар нэгэн хубита газар илгэжэ үгэлгын, үмсэлгын ябасыг хаатуулна. Россин бусад субъектнүүдтэ кадастрова хүдэлмэри 2,50-8 түхэригтэ юм. Тиимэһээ республикада 6 түхэригһөө дээшэ бэшэ сэн тогтоохо дуралхалдаа.

Газарай участогуудые үмсэлхэ эрхын 1992 онһоо олгогдонхойшыг наа, газараа ашагладаггүй, миил хаяжархиан хүнүүд олон. Гэхэтэй хамта энэ хэрэгтэй урагшагүй байһанай шалтагаан кадастрова хүдэлмэринүүдэй үнэтэйһөө бэшэ гэхэн ханамжа бии. Хамтын газарые хуби хубяарнь таһалангүй, хүдөө ажахын үйлдбэрлэгшэд тэрэниень ашаглана. Тиимэһээ бэлшээрнүүдые, сабшалангуудые нютаг хууриунуудта үгөөд, харин таряалан газарнуудһаа хубинуудые илгэжэ үгэхэ гэхэн дуралхал оруулагдаа.

РБ-гэй элүүрыг хамгаалгын министр В.В.Кожеников аргалалгын-элүүржүүлгын газарнууд, курортнууд тухай хуули бэсүүлгын ябаса тухай элидхээ, энэ асуудалаар нилээд удаан хөөрөлдөөн болоо.

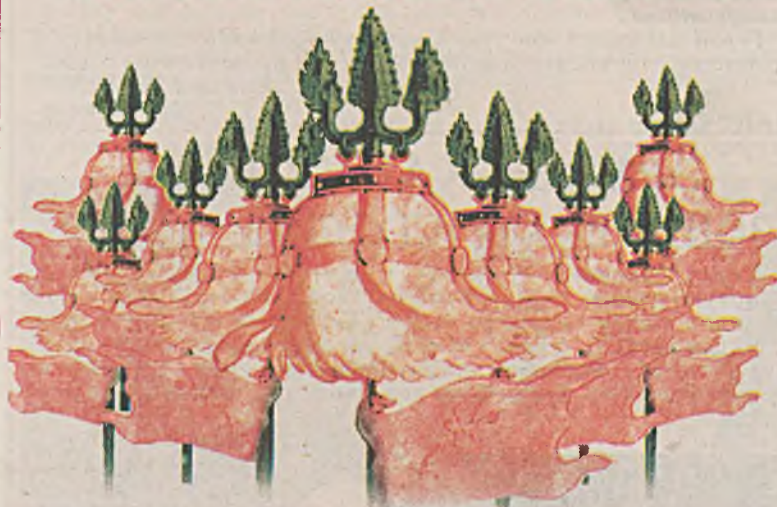
Аргалалгын-элүүржүүлгын газарнуудые, курортнуудые хүгжөөлгын тусхай зорилготой программа түргэн дары баталха хэрэгтэй. Элүүрыг хамгаалгын министерство программын түлэб зохёон бэлдэнхэй, зүгөөр Экономикын министерство эдэбхитэйгээр хабаадаха ёһотой: тус шэглэлээр экономика хүгжэлтын хараа түсэбүүдтэй республикада курортнууд болон амаралгын газарнууд илангаяа олзын хэрэг эрхилэлгэтэй холбоотой. Жэшэнь, Алтайн «Белокуриха» курорт үмсын болонхой. (Тээд анхан ямар олон зон тэндэ амардаг байгаа, мүнөө юрын хүнэй мүнгэн хүрэхэ аал?)

Буряадта Киран, Хүшэгэр, Үмхэй, Халюута, Шумак, Хакусы, Тагли, Загза, Жойган болон бусад мэдээжэ газарнууд бии. Үнэтэй сэнтэй хэрэгсэлнүүдээр, гоё найхан «ордонуудаар» суурхадагыггүй хаань, республикымнай ажаһуугшад эдэ газарнуудтаа тон дуратай, аршаан булагуудаараа бэе махабадаа аргалхала олоороо ябадаг юм.

Тус Хуули 1997 ондо абтаһан аад, бодото дээрээ муугаар бэсүүлгэдэнэ. Харин республиканска тусхай зорилготой программын баталагдахада, байдал найн тээшэ хубилха хэн.

Даржана ЦЕЛОВАЛЬНИКОВА.

УГТАЙ ТУГТАЙ НАЙНДЭРНЭЙ

Монгол туургата арадуудай түүхын, соёлой туйлалтануудые дэлгэрүүлхэ, буряад хэлэ, литературын хүгжэлтэдэ арга нүлөө үзүүлхэ зорилготойгоор «ЮПЭН ТУГАЙ ПҮЛДЭ» («СИМВОЛ ДЕВЯТИ ЗНАМЕН») гэхэн литературна конкурсын дүнгүүд согсологдоо гээд уншагшадтаа дуулгаа нэмди. Тус конкурс Монголдололон болоһон бүгэдэ буряадуудай уласхоорондын «Алтаргана» найндэртэ зорюулагдаа бэлэй.

Агуу Монгол улас түрын байгуулагдаһаар 800 жэлэй, «Буряад үнэн» сонинной 85 жэлэй ойдо зорюулан, 2006 ондо тус конкурс анха түрүүшынхэ эмхидхэгдээд, уншагшадтайнай, хүдөө бэшээшэдэйнай, гуурһааяа хаял туршажа байһан залуушуулайшыг сэдхэлдэ унтаршагүй сог зали бадараагаа хэн.

Гадна Монгол улас түрын 800 жэлэй ойдо зорюулжа, ахамад уран зохёолшод А.Л.Ангархасвай, Л.Д.Талхасвай үүсхэлээр «ЮЭн туг, эхэ уг» гэхэн ном хэблэгдэн гараа хэн. Монгол зохёолшодой шүлэгүүд – буряад хэлэн дээрэ, мүн буряад зохёолшодой шүлэгүүд – монгол хэлэн дээрэ - нимэ гуримаар бэлдэгдэн ном Монголой Уран зохёолшодой холбоондо бэлэг болгон барюулагдаа бэлэй.

Харин литературна конкурстухай хөөрөлдөөнэй болоходо, Ардан Лопсонович үнэн зүрхэнһөө дэмжэжэ, дали жэгүүр олгуулан габыятай. Буряад хүнэй сэдхэлэй шэмэг, баялаг уг удамһаа эхи захиагүй, буряалан гаража байһан булаг мэтэ ха юм. Юрэнхидөө, тус конкурсын ашаар нютагай олон домогууд хэргэжэ, дам саашаа дамжаһаар, зоной сэдхэлдэ үлэхэнь гээнгэ. Эдэ домогууд соо – нүүдэл элинсэг хулинсагаймнай баатар бата ябадал, талын уудамдал дэлгэр сэдхэлэнь, ухамай сэсэн ухаан бодолынь... Юртэмсын юрэ бусын, дээдын хүсэнүүдэй, эди шэдиин үзэгдэлнүүд тухай хөөрөөнүүдтай хожорхоор, үсөөдхөөр гү? Арьбазуулха гээд, жэгтэй ушаралнуудай жинхэни удхыг ханаял, зурхай судлалай, зүнтэй зүүдэнэй далда нюуса гэмдэгүүдые тайлбарилалдыг үзээл. Зоной байдалда, зохёолшодой һдэбтэшыг туһа боложо магад бшуу.

Дам саашань тодорхойлон хэлэбэл, «Чингисхаанай ёһо хургаалнууд», хуулинууд тухай», «Бүхэдэлхэйн харилсаан: буряад-монголнуудай хуби заяан», «Минини мүшэн шинни мүшэнтэй...», «Бадма баабайнда баяртай, хүхюутэй даа», «Бага хэмжээнэй шэнжэлэл, шүүмжэлэл», «Уг изагуурни» болон дээрэ дурдагдаһан нийтэ гаршагууд доро багашаг хэмжээнэй материалнуудые эльгээжэ байгыт гээд хүндэтэ уншагшадтаа хандаа.

Мүнөөдэр Хэблэлэй байшан соо «ЮЭн тугай хүлдэ» конкурсо илагшадые хүндэлэн ёһололгын найндэр болохонь. Буряад хэлэнэй, буряад сэдхэлэй угтай тугтай байһыг нимэ найндэрнүүд үнэн бодотоор гэршэлнэ, гэршэлжэшыг байхал, хэтэ мүнхэдөө!

Галина ДАШЕЕВА,
«Буряад үнэн» сонинной редактор.

ФЕДЕРАЛЬНА БЮДЖЕТ ТУХАЙ

Россиин Федерациин Гүрэнэй Дүүмын намарай сесси дээрэ федеральна бюджет тухай хуули ёно нэгэдэхи уншалгаар баталагдаа. Энээн тушаа богонёор Гүрэнэй Дүүмын депутат, «Нэгэн нийтэ Росси» гэжэ партиин фракциин гэшүүн Василий Кузнецов манай корреспондентдэ хөөрөбэ.

- Шэнэ жэлхээ эхилээд, ашагта малтамалнуудай олзоборилгын налог дээшлэгдэхэ, зарим акцизуудай индексаци хөгдэхэ юм. Автомобильна бензин, дизельнэ түлшэ, моторой тоһон гэгшэдэй сэн январийн 1-нээ литрэй нэгэ түхэригөөр дээшлэгдэхэ.

Тиин тамхинай акциз дээшлэхэ. Эдэ болон бусад үйлэ хэрэгүүдхөө олоһон мүнгэн Федеральна харгын жасын эмхидхэлгэдэ дамжуулагдаха. Шэнэ жасын 70 процент Россиин субъектүүд руу эльгээгдэхэ.

Бюджет соо гурбан шэнэ хэбэгүүд бии болоо: «Гүрэнэй болон муниципальна үрийн талаар хамгаалга», «Физическэ культура болон спорт», «Мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүд».

Хүдөө ажахын хүгжэлтын талаар гүрэнэй программаар, хуралсалай болон соёлой хүгжэлтэдэ, элүүры хамгаалгада бюджет сооһоо мүнгэн дамжуулагдана.

Гүрэн наһажаал зон тухай мартаагүй. Ажалай пенсинүүд 8 процентээр дээшлэгдэхэ, нийтын пенси – 9,1 процентээр ехэ болохо.

Янжама ЖАПОВА,
манай корр.

ЭРХЭЭЭ ХАНУУЛХАН ЗОНИИЕ БҮРИДХЭЛДЭ АБАБА

Хуули ёноной гуримые сахингүй, гэмтын ябадал ушаруулхан зон Улаан-Үдэ хотодохи Южный посёлогто оршодог 2-дохи колонида байна. Тэдэнэрые вторнигой үдэр тоо бүридхэлдэ абаа. Мэдээсэл тараадаг албангуудай, Бурятстадай, Буряадай Республика доторхи УФСИН-эй түлөөлэгшэдхөө бүридхэн делегаци тус колони хүрэнэн байна.

Эндэ 4 тоо бүридхэлэй участогууд бии. 4-дэхи тоо бүридхэлэй участогта сурбажлагшадай анхарал доро хэдэн түрмын зоние тоо бүридхэлдэ оруулба. Энэ ажал 9-дэхи отрядтай дарга, дотоодын албанай майор Дашанима Доржиев аргагүй түргөөр ябуулна. Тэрэ хурамал байна. Анхан 2002 ондо үнгэрхэн тоо бүридхэлдэ баһал тоо бэшгшээр ажаллажа, түрмынөө зоние тоо бүридхэлдэ оруулхан бэлэй.

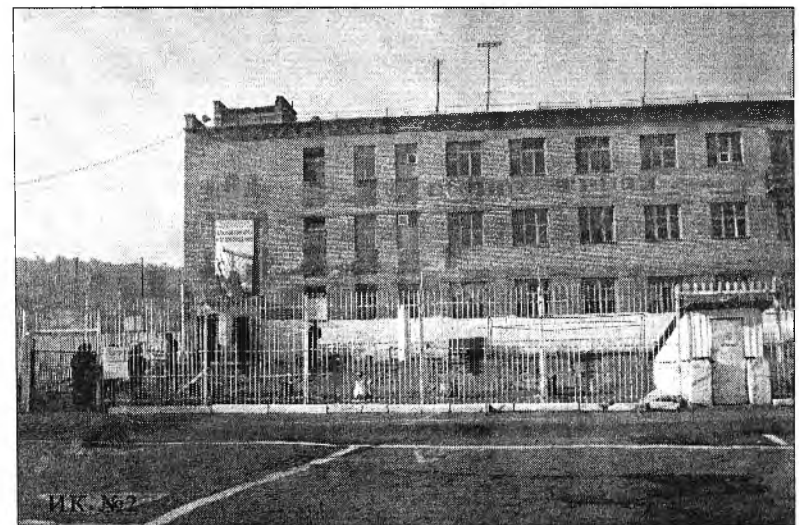
9-дэхи отрядта 86 хүн. Эдэ зон лагерийн ажахын хамнабарийн хүдэлмэринүүдые хэдэг. Мүнөөдөр тоо бүридхэлдэ ажаллажа, түрмынөө зоние тоо бүридхэлдэ оруулхан бэлэй.

бүридхэлэй ажал нэгэ-хоёр үдэрэй үлэнхэй. Эндэ олон жэлээр эрхэ сүлөөһөө хахасаһан зон нуунад. Террорис ааша гаргаһан, хуули ёноной хулгайша хэнэн зониешье эльгээнэ. Тус түрмэ хатуу гуримтай гээд тоологдоно.

Буряад Республика доторхи УФСИН-эй хүмүүжүүлгын талаар таһагай дарга Геннадий Гордеев тоо бүридхэлэй ажал хүдэлмэрин үнгэржэ байһан тухайн мэдүүлэ. Мүнөөдөр управлениин 7 эмхинүүдтэ тоо бүридхэл дүүрэн хэгдээ, үлөөшэ хоёр эмхидэ хэгдэжэ байнхай. Бултадаа иимэ зоной тоо 5770 хүн гээд тоологдоно. Управлениин дэргэдэхи 9 эмхинүүдтэ 19 тоо бүридхэлэй участогууд нээгдэнхэй.

- Жэлэй туршада тоо бүридхэлэй талаар ехэ эдэбхитэй ажал ябуулагдаа, - гээд, Геннадий Гордеев хөөрөбэ. - Энэ ажалаар түсэб бэелүүлэгдээ. Нийтын-хуули ёноной хэмжээ ябуулганууд бүхы эмхинүүдтэ ябуулагдаа. Стенгазетнүүдэй конкурс эмхидхэгдээ. Тоо бүридхэлэй ябуулга тоб гэмээр хэгдээ.

Янжама ЖАПОВА,
манай корр.

И.К. №2

ТАЙГИБ ТОЛБОВ ШАГНАЛАА МУЗЕЙДЭ ДАМЖУУЛБА

Хангаловай нэрэмжэтэ түүхын музей соо Ардай Хуралай депутат, Россиин Герой, лётчик, полковник Тайгиб Толбоев Буряадай ниислэл түб хотын хургуулинуудай хүүгэдтэй уулзаа.

Улаан-Үдын олон хурагшадай ханаан сэдхэл соо энэ дулаахан намарай үдэр тон бүхөөр хадуугдаа

бшуу. Ушарын гэхэдэ, энэ үдэр тэдэ Россиин Герой, лётчиктой уулзаа. Үхибүүд тэрэндэ баглаа сээг барюулаа. Тайгиб Омарович хүүгэдтэ ажал тухайгаа ехэ удхатайгаар, хонирхолтойгоор хөөрөө.

- Багшынгаа, эхэ эсэгынгээ үгэ дуулаад, хайнаар хурагты, - гээд тэрэ хэлээ. - Нургуулия дүүргэд, саашадаа лётно хургуули ошожо, мэргэжэл шэлэхэдэтай болоно.

Музейн жаса руу тэрэ өөрынгөө Россиин Геройн шагнал, Дагестанай арадай Геройн нэрэ үнэмшлэнэн диплом дамжуулаа.

Тайгиб Омарович Дагестанай Махачкала хото тоонтотой. Тэрэ гэр бүлдөө гансаараа Герой бэшэ. Ахань Россиин Герой гэжэ нэрэ зэргэдэ баһал хүртэнхэй. Музейн директорэй орлогшо В.Р.Чойсоновагай тэмдэглэхээр, лётно формо, шлем, хэдэн фотографинуудын музейн жаса руу дамжуулагдаа.

Тус уулзалгада Тайгиб Омаровичтай суг хамта нүхэдэнь ерлээ. Тэдэ нүхэр тухайгаа ехэ хонирхолтойгоор хүүгэдтэ хөөрөжэ үгөө.

Янжама ЖАПОВА,
манай корр.

Р-Н.БАЗАРОВАЙ фото-зураг.

«ХҮЛТҮҮГ-МОНДЫ» ГЭНЭН ХАРГЫ ШЭНЭЛЭГДЭЭ

Буряад ороной Россиин бүридэлдэ ороһоор 350 жэлэй ойдо зорюулагдаһан хэмжээ ябуулгануудай хэмжээндэ Түнхэнэй аймагта «Хүлтүүг-Монды» гэнэн харгы заһагдаха. Тус харгын шэнэлэлгэ 2011-2012 онуудта үнгэрхэ.

Түнхэнэй болон Ахын аймагуудта ехэ хэрэгтэй харгы үшөө 1830-аад онуудта баригдажа эхилхэн байна. Тэрэ мүнөө Монгол болон Росси гүрэнүүдэй транспортна хужаа холбоно. Тиин үшөө тус харгы дээрэ «Монды-Ханх» гэнэн хилын пункт байдаг.

«Барилгын хэмжээ ябуулгада 3,2 миллиард мүнгэн гараха. Асфальт табиладга эмulsionно хушалга хэрэглэгдэхэ. Бүхыдөө 218 километр харгы шэнэлэгдэхэ, тэдээн сооһоо 180 километр харгы ганса Түнхэнэй аймаг соо юм», - гэжэ Түнхэнэй аймагтай захиргаанай толгойлогшо Николай Петухов хэлэнэ.

Барилгын хэмжээ ябуулганууд эхилээд байна. Шэнэлэлгын үүлээр аймагта болон аяншалагшадта ехэ хэрэгтэй шэнэ харгы дээрэ үдэр бүхэн хэдэн

зуугаад машинууд ябаха аргатай болохо.
Эржена БАТОВА.

Авторай фото.

ВИЧ ҮБШЭННӨӨ НЭРГЫЛХЭ

Буряад Республикада «15» гэнэн программа эмхидхэгдээ. Юундэ иимэ нэрэтэйб гэхэдэ, ВИЧ үбшэнһөө нэргылэлгын программа 15 час соо үнгэрхөөр түсэблэнхэй. Эндэ эхэнэрнүүдэй, эршүүлэй, залуу хүбүүдэй болон бэшэшье хонирхолтой хэмжээ барилгатай бүлгэмүүд бии.

Тиин үшөө тус программын

онсо илгаа хадаа иимэ хөөрлэдөнэй тренингүүдтэ хүбүүд, басагад эжы, абатайгаа хабаадаха аргатай. Жэшэнь, иимэ хуралсал Улаан-Үдын 8-дахы хургуулин хурагшад гараһан байна. Эндэ ганса ВИЧ үбшэнһөө нэргылгэ тухай хөөрэлдэнэ бэшэ, мүн бэшэшье хонирхолтой хэмжээ ябуулганууды эмхидхэнэ. Тиин

«Школьное радио» гэнэн проект бэлдэгдэжэ байна.

СПИД үбшэнһөө нэргылгэлгын республиканска түбэй мэдээсэлээр, үүлэй үедэ 15-17 наһатай ВИЧ үбшэнтэй залуушуул үсөөн боложо байна. Харин 30 наһатай хүнүүдэй дунда иимэ үбшэнтэй хүнүүд олоһороо.

Эржена БАТОВА.

РЕКЛАМЫН ҮДЭР

Октябрийн 23 Бүхэроссиин рекламистын үдэр юм. Тус хайндэртэ зорюулагдан, Улаан-Үдэ соо олон хэмжээ ябуулганууд үнгэрөө. Жэшэнь, «Школа чародейства рекламы и магии связей с общественностью» гэнэн хайндэр.

Зүүн Сибириин гүрэнэй технологическа университетэй Рекламын болон олонитэдтэй холбооной танхим иимэ хэмжээ ябуулга эмхидхэжэ, олоной хонирхол татаа. «Фабрика» гэнэн үдэшин клуб соо университетэй багшанар, оюутад, хотын рекламна агентствэнүүдэй мэргэжэлтэд суглаара.

«Манай хэмжээ ябуулгын гол зорилго хадаа оюутад, ерээдүйн рекламистнууды ерээдүйн ажалтайн танилсуулга болоно. Эндэ хотын фирмэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд ерээ, тэдэнтэй оюутаднай танилсаа, хөөрлөдөө», - гэжэ эмхидхэгшэд хэлэнэ.

Рекламын танхимай оюутад дээдэ хургуулия дүүргэд, олонын ажал бэлээр олодог. Тэдэнэр рекламн, маркетингын фирмэнүүдтэ, гүрэнэй, худалдаа найманай предпритинуудта ажаллана.

Энэ үдэшэ «Жираф» гэнэн рекламна фирмын түлөөлөгшэ Валентина Намсараева, «Барис» гэнэн рекламна агентствын директор Баир Доржиев, «Креативная группа «Next» гэнэн нийтын бүлгэмэй түлөөлөгшэ Татьяна Ращепкина, «БайкалМедиа» гэнэн фирмын мэргэжэлтэн Николай Крылов гэгшэд ерээ, оюутадаар хөөрлөдөө.

Наталья Брянскаягай ВСГТУ дүүргэхээр хоёр жол үнгэрөө. Тэрэ мүнөө рекламна агентствэд ажаллана.

«Юундэ энэ мэргэжэл шэлэжэ абаабиг гэхэдэ, намда хүнүүдээр хөөрлөдэхэдэ, харилсахада хонирхолтой байдаг. Манай Улаан-Үдэ хото соо реклама тиймэ дэлгэрэнги бэшэ гэхэдэ, алдуу болохогүй. Харин урагшаа ханаатай, хүгжэнхэй фирмэнүүд олон юм. Жэшэнь, «Формат», «Геосфера», «Домино» гэнэн рекламна фирмэнүүд.

Эржена БАТОВА.

Авторай фото.

Шухала асуудалаар зүблөөн

НҮ БУЙЛУУЛГА: НАНАА ЗОБООМО АСУУДАЛНУУД

Акционернэ «Молоко» бүлгэмдэ Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын, эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хорооной депутатууд нүүдэл зүблөө үнгэргөө. Хорооной түрүүлэгшэ Владимир ПАВЛОВ түрүүтэй табан депутатууд энэ зүблөөндэ хабаадаа.

Пү үйлэдбэрилгыг гүрэнэй талаана дэмжэхэ асуудал зүбшэгдөө. Буряад орондо жэл бүхэндэ 280 мянган тонно гаран хүн үйлэдбэрилгэдэнэ. Тэрэнэй оройдоол 8 мянга тонно үлүүтэйнь буйлуулна. Ушар шалтагаанинь гэхэдэ, томо хүнэй фермэнүүдэй үсөөн болоһонинь нүлөөлнэ. Манай республикада хү үйлэдбэрилдэг томо 14 предпринтнууд, фермэнүүд тоологдошье, хү буйлуулдаг акционернэ «Молоко» гэхэн бүлгэмэй эрилтэ хэрэглэмжыень хүсэдөөр хангажа шаданагүй. Энэ бүлгэмэй хид хубин хамнабарин ажахынууднаа хү тушаан абадаг. Гэбэшье хүн дутаһан зандаа.

Акционернэ «Молоко» бүлгэмэй генеральна директор Анатолий Раднаевай хэлһээр, энэ предпринтида 2006 онһоо эхилжэ, хү үйлэд-

бэрилгыг онһожоруулха хүдэлмэри ябуулагдана. Үйлэдбэридэ аюултай амниак хэрэглэдэг байһанаа, Германиин шэнэ түхээрлэг хабсаргажа, фрион хэрэглэдэг болонхой. Тиигэжэ үйлэдбэридэ хэрэглэгдэдэг уһа хэрэгтэй температура хүртээр хүргэнэ. Энэһэнэ гадна шэнэ парогенератор тодхожо, котельнын хүсэ хэрэглэхэеэ болихой. Шэнэ онһон түхээрлэгэнүүдые энэ бүлгэмдэ ашагладаг болоһонһоо хойшо зайн гал алмана.

Гол түлэб томо ажахынуудтай хэлсээ баталжа, энэ бүлгэмтэдэнһээ хү тушаан абаана. Пүөөр хүсэд хүрэхэ хэмжээндэ энэ предпринтиг хангаха асуудал хүүлэй үедэ хурсаар табигдана. Республикын худалдаа наймаанай дэлгүүртэ манай эндэ үйлэдбэрилэгдэн сагаан эдээнэй

зүйлнүүд оройдоол 18 процент эзэлнэ. Энэ продукциян ехэнхи хубинь ондоо можо нотагууднаа асарагдана. Илангаяа Эрхүүгэй областа эдээнэй зүйлнүүд манай республикын ажаууушадта элбгээр дурадхагдана. Тиимэһээ нотагай продукция үйлэдбэрилгыг дээшлүүлхэ ямар хэмжээнүүдые абахаар бэ гэжэ депутатууд бодтоор, байра дээрэн хэлсэһэн байна. Тэрэшэлэн «Буряад Республикада хүдөө ажахын үйлэдбэриг гүрэнэй талаана дэмжэхэ тухай» Буряад Республикын Хуули, тиихэдэ «Буряад Республикада эдэ хоолой зүйлнүүдэй шанар болон хүнэй ами наһанда аюулгүй байлгыг хангаха талаар зарим хэмжээнүүд тухай» хуули хэр бөлүүлэгдэнэ гэжэ энэ акционернэ бүлгэмэй бодото ажал хүдэлмэритэй танилсажа, тобшолхо зорилготойгоор депутатууд энэ хэмжээ ябуулга эмхидхэ.

Энэ бүлгэмдэ Хурамхаанһаа, Ахаһаа гү, али Хэрэнһээ хү зөөхэ болоо наа, ехэ гарзатай байна. Тиимэһээ хүдөө нотагуудаар хү тушаан абадаг пунктнуудыг байгуулха тон шухала болонхой, - гэжэ акционернэ «Молоко Бурятия» гэхэн бүлгэмэй директорнүүдэй соведэй түрүүлэгшэ Юрий Тармаев энэ зүблөөндэ мэдүүлбэ.

Тиимэһээ энэ зүблөөндэ хото, хүдөөгэй үйлэдбэрилгэдэй хоорондо нягта холбоо байгуулха инвестиционно проект нэбтэрүүлхэ, тиихэдэ хү үйлэдбэрилгэд болон буйлуулга ашагай холбоон байгуулха тухай эндэ онсолон хөөрөлдөө. Пү тушаан абалгын сэнгүүдыг гуримшуулха, хү буйлуулгын өөрын үнэ сэн доошо-

луулха, республикада хүнэй продукция ехээр үйлэдбэрилдэг болохо. Үйлэдбэрилгын болон буйлуулгын предпринтнуудта методическа туһаламжа үзүүлхэ болон бусад асуудалнуудыг шэнэ эмхишиидхэхэ болоно.

Республикын аймагуудаар хү тушаан абаха пунктнуудыг байгуулхын тула хү хүргэдэг холондильнигууд, тиихэдэ хүдөө нотагууднаа хү зөөхэ машинанууд хэрэгтэй болохо байна гэжэ акционернэ «Молоко» гэхэн бүлгэмэй генеральна директорэй орлогшо Татьяна Печкина онсооло. Энэ асуудал яаралтайгаар шиидхэжэ, хү тушаан абаха аймагта хэрэгтэй түхээрлэгэнүүдые худалдажа абаха асуудал мүнгөөр тэдхэлгыг шиидхэлсэт гэжэ тэрэ депутатуудта хандаһан байна.

Хүдөө ажахын үйлэдбэрилгэдэ дэмжэхэ программа 10 жэлээр абтанхай, тиихэдэ агро-

промышленна комплексые хүгжөөхэ удаан болзорлой программа бэсэлүүлэгдэнэ, - гэжэ Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хорооной түрүүлэгшэ Владимир Павлов хэлэнэ. - Эдэ программа-нуудай ёһоор мал ажалай продукция, тэрэ тоодо хү үйлэдбэрилгэдэ дэмжэхэ хэрэг ябуулагдана.

Саашадаа хото, хүдөөгэй үйлэдбэрилгэдэй хоорондохи холбоо нягтаруулжа, ашагтайгаар хү тушаан абалгыг эмхидхэхэ инвестиционно проект энэ бүлгэмдэ нэбтэрүүлгыг депутатууд дэмжэ. Өөрынгөө ээлжээндэ республикын тусхай зорилготой программа-нуудта тэрэниг ороулжа, мүнгөөр тэдхэхыень Правительствата зуршалхабди гэжэ тэдэ найдуулаа.

Р-Н.БАЗАРОВАЙ фото-зурагууд.

БУРЯАДАЙ ТАМУУЖАН БУСАДНАА ТҮРҮҮЛНЭ

В. Томин

2010 оной июлиин 1-һээ эхилжэ, Тамуужанай холбооной шэнэ Кодекс хүсэндөө оронхой. Энэ Кодекстэй зохилдуулжа, Буряадай тамуужанай хүдэлмэрлэгшэд байгша оной зургаа харын дүнгүүдээр Сибириин Федеральна округоор нэгдэхэ нуури эзлээ.

Байгша оной 9 харын туршада хилэ дээгүүр манай республика оруулагддаг, тиихэдэ гадаадын гүрэнүүд руу эльгээгдэдэг эд хэрэг-

сэлнүүдэй наймаанай эрьсэ 578 миллион долларто хүргэгдөө. Гэхэтэй хамта Буряад оронһоо гадаадада гаргагдадаг продукция хэмжээн 20 процентээр доошлон байна. Харин урда жэлүүдэй хидэ орходоо манай республика оруулагдадаг эд хэрэгсэлнүүдэй, эдэ хоолой зүйлнүүдэй хэмжээн 44,4 процентээр дээшлээ гэжэ тамуужанай албанай мэдээнүүд гэршлэнэ.

Илангаяа Япон, Хитад, Корей, Монгол гүрэнүүдтэй эдбхитэй наймаан ябуулагдаа. Тиихэдэ Украинаһаа эдэ хоолой зүйлнүүд эхээр асарагдадаг болонхой.

Дээрэ тоологдоһон гүрэнүүдэй дунда эгээл эдбхитэйгээр дүтэ оршодог Хитад гүрэнтэй наймаан хайн ябуулагдана. Гэхэ зуура Хитад гүрэн руу манай эндэһээ эхээр болбосоруулаагүй түхэрэн модо эльгээжэ байһанаа, мүнөө нэгэ бага бараг болоод байна гэхэ гү, али энэ наймаанинь 3 миллион 500 мянган түхэригөөр доошлонхой. Зүгөөр тайраһан, харуулдаһан модон ондоо тээшээ горитой хэмжээндэ ябуулагдана. Ехэнхи хубинь үнөөхил Хитад руу эльгээгдэнэ. Ой мо-

донһоо гадна хара нүүрхэн хари гүрэн руу эхээр эльгээгдэдэг аадлэ, энэ жэлэй баһал доошолоо гэжэ тамуужанай албанай начальник Виктор Томин хэлээ.

Республикаһаа гадуур гаргадаг эд хэрэгсэлнүүдэй дунда минеральна продуктууд - 52, ой модон болон целлюлозо-саарһанай зүйлнүүд - 28, транспортна, онһон хэрэгсэлнүүд - 14,5 процентынь эзлэнэ. Наймаанай эдэ хоол, хубсаһа хунар хилэ дээгүүр ехэ хэмжээндэ гаргагдана. Тамуужанай хүдэлмэрлэгшэдэй ажаглаһаар, хари гүрэндэ бүтээгдөн техникэ, машина болон онһон хэрэгсэлнүүд 57 процент хэмжээндэ гадаадаһаа манай республика оруулагдана.

Экономическа талаар аюулгүй байдал хангаха, дотоодын дэлгүүр хамгаалха, гүрэнэй нан жаса баяжуулха болон бусад шухала асуудалнуудыг шиидхэлсэдэг ажал хүдэлмэридөө тамуужанай алба хаагшад харюусалгатайгаар хандан хүдэлнэ. Тиигэжэ мэргэжэлэйнгээ һайндэрыг эрхим дүнгүүдтэйгээр угтаба гэжэ Буряадай тамуужанай албанай начальник, тамуужанай албанай полковник Виктор Томин тэмдэглэнэ һэн.

Хүйтэн, дулаанай хабсарха үеэр хүн зоний хамшаглаха, ханяаха ушар олошордог гэсшэ. Энэшье жэлдэ ажаууушадтай дунда хүйтэ абаха, грипп үбшэндэ нэрбэгдэхэ ушар үсөөн бэшэ. Байгша оной октябрь нараһаа эхилжэ, 1708 хүн хамшаглаа гэжэ бүрихэлдэ абтаа. Тиихэдэ 10 мянган хүнэй 17-ниин хүйтэ абажа, үбшэлһэн болоно.

Мүнөө намартаа 381 мянганһаа үсөөн бэшэ хүндэ грипп үбшэнһөө һэргылжэ, тарилга хэгдэхэ юм гэжэ Роспотребнадзорой Буряад Республикадахи управленийн хүтэлбэрлэгшэ А.Б.Болошинов дуулгаба. Энэнь бүхэ ажаууушадтай 40,3 процентынь болоно. Эгээл түрүүлэн ажаууушадтай нягта харилсаатайгаар хүдэлдэг медицинн хүдэлмэрлэгшэд, багшанар, хүмүүжүүлэгшэд, тэрэнэй удаа һурагшад, оюутад, 60-һаа дээшэ наһатай хүнүүд энэ тарилга абаха юм. Гадна нотагай бюджетүүдхээ һомологдоһон, ажалар хангадаг эмхинүүдэй, предпринтнуудай мүнгөөр үшөө 60 мянган хүндэ тарилга хэгдэхэ.

2010 оной октябрийн 7-һоо эхилжэ, грипп үбшэнһөө һэргылһэн тарилга үнгэргэгдэжэ эхилэнхэй.

ГРИПП ҮБШЭННӨӨ ТАРИЛГА ХҮҮЛЭЭ ГҮТ?

А. Болошинов

С.ДОНДОВАГАЙ фото-зурагууд.

ҮДЭРЭЙ НОНИН

НООПОН БОЛБОСОРУУЛГА АШАГТАЙ БОЛОХОНЬ

Забайкалиин хизаарта һаяын ерээдүйдэ нооһо болбосоруулха үйлэдбэри эрхилэгшэд олошорхо. Юуб гэхэдэ, хизаарай парламентын депутатууд нэгдэхэ уншалгаар шухала Хуулийн түлэб баталан абаа.

Нооһо ээрэжэ, нарин утаһан болгохо үйлэдбэри эрхилхэ эмхинүүд, олзын хэрэг эрхилэгшэд хадаа зөөридэ ашагладаг гүрэнэй албан татабарнаа сүлөөлгдэхэ гэжэ тэрээн дотор хэлэгдэнхэй. Агын тойрогто «Руно» гэхэн нэгэл предпринти мүнөө дээрээ хүдэлнэ. Иимэ хүнгэлэлтэ хэһэнэй ашаар нооһо үйлэдбэрлэхэ предпринтнууд олошорхо гэжэ депутатууд бата этигэнэ.

Энэ хуулийн хүсэндөө оробол, иимэ үйлэдбэри эрхилхэ олзын хэрэг эрхилэгшэдэй олошорбол, хүдөөгэй зон нооһо тушааха талаар ядаралда орохоёо болихо ха юм. Тиихэдэ хониной нооһондыг эрилтэ эхэтэй, хүн зоншыг ажалтай болохо аргатай. Хониной нооһо үйлэдбэрлэгшэ 1 миллион 700 түхэриг ашаг олзо нан жасада оруулагдаха гэжэ эндэ тоолоно.

СЭНГҮҮДЫЕ «УРГАЛХА»

Буряад Республикын Арадай Хуралда дүхэриг шэрээ үнгэргэгдэжэ, худалдаа наймаанай асуудал хэлсэгдээ. Онсолбол, худалдаа наймаанда дээшлүүлэгдэжэ байһан сэнгүүдыг гуримшуулха тухай асуудалаар Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хорооной түрүүлэгшэ В.А.ПАВЛОВ үгэ хэлээ.

Тиихэдэ хиналта бэсэлүүддэг албан зургаанууд, ниитын эмхинүүд нягта харилсаатайгаар энэ шэглэлээр хүдэлхэ ёһотой гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Дүхэриг-шэрээгэй дүнгүүдээр муниципальна байгуулануудай захиргаануудта социальна магазинуудыг дэмжэхэ хэмжээнүүдыг абахыень, рознично худалдаа наймаанай дэлгүүрнүүд болон яармагуудай хүдэлмэриг аймагуудаар ёһото хэмжээндэ эмхидхэхыень зууршалагдаа. Энэһэнэ гадна хүдөө ажахын продукция эдэ дэлгүүрнүүдтэ элбгээр наймаалха ажал ябуулхыень тэдэндэ дурадхагдаа.

ЗАГАНАНАЙ НӨӨСЭДЭ - ГАМТАЙГААР

Байгша оной 9 харын туршада 10 мянган килограмм түрһээ хаяха омоли, 24 километр утатай

гүльмэ, 80 онгосо хулгайгаар загаһа олзолжо ябаһан хүнүүдхээ булян абтаа.

Энэһэнэ гадна милицийн хүдэлмэрлэгшэд Роспотребнадзорой түлөөлгшэдтэй хамта Кабанскын, Прибайкалийн, Баргажанай аймагта эрхэтэдэй олоороо амардаг газарта ажаууушадтай өөһэдөө даһалһан, сонгоһон загаһа харгыда ябагшадта худалдажа, олзо олохо ябадалыг болуулха хүдэлмэри эмхидхэнэ.

Ботулизм үбшэнһөө хүн зоние аршалха зорилготойгоор иимэ шалгалта үнгэргэгдэнэ. Энэ жэлдэ үнгэргэгдэнэ шалгалтын дүнгүүдээр 266 хүн захиргаанай харюусалгада хабаадуулагдаа.

САГ НЭЛГЭХЭНЬ

Октябрийн 31-дэ Росийн ажаууушад үбэлэй сагта ороһон. Буряадай Стандартизациин, метрологийн болон сертификацийн түбэй мэдээсэлээр, октябрь харын һүүлшын вокресенидэ гэхэ гү, али гарагай нэгэндэ зунай сагай хаһа дүүрээбэ.

Тиигэжэ октябрийн 31-нэй һүни Буряад ороной ажаууушад часай стрелкэнүүдыг 1 часаар гэдэргэн болгохо болоно.

Энэ хуудаһа манай корреспондент Эльвира ДАМБАЕВА бэлдэбэ.

Засагай дээдын зургаануудта

БҮРЯАДАЙ ПРАВИТЕЛЬСТВО:

ҮДЭР ҮДЭРЭЙ ҮЙЛЭ ХЭРЭГҮҮД

2010 оной октябрийн 18 - 22

Октябрийн 18-да Буряад Республикын Президент-Правительствын Түрүүлэгшэ Вячеслав Владимирович Наговицын Арадай уран бэлигэй талаар уласхоорондын эмхин Генеральна секретарь Г.Хольцгой уулзаа.

Октябрийн 19-да Буряадай Президент «Газпром» ОАО-гой правлениин Түрүүлэгшэ А.Б.Миллертэй уулзажа, республикы газар хангалгын асуудалнуудыг зүбшэн хэлсээд, «2010-2013 онуудта Буряад Республикы газар хангалгын талаар түрүүшын ээлжээр хэмжээ ябуулгануудай түсэб» баталаа.

Октябрийн 20-до республикын толгойлогшо нимэ асуудалнуудта зориулагдан хүдэлмэрини уулзалгануудыг үнгэргөө: «Савва» ДК-гай байшан хэлыбэн шэнэлэгэ, «2009-2013 онуудта РБ-гэй газарай хүдэлсэтэй аймагуудта гэр байрануудай, ажаминаралда шухала объектүүдэй шанар найжаруулга» гэнэн республиканска тусхай зорилготой программа бэлүүлгэ, түлбэригүй юридическэ туна үзүүлдэг адвокатуудта гаргашануудынь тэхэриуэлэн бусаалга. Гадна энэл үдэртөө Вячеслав Владимирович «МРСК Сибири» ОАО-гой генеральна директор А.В.Антропенкотой уулзахан байна.

Октябрийн 21-дэ Буряадай Президент Арадай Хуралай хүтэлбэригэй, Ветерануудай республиканска соведэй түрүүлэгшэ Р.Б.Гармаевтай уулзаа; «Забайкалин олон шэглэлтэй хүгжэлтэ» гэнэн инвестициноно проекттын хабаадагшадтай зүблөө эмхидхээ; тийхэдэ түгэсгэдөөгүй барилгын объектүүд, Улаан-Үдэ болон Закаменск хотонуудта спорткомплекс барилга, үншэн хүүгэдэ үргээжэ абан эрхэтэдэ дэмжэлгын нэмэлтэ хэмжээнүүд мэтын асуудалнууд дээрэ хүдэлмэрилөө.

Октябрийн 22-то Вячеслав Наговицын Буряадай хайн дураараа Россин бүридэлдэ орохоор 350 жэлэй ойн баярта бэлдэлгын болон үнгэргэлгын талаар эмхидхээй хорооной зүблөө хүтэлбэрилөө, Эрхүү хотодо Солонгос Республикын Генеральна консултой уулзаа, «Границы России» сонинной корреспондентдэ интервью үгөө.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын Нэгдэх орлогшо Иннокентий Матвеевич Егоров үнгэрэгшэ долоон хоногто РБ-гэй Президентын хүтэлбэрилхэн бүхы зүблөөнүүдтэ, Арадай Хуралай парламентска хэлсэлгэнүүдтэ хабаадаа. Гадна Иннокентий Матвеевич Социально-ажалай харилсаануудыг гуришуулгын талаар республиканска комиссини зүблөө хүтэлбэрилөөд, нимэ асуудалнуудтаар хүдэлмэрини зүблөөнүүдэ үнгэргөө: республикада шэнэ зүйл хэрэглэдэг ажаябуулга хүгжөөлгэ, Сэлэнгын эрьдэх физкультурно-спортын комплекс болон стадионий барилга, «Соёлой талаар гүрэнэй политика бэлүүлхэ тухай» хуулин түлэб, «Буряад Республикада гэр бараагүй үншэн болон гэртэхиинүүд харуунагуй үлхэн хүүгэдэй эрхэнүүдэ бэлүүлхэ тухай» РБ-гэй Правительствын тогтоолой түлэб, Ивалгын аймагай Кокорино нууринда сээрлиг барилга, «РБ-дэ шэнэ зүйл хэрэглэдэг ажаябуулгыг хүтэллэгшын гуриш тухай» РБ-гэй хуулин түлэб, «2011-2016 онуудта РБ-дэ аяншалга хүгжөөлгэ» РЦП зүбшэн хэлсэлгэ.

Экономическа хүгжэлтын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Александр Евгеньевич Чепик СФО-до РБ-гэй Президентын бүрин этигэмжэтэ түлөөлөгшэ В.А.Толоконскийн хүтэлбэри доро үнгэргэгдэн Новосибирскын IV инновационно-инвестициноно форумой хэмжээндэ «Сибирин хотонуудта - шэнэ зүйлүүдэ нэбтэрүүлгэ» гэнэн семинар-зүблөөндэ, «Сибполитех-2010» гэнэн үзэсхэлэндэ хабаадаа. Гадна Александр Евгеньевич Буряад Республикын болон Томско областин социально-экономическа талаар харилсаа холбоонуудай асуудалнуудта уулзалгануудта хабаадаа, Томско областин предриятинуудай ажал хэрэгүүдтэй танилсаа, хүтэлбэрилэгшэдэй харилсаа холбоонууд тухай хөөрэлдөө, шэнэ технологиудыг нэбтэрүүлгын тусхай экономическа зондонь, бизнес-инкубатортань хүрөө.

Социальна хүгжэлтын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Баир Гвибалович Бальжиров муниципальна байгууламжануудай хүтэлбэрилэгшэдтэй ОРВИ болон гриппээр үбдөлгын талаар байдал болон нэргылэлгын хэмжээнүүд тухай, тийхэдэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай ветеранууд болон хабаадагшадыг гэр байраар хангалгын асуудалнуудыг зүбшэн хэлсээ.

Баир Гвибалович нимэ асуудалнуудтаар хүдэлмэрини зүблөөнүүдэ эмхидхээ гэбэл: «Ивалгын аймаг» муниципальна байгууламжада гэр

бүлын хүмүүжүүлгын бүлэгүүдэ тогтоохо талаар туршалгын площадкануудыг эмхидхээ тухай» РБ-гэй Правительствын захирамжын түлэб, «Президентын шанда хүртэхын тула мурьсөөнүүд» гэнэн Бүхэроссини хурагшадтай спортын мурьсөөнүүдэ үнгэргэлгэ. Гадна Буряад Республикын Президентын хүтэлбэрилхэн бүхы зүблөөнүүдтэ, «Республикын 2011 оной болон 2012-2013 онуудай бюджет тухай» РБ-гэй хуулин түлэбэй олоной үмэнэ хэлсэлгэнүүдтэ, «Бидэ спортдо дуратайбди!» гэнэн спортын форумой нээлгэдэ, «Буряад хэлэнэй үдэр» гэнэн республикын хэмжээнэй түгэсхэлэй хайндэртэ хабаадаа.

Инфраструктура хүгжөөлгын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Александр Андреевич Фоменко РБ-гэй Президентын эмхидхэн зүблөөнүүдтэ хабаадаа, «РФ-гэй гэр байрыг коммунална ажакы 2010-2011 онуудай намар-үблэй дулаасуулгын хаада бэлдэлгын ябаса тухай» селекторнэ зүблөөндэ бэлдэлгын материалнуудыг хаража үзөө, эрхэтэдтэй хубинь асуудалнуудтаар уулзаа, РБ-гэй харгын аюулгүйе сахилгын талаар комиссини зүблөө үгэргөө.

Александр Андреевич нимэ асуудалнуудтаар хүдэлмэрини зүблөөнүүдэ хүгжэлбэрилгэбэл: 2010 ондо аяншалгын зонин объектүүдэ ашаглалгада тушаалга, бага ГЭС-үүд, «Айнек-Гол» болон «Жэлтер» гэнэн автомобилар хилэ гаралгын пунктнууд, республикада автомашинуудыг ашаглан хэрэглэгэ, элшэ хүсэ гамналгын программа бэлүүлгэ.

РБ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Анатолий Анатольевич Лехатинов толгойлдог Россин Федерациин Президентын дэргэдэх Буряад Республикын Бүрин этигэмжэтэ түлөөлөгшэ эмхи зургаанда федеральна министерствэнүүд болон албан зургаануудта нимэ асуудалнуудта ажал ябуулаа: «Култук-Моондо» харгын номололго (50 миллион түхэриг) захиалга, Улаан-Үдын Балтахиновой-Куйбышевай үйлсэндтэхи барилгада бюджетэй урьһаламжа абалга, хүдөө ажакын үйлдэриин дэмжэлгэдэ болон «Хүдөө нууриной социальна хүгжэлтэ» гэнэн программаар хараалагдан мүншэн тэдхэмжын хэмжээн, Семашкын нэрэмжэтэ республиканска больницын болон Зүүн зүгэй медицинн түбэй барилгада мүншэ номололго, Гусиноозерск болон Северобайкальск хотонуудыг, мүн Селенгинск болон Каменск нууринуудыг болбоос түхэлтэй болголго, БГУ-гай нууриалай-лабораториин корпусой болон перинатальна түбэй барилга.

Гадна бүрин этигэмжэтэ түлөөлөгшэ эмхини хүдэлмэрилэгшэд РФ-гэй Гүрэнэй Дүүмын Байгаалин нөөсөнүүдэй, байгаалин ашаглалгын болон экологиин талаар хорооной зүблөөн, РФ-гэй Байгаалин нөөсөнүүдэй болон экологиин министрствын эрдэмэй конференци, «Сэбэр ухан-2010» гэнэн уласхоорондын хоёрдохи форум болон бусад хэмжээ ябуулгануудта хабаадахан байна.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо - РБ-гэй Президентын болон Правительствын Захиргаанай Хүтэлбэрилэгшэ Петр Лукич Носков «Газпром» ОАО-гой делегациин ерлэгдэ бэлдэхлэй ажал ябуулаа, РФ-гэй Президентын дэргэдэх хасагуудай хэрэгүүдэй талаар соведэй зүблөөндэ хабаадаа.

Захиргаанай байгуулгын халбаринуудта РБ-гэй соёлой министр Т.Г.Цыбиковэй, Арадай уран бэлигэй талаар уласхоорондын эмхин Генеральна секретарь Г.Хольцын, «Евразийн аялга хүгжэмүүд» гэнэн уласхоорондын фестивалин продюсер В.В.Китовэй хабаадалгай брифинг үнгэргэгдөө; РБ-гэй сэрэгэй комиссариатай сэрэгэй албанда таталгын таһагай начальник Ю.В.Дроздовой, РБ-гэй Президентын болон Правительствын Захиргаанай хүтэлбэрилэгшын орлогшо И.В.Смолягай пресс-конференцинуудыг эмхидхээ; «МСУ-нуудай зургаануудта эдилгэ абалгада эсэргүүсэлгэ тухай» нүүдэл зүблөөндэ хабаадаа; гэр байрын барилгада түлбэриггүйгөөр газарай частогүүд болон 300 кубометр модо үгэхэ тухай хуулинуудай бэлүүлгыг шалгаа; «Буряад Республикын гүрэнэй засагай гүйсэдхэхэ зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй тоо тааруу хайн болголгын хэмжээнүүд тухай» РБ-гэй Президентын зарлигай түлэб зүбшэн хэлсээ; РБ-гэй дэбисхэр дээрэ үршөөлгын асуудалнуудай талаар комиссини зүблөө, Буряад хэлэнэй долоон хоног үнгэргөө.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэлбэлэй албан.

БҮРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТҮСЭБЛЭНЭН ХЭМЖЭЭ ЯБУУЛГАНУУД

2010 оной октябрийн 25-29

I. БҮРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ М.М.ГЕРШЕВИЧЭЙ ДЭРГЭДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХ ТҮСЭБЛЭЛГЫН ЗҮБЛӨӨН

25.10 11.00 Бага тапхим

II. БҮРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООНУУДАЙ ЗҮБЛӨӨНҮҮД

Буряад Республикын Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.А.Павлов)

- «2010 ондо ургаса хурялгын, малай тэжээл бэлдэлгын болон үблэй хаада бэлдэлгын дүшүүд тухай Буряад Республикын Правительствын мэдээсэл тухай» Буряад Республикын Арадай Хуралай тогтоолой түлэб тухай
- «Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ оршодог газарай частогүүдта бэлүүлэгдэдэг газар эсхэмжэлгын хүдэлмэринүүдэй туйлай эхэ сэнгүүдэй хэмжээ тогтоохо тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудыг оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай

26.10 10.00 каб.119

III. БҮРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООНУУДА ХҮДЭЛМЭРИЙН ЗҮБЛӨӨНҮҮД

Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрэнэй байгуулалтын, нютагай өөһэдэн хүтэлбэрин, хуули ёһоной болон гүрэнэй албанай асуудалнуудай талаар хороон (түрүүлэгшэнь А.С.Скоцырская)

«Россин Федерациин гүрэнэй эрхэтэнэй албан тухай» 79-ФЗ дугаарай федеральна хуулин 22-дохи статьяда хубилалтануудай оруулагдан ушараар Буряад Республикын хуули ёһоной актинуудай түлэбүүд тухай

25.10 10.00 каб.321

«Буряад Республикын Арадай Хурал тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай

26.10 10.00 каб.323

Нүүдэл хүдэлмэрини зүблөөн:
«Буряад Республикын судьянарай квалификациноно коллегидэ олонитын түлөөлөгшэдыг томилолгын болон бүрин этигэмжэнүүдэнь болуулалгын дүрим тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудыг оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэбэ гүйсэд бэлдэхэ тухай

27.10 11.00 каб.323

Буряад Республикын Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.А.Павлов)

«Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ оршодог газарай частогүүдта бэлүүлэгдэдэг газар эсхэмжэлгын хүдэлмэринүүдэй туйлай эхэ сэнгүүдэй хэмжээ тогтоохо тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудыг оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай

25.10 15.00 каб.119

Буряад Республикын Арадай Хуралай Регионууд хоорондын холбоонуудай, үндэһэтэнэй асуудалнууд, залуушуулай политикын, олонитын болон шажан мүргэлэй нэгдэлнүүдэй талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.Р.Булдаев)

«Буряад Республикада архивна хэрэг тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудыг оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай

26.10 10.00 каб.212

«Соёй тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудыг оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай

27.10 14.00 каб.212

Буряад Республикын Арадай Хуралай Социальна политикын талаар хороон (түрүүлэгшэнь А.Т.Стопичев)

1. «Ветеранууд тухай» болон «Россин Федерацида эрэмдэг бэстэй хүнүүдэ социальна талаар хамгаалха тухай» федеральна хуулинуудай ёһоор федеральна бюджетэй мүншэн зөөрээр гэр байраар хангагдаха эрхэтэй эрхэтэдтэ гэр байра үгэлгын дүрим тогтоохо тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудыг оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай

2. «Буряад Республикада ажаябуулгыг социальна талаар хангаха тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудыг оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай

25.10 14.30, 15.00 каб.218

Буряад Республикын Арадай Хуралай Экономическа политикын, байгаалин нөөсөнүүдэ ашаглалгын болон оршон тойронхи хамгаалгын талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.Г.Ирильдеев)

«Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ инвестициноно ажаябуулгыг гүрэнэй талаа дэмжэлгэ тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудыг оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай

26.10 10.00 каб.203

«Буряад Республикын тусхай харуунагтай байгаалин дэбисхэрнүүд тухай» Буряад Республикын Хуули бэлүүлгын ябаса тухай

26.10 14.00 каб.203

IV. ЭРХЭТЭДЫЕ ХҮЛЭЭН АБАЛГА

В.Г.Ирильдеев - Буряад Республикын Арадай Хуралай Экономическа политикын, байгаалин нөөсөнүүдэ ашаглалгын болон оршон тойронхи хамгаалгын талаар хорооной түрүүлэгшэ

27.10 14.00-17.00 каб.118/211

В.А.Павлов - Буряад Республикын Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хорооной түрүүлэгшэ

28.10 14.00-17.00 каб.118/119

«СЭДЬХЭЛЭЙ МИНДАНА ШЭНХИНҮҮЛЭН...»

гэжэ нэрлэгдэн удха түгэлдэр, уран хайханай литературна үдэшэ «Буряад хэлэнэй үдэр» гэнэн хайндэрэй үедэ Үндэһэн номой сангай конференц-зал соо ехэ һонёор, залаар дүүрэн зоной, нотагаархидайнь, нүхэдэй анхаралда хаяхан үндэр хэмжээндэ үнгэргэгдэжэ, мэдээжэ уран зохиолшо, журналист, публицист, Буряад Республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ, Исай Калашниковай нэрэмжэтэ литературна шангай түрүүшын лауреат, анхан «Буряад үнэнэймнай» редактор байһан Цыдып Балданович ЦЫРЕНДОРЖИЕВАЙ зохиохы ажалда зорюулагдана байна.

Энэ үдэшые хүнгэн дорюунаар, ехэ хайнаар хүтэлһэн Хэжэнгээ суурхуулан мэдээжэ соёлшон, республикын арадай артист, искусствын талаар Петровско академин гэшүүн-корреспондент Г.Н.Ц.Гунзынов эн-дэ сугларһан олон зоной халуун алыга ташалган дор 60 наһаяа нёдондо нотагтаа ехэ гоёор угтаһан, харин мүнөө Үндэһэн номой сангайга зал соо ойн баярые үргэлжэлүүлжэ байһан Ц.Б.Цырендоржиевие, наһанайнь хани нүхэр О.Г.Цырендоржиевас хүндэлэлэй тэмдэг болгон, сагаан хадагаар золгожэ, президиумэй столдо урин хуулгаба. Удаань хайхан хоолойтой аша басаганинь, Улаан-Үдын 49-дхи хургуулинь 5-дхи классай хурагша Александра «Намарай блюз» үбгэн абадаа зорюулан байна.

Мүнөө үедэ урдаа хараха уран зохиолшоной нэгэн болоһон нотагайнгаа хүбүүе үнэн зүрхэнһөө амаршалнаб, эндэмнай педколледжын оюутай, олон үхибүүдэй суглараад байһанинь ехэ хайн, тиммэхэ «Залуу наһанай охин» гэнэн залуу поэдүүдэй суглуулбаринаа даруу номхон аялгатай дангина басаган, полонез тухай шүлэгын, мүн үе саг тухай бодомжолһон шүлэгын уншахам, - гэжэ республикын арадай артист, бэлигтэй поэт, искусствын талаар Петровско академин гэшүүн-корреспондент, «Морин хуур» журналай редактор (Хэблэймнай байшангай мэдэлэй) Ч.Ц.Гуруев хэлээд, шүлэгүүдынь уран гоёор уншаба, «буряад арадаа зохиохы ажалаараа жаргуулжэ, сэнгүүлжэ

ябахатнай болтогой» гэжэ үрээбэ, халуун сэдхэлээ, анхаралаа уран зохиолшо нүхэртөө үгэжэ байһан Яруунаһаа уг гарбалтай Октябрина Гомбожаповна, Цыдып Балдановичтаа Б.Цырендоржиевай дуран тухай «Хүсэл» гэнэн дуугаа (үгэнь Д.Дамбаевай) зорюулба.

«Цыдып Цырендоржиевай ажабайдалайнь ба ажалайнь намтар» гэнэн элидхэл ехэ үргэн мэдэсэтэйгээр, шэнжэлгэтэйгээр бэлдэһэн, уншаһан литература шэнжэлэгшэ, хэлэ бэшэгтэй эрдэмэй кандидат С.Г.Осоровагай хөөрөөнһөө гуша гаран туужа, 5 роман бэшэһэн, олон оршуулга хэһэн уран зохиолшо Хэжэнгын Үлзытэ хайхан тоонтотой, олоной дуратай багшанар байһан Цырендоржо Бадмаевич Балдановай, Гүнсэн Бадмаевна Цырендоржиевагай гэр бүлэдэ түрээһэн, Хэжэнгын интернат-хургуули, Хэжэнгын дунда хургуули, удаань Москвагай литературна институттай 3-дахы курснаа БГПИ шэлжүүлгэдэжэ түгэсхэһэн, журналистын, уран зохиолшын хүнгэн бэшэ мэргэжлүүдые шэлэһэн, хургуулиһаа бэшэжэ эхилһэн (суута багшань Н.Н.Намасарасев), олон захата бүтээһэн гэжэ мэдэжэ абаабди. «Энхэрэл», «Шалсаанын хойморго», «Талын зүргэнүүд», «Папансаг», «Тохёолгон», «Хуурайндабаанай шүдхэрнүүд» гэнэн зохиолнуудын амьяараа номууд болоһон байна.

Харин «Галдан Захаровай дэб-тэр» гэнэн туужа, «Гурбан мэргэд», «Алтанай болзор», «Хүнэй эрэн досоогоо» гэнэн романуудын «Байгал» журналуудта хэблэгдэ. Багаһаа Пылма Бодиевна Бодиева нагаса эжынгээ үлгэр домог, ёно заншал, буддын шажан тухай шаннаһан хүбүүн ерээдүйнөө ажалда зохиолнуудтаа урданай домог түүхэ, фольклор, үбгэд, хүгшэдэй хөөрөөнүүдые элбгээр хэрэглэе. КПСС-эй обкомдошые хүдэлхэдөө, хүн зоной харилсаа мэдэхэ болоо, дүй дүршэлнэмээ, «Буряад үнэндөө» удаан

хүдэлөө, редакторай харюусалга дажа ябаа, аймагуудта олон һонин уулзалгануудые эмхидхэе. ВАРК-да, шэнээр байгуулагдана «Байгал» журналдаа амжалтатай хүдэлбэ. Зохиохы ажаларнь БГУ-гай багша Л.М.Балдуева хэлэ, бэшэгтэй эрдэмэй кандидат болоһон байна. Урданай, мүнөө үсын сэмүүн сагыс, байгаали, соёл, буддын шажан хамгаалха асуудалнуудые, бусад шийдхэгдээгүй юумые элрхэйлхые, баян хэлээрээ, тодо гаршагуудаар, һонин һонин образуудаараа саг үеые уншагшадтаа ойлгуулхые хүсэнэ, өөрын бодото сэдхэлхые Эхэ байгаалин хэлээр дамжуулхые оролддо, тоонто нотагһаа үнэтэй, сэнтэй юумэн үгы, эхэ, эсэгын хүүгэдтээ харилсаан, хүн түрэлтнэй урда хүн бүхэнэй харюусалга, эхэнэртэ, инагтаа энхэрэлтэй, гэртэхиндээ анхаралтай байхые уралаан...

Агван Доржиев тухай зохиолын удхатай, ехэ һонин «Гурбан мэргэд» соогоо хара, сагаанай тэмсэл, арад зоной үүргэ, хосорол тухай мэдэжэ абанабди...» - гэжэ Сэсэг Гыльковна онсолло, һонин эрдэм мэдэсээрээ хубаалдаа. «Би мүнөө һэргэнхэйб...» гэнэн уг удхатай («Байгал» журнал, 2009 он) шүлэгын гоёор уншаба.

«Урасхал түргэн долгин соо» гэнэн поэтичeskэ композицитай уран зохиолшотой суг хураһан нүхэрнэ, Хэжэнгын арадай болон хүүгэдэй театрнуудай мэдээжэ режиссёр байһан, Россин гэгээрэлэй отличник, республикымнай Гүрэнэй шангай лауреат, Сэлмэг Сампиловна Цыренова, БГУ-гай багша, хэлэ бэшэгтэй эрдэмэй кандидат Соёлма Солбоновна Цыренова, 1-дхи лицей-интернадай режиссёр уялгыс даагша Балма Дамбаева, тийхэдэ 10-дахы классай хурагша Ринчин Дамбинмаев уран гоёор уншаба. Мэдээжэ уран зохиолшо Самбу Норжимасвич Норжимасев үгэ хэлэжэ, гансашы өөрынгөө зохиол бэшэ бэшэ, мүн Пушкинай,

Лермонтовэй, Есенинэй, Бунинай, Ахматоватай, япон бэшэгшэ Басё-гой, Такубокын, мүн Низаминн зохиолнуудые оршуулдаг байгаа гэжэ бэлигтэй уран зохиолшо онсолбо.

Уран бэшээшэд, уран зохиолшод, мэдээжэ журналистнууд, штатна бэшэ корреспондентнууд, Хэжэнгэ тоонтотой Николай Галданов, Михаил Батоин, Рэгзэма Батомункуева гэгшэд зохиохы ажалдань үндэр сэгнэлтэ үгэбэ, хайхан үрэл үгэнүүдээ хэлэбэ. Мэдээжэ уран зохиолшод, журналистнууд Н.Б.Галданов, М.Ж.Батоин, суута уран зохиолшо Д.Р. Батожабайн нүхэр П.Б.Батожабай, бэлигтэй багша Д.Б.Хашитова, Үндэһэн номой сангай ахамда библиотекарь Р.Г.Батомункуева гэгшэд үнэн зүрхэнэйгөө хайхан үгэнүүдые хэлэбэ, үрэлэйнгээ дэжые хүргэбэ, амаршалба. Суг хураһан нүхэдэнь баярай үгэнүүдые хэлэжэ, хайн хайхание хүсэбэ. Харин суг хураһан республикын габыята артист Баатар Ванданов хайхан дуунуудаа зорюулаа. Тийхэдэ Үлзытэ тоонтын түлөөлөгшэд - Дунда-Худанай һонимой дарга Мэргэн Батуевич Балданов, землячествын дарга Бутидма Бодиевна Ринчиндоржиева, Худанай дунда хургуулин директорэй орлогшо Жаргалма Цыдендоржиевна Чимитцыренова, тийхэдэ Правительствата харюусалгатай ажалтай байһан Палан Жамсаранович Хоржиров гэгшэд нотагайнгаа хүбүүе хани халуунаар амаршалаа, бэлэг сэлэг барюулаа. Түрүүшын дуран тухай шүлэгын Г.Н.Ц.Гунзынов уран гоёор уншаба.

Бэлигма ОРБОДОЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хайндэрэй үедэ.

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото.

Советскэ районой ветерануудай 7-дохи конференциһэ

«НАНАЖААЛ ЗОНДОО ТУНАЛХА УЯЛГАТАЙБДИ»

Ажалай болон дайнай, эрхэ хамгаалгын албан зургануудай ветерануудай (пенсционернүүдэй) Улаан-Үдэ хотын ниитын Уставтай тааралдуулан, тээмэндэ үнгэргэгдэһэн Улаан-Үдэ хотымнай Советскэ районой 7-дохи тоосоото хунгалтын конференциин болоһон тухай тон тобшохоноор урда дугаартаа хөөрөө һэмди, мүнөө тодорхойгоор уншагшадтаа мэдээсэхэмнай.

Советскэ районоймнай ветерануудай эмхи 15 мянган пенсионернүүдтэй, дайнай 175 ветерануудтай. Онсолбол, район соо пенсионернүүдэй 63 эмхи тоологдоно. Тэрэ тоодо Стеклозаводто 2900, харин Заречнэдэ 1780 пенсионернүүд ажаһууна. Тийхэдэ ара талын ажалай 1500 хүн (тэдэ булта дайнда хабаадаһанай үнэмшлэгнүүдтэй), Ленинградтай хүрээлэлгэдэ (блокада) ороһон 1 хүн, харин концлагеринь зоболондо нэрбэгдэһэн 3 хүн тоологдоно.

Аха захатанайнгаа эрхэтэнэй, социално-экономическа, ажалай болон хубин эрхэнүүдые хамгаалха, залуушуулые патриотическа талаар хүмүүжүүлхэ гэнэн уг зорилгонуудаа бэелүүлэн, жэшэнь, 2008 ондо 2 мянга пенсионернүүд социално-ажайуудалай байдал шэнжэлэгдэбэ. Тинн 2008-2009 онуудта 17 хүн ажаһуудалайнгаа гол асуудал - гэр бараа абалга шийдхэгдэ, 50 хүн хүнгэн машинада, мүнгэн зөөриде (компенсаци) хүртөө. Илангаяа Агууехэ Илалтын жэлдэ 88 пенсионер гэр абаха сертификата, тэрэ тоодо дайнда хабаадаһан 27 хүн, дайнда хабаадагшадтай наһанай нүхэрнүүдын - 61 хамгадынь хүртэһэн байна. Бүридхэлдэ абтаагүй хүнүүдые элрхэйлэбди. Тийхэдэ 2010 оной апрель-август хараануудта 199 ветерануудта, нүхэрөө алданаһан хамгадтань гэр байраа заһаха мэтын туһаламжа үзүүлэгдэ.

Зүгөөр Агууехэ Илалтын жэлдэ ажалай ара талын ветеранууд 1 мянган түхэригөө бэшэ юумэндэ хүртөөгүй, пенсиее хараад, ту-

люуршаг байдалтай байһанинь халагламаар байна. Ветерануудаймнай Советскэ Президиум Агууехэ Илалтын хайндэр хайн хэмжээндэ үнгэрөө гэжэ тэмдэглэе: районингоо захиргаанда, ветерануудай эмхинүүдэй түрүүлэгшэнэртэ, спонсорнуудта баяр хүргэнэбди.

Хайндэрэй үедэ БГУ-гай социално-психологин факультетэй отделенин оюутай бидэндэ туһалһандань факультетэй декан Татьяна Содномовна Базаровада, мүн тийхэдэ районингоо бүхы хургуулинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ, багшанарта, хурагшадта баярые хүргэнэбди. Агууехэ Илалта шэрээлэһэн, Москва, Курск, Ленинград, Сталинград, бусад газарта даялалдан ветерануудтай, залуушуултай уулзалгануудые, хамтын субботнигуудые, музейнүүдэй харалгануудые хуралсалай эмхинүүдтэ, И.Калашниковай нэрэмжэтэ хотын түбэй библиотекэдэ оло дахин үнгэргөө. Библиотекын директор Ранса Цыденовна Цыбеновада, ветерануудай эмхин түрүүлэгшэ Галина Ивановна Петровада эдэ һонин үдэшэ, уулзалгануудай түлөө халуун баяр хүргэнэбди.

Ветерануудаймнай Советскэ үүсхэлээр Илалтын проспектеэр ул-гэгдөө, митингнүүдэмхидхэгдэ. 2009 ондо Халхин голы байлдаанай 70 жэлэй ойн хайндэртэ 7 хабаадагшадта бэлэгүүд, МНР-эй юбилейнэ медальнууд барюулагдаа. Түүхын үшөөнүүдые шалган үзэхэдөө, хотын Горсоветэй түрүүшын түрүүлэгшэ байһан Серовой хүшөө нэлыбэн

шэнэлхээр болоо гэжэ ханданабди, хануулабди. Хургуулинуудай дайшалхы музейнүүдые һэргээн шэнэлхэ конкурсын дүнгөөр 2-дохи интернат-хургуулинхид илаа, «Зарница» эдэбхижэе, Дурасхаалай номой 9-дхи боти бэлдэлгэдэ багшанар, хурагшад хабаадаа. Гэрбулын жэлдэ ветерануудай эрхим 40 бүлэ залуушуултай уулзаа, ветерануудай 10 клуб, нэрлэбэл, «Очаг» (хотын түбэй библиотекэ), «Пенсовет» (лесопромышленна колледж), «Вдохновение» (Стеклозавод), «Авиатор» (Аэропорт), «Ветеран» (Заречный), БГУ-гай хоёр клуб, бусад эдэбхитэй ажаллана. Намарай спартакиадада 300 хүнэй хабаадалгатай 34 команда хабаадаа, «Дары осени» конкурсдо амтан эдэе хоол бэлдэгшэд шагнагдаа. Олон тоото зүблөөнүүд ветерануудай эмхинүүдтэ үнгэргэгдэбэ.

Эрхимээр ажаллада түрүүлэгшэнэртэ дунда Н.Б.Цыренова (Исток), Г.В.Некрасова (Солдатский), Е.Я.Филева (Стеклозавод), О.Г.Савельева (Вагжанова тосхон), бусад дарганар тоологдоно. Өөрын байха таһалгагүй, углуугүй байһан эмхинүүд бин. «Забайкалсесей», «Ливонын», «Тюянын», сүүднэ бүтээлгын заводой ветерануудай эмхинүүдэй дарганар (предприятинуудайнгаа үгы болоһондые наа) эдэбхитэй ажаллана. Худалдаа наймаанай, ажаһуудал хангалтын, БГУ-гай, Буркоопсоюзай, Сибирьтелекомой эмхинүүд ехэ эдэбхитэй гэжэ тэмдэглэхээр.

Бидэндэ туһалдаг республикын Арадай Хуралай депутат А.Г.Зыбинов, Горсоветэй депутат Э.О.Бадмаев, БГУ-гай ректор С.В.Калмыков, «Байкалфармын» М.Э.Матханов, «Городские маршруты» МУП-ай Н.В.Соболев, АТБ-гэй Н.И.Абрамова, Бинбанкын А.Н.Семёнов, Русьбанкын

В.А.Ефремов, «Центральный» универмагай З.А.Ганицева гэгшэд туһална. Манай районой захиргаан (Т.А.Быкова), холын тосхонуудтай хүдэлдэг управлени саг үргэлжэ бидэндэ мүнэй зөөрөөр туһална, ходоодо дэмжэнэ.

Хэгдээгүй ажал бин: хүнгэлэлтын эд дом, хотын транспорт бэелүүлхэ, хүнгэлэлтын, пенсин мүнгэ ехэ болгохо бусад асуудалнууд дүүрэнээр шийдхэгдээгүй байһаар хамтын хүсэ хэрэглэн шэлэгдэн хунгагдаха шэнэ Совет, Президиум эдэ асуудалнуудые бэелүүлхые оролдохо гэжэ найданаб, - гэжэ хэлэһэн, тоосоһон Советскэ районой ветерануудай Советэй, Президиумтэй түрүүлэгшэ Виктор Семенович Ларчкын элидхэлхые эндэ сугларһан ветеранууд, пенсионер-делегатууд анхаралтайгаар шагнаа, конференцидэ эдэбхитэй хабаадаа.

Ерэхэ жэл тэмдэглэгдэхэ 350 жэлэй ойн баярай хайндэрые уртуулан, 1 миллиард түхэригэй 26 үйлсэ, 16 харгы заһабарилабди, хоёр театрай дэргэдэ, үйлсэнүүдээр һөөг, модо, эсэрлигүүдые таряабди. Агууехэ Илалтын жэлдэ ветерануудта гэр байра абаха 88 сертификат

барюулабди. Саашадаашы наһажаал зоноо, пенсионернүүдэ дэмжэхэбди, - гэжэ Советскэ районой захиргаанай гулваа Т.А.Быкова найдуулба, ветерануудай гол эмхин ажалда хайн сэгнэлтэ үгэбэ.

241 мянган пенсионернүүдые хангажа байдаг Пенсионно жасын түлөөлөгшэ Г.И.Жарчинская үгэ хэлэхэдэ, ехэ ажалтай байһандаа олон ветерануудые элрхэйлэн, Агууехэ Илалтын жэлдэ бэдэрлэнэ, туһалһанаа ойлгуулба. Эмхинүүдэй дарганар үгэ хэлэхэдэ, үбэлэй спартакиада үнгэргэхэ түлөөлөгшө хотын транспорт шийдхэхэ тухай, бусад ханааень зобоһон асуудалнуудаар хандаа, дурадхалнуудые оруулаа. «Танай хэлэһэн гомдолнуудые, дурадхалнуудые хараадаа абахабди, бэелүүлхые оролдохобди» - гэжэ Улаан-Үдэ хотын мэрэй орлогшо И.И.Зураев найдуулба, бултанда элүүр энхэ байхые, зохиохы залуугай ошотой, абьяастай хүдэлхыень хүсэбэ.

Бэлигма ОРБОДОЕВА.
Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото.

Энергосбережение на сегодняшний день одна из стратегических целей государства и, вместе с тем, основной метод обеспечения энергетической безопасности страны. 23 ноября 2009 года вступил в силу Федеральный закон №261-ФЗ «Об энергосбережении и повышении энергетической эффективности и о внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации».

Сотрудники ОАО «Бурятэнергосбыт» вместе с партнером в области энергетических обследований ООО «Энергострим-Энергосбыт» планируют провести с представителями различных структур информационное совещание на тему «Энергосбережение и энергоэффективность как приоритетные направления развития энергетики Республики Бурятия».

Ежегодный рост потребления электроэнергии в Бурятии составляет примерно 3,5-4,5 процента, что может привести к дефициту энергоресурсов в регионе. Анализ потребления топливно-энергетических ресурсов в последние годы показал довольно высокий уровень потерь электроэнергии. Регион потребляет около 4,2 млрд. киловатт-часов. Из них 25 процентов, а это около 1,05 млрд. киловатт-часов, составляют потери. В жилищно-коммунальном хозяйстве техническое оборудование изрядно устарело. Недостатки такого оснащения приводят к убыткам в 30-40 процентов.

В целях реализации Федерального закона №261-ФЗ «Об энергосбережении и повышении энергетической эффективности и о внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации» Правительство Бурятии утвердило Республиканскую целевую программу «Энергосбережение и повышение энергоэффективности в Республике Бурятия до 2020 года». С ее помощью республика сможет сэкономить 23,9 млрд. рублей. На реализацию самой программы планируется затратить 9,9 млрд. рублей. В сфере экологии ожидается сокращение вредных выбросов в окружающую среду в 2,2 раза и приведение качества воды, воздуха, почвы в соответствие с экологическими стандартами. Согласно программе, объемы потребления бюджетными организациями тепловой и электрической энергии, воды, топлива в течение пяти лет, начиная с 1 января 2010 года, снизятся на 15 процентов от общего объема фактически потребленной в 2009 году энергии. Снизится также энергоёмкость валового регионального продукта - на 40 процентов к уровню 2007 года. К 2020 году на 4,5 процента увеличится доля возобновляемых источников энергии.

ОАО «Бурятэнергосбыт» сообщает:

Экономия повысит эффективность

Начиная с 2010 года, каждое бюджетное учреждение обязано обеспечить в течение пяти лет снижение объема каждого из потребленных им энергоресурсов не менее чем на 15 процентов от объема фактически потребленного им в 2009 году, причем с ежегодным снижением не менее чем на три процента.

Проблема экономии в энергетике сегодня стоит очень серьезно. Свои услуги на рынке энергоаудита готова предоставить компания ООО «Энергострим-Энергосбыт». Это солидная организация, которая уже включилась в работу. Правда, потребители пока пассивно подходят к нововведениям и не осознают всей серьезности проблемы, - прокомментировала ситуацию **Светлана Борталевич**, гендиректор ОАО «Бурятэнергосбыт».

А нововведения заключаются в том, что потребители энергетических ресурсов обязаны в срок до 1 января 2012 года обеспечить установку и ввод в эксплуатацию индивидуальных и коллективных приборов учета электрической энергии в многоквартирных домах. Более ранний срок - до 1 января 2011 года - установлен новым законом для оснащения приборами учета потребляемых энергоресурсов зданий и строений, находящихся в государственной или муниципальной собственности и введенных в эксплуатацию на день вступления этого Федерального закона в силу.

Также, согласно новому закону, государственные организации и органы местного самоуправления, бюджетные учреждения, а также организации, совокупные годовые затраты которых на потребление энергоресурсов превышают 10 миллионов рублей, в срок до 31 декабря 2012 года (далее не реже 1 раза в 5 лет) обязаны пройти энергоаудит - энергетическое обследование на предмет определения потенциала энергосбережения и разработки программы повышения энергоэффективности. По его результатам выдается энергетический паспорт, содержащий информацию о потенциале энергосбережения, в том числе об оценке возможной экономии энергетических ресурсов в натуральном выражении, а также перечень типовых мероприятий по энергосбережению и повышению энергетической эффективности.

Согласно Федеральному закону №261-ФЗ, энергоаудит вправе осуществлять только лица, являющиеся членами саморегулируемых организаций в области энергетического обследования.

Организациям и структурам Улан-Удэ и республики услуги энергоаудита готова предоставить ООО «Энергострим-Энергосбыт», действующий член саморегулируемой организации (СРО) некоммерческого партнерства «Гильдия энергоаудиторов».

Энергоаудиторская фирма компетентна в проведении энергетических обследований электрических и тепловых установок, сетей, предприятий газового и нефтяного комплекса, промышленных, транспортных и агропромышленных предприятий, а также предприятий жилищно-коммунального хозяйства.

Компания имеет практический опыт проведения энергетических обследований предприятий и организаций Московской области, городов Кургана, Воронежа, Иваново, Брянска, Твери, Курска. Своей целью ООО «Энергострим-Энергосбыт» видит ощутимое снижение затрат энергоресурсов путем их более рационального и ответственного использования, - рассказала региональный представитель ООО «Энергострим-Энергосбыт» **Чебунина**.

В компании организовано тесное взаимодействие со структурными подразделениями министерств и ведомств, ответственных за реализацию государственной политики в области энергосбережения и повышения энергетической эффективности, а также за развитие энергосберегающих технологий.

По вопросам заключения договоров на проведение комплексного энергетического обследования вы можете связаться с представителями ООО «Энергострим-Энергосбыт» по телефонам: (3021) 29-31-64, 27-81-28 либо посредством электронной почты: cga@esbit.burnet.ru

В Улан-Удэ появился «Умный дом»

«Умный дом». Такое название получил обыкновенный многоквартирный дом по улице Буйко, 32. Обыкновенный он только с виду, а внутри...

Во всех его подъездах установлены энергосберегающие лампы и специальные энергосберегающие приборы учета потребляемой электроэнергии завода ОАО «Концерн «Энергомера». Эти приборы еще называют «интеллектуальными счетчиками», ведь они пересылают данные об энергопотреблении в режиме онлайн непосредственно в энергосбытовой участок.

Эта современная автоматизированная система контроля и учета энергоресурсов, созданная на базе американской технологии Smart Grid, установлена ОАО «Бурятэнергосбыт» в рамках реализации инвестиционного проекта в сфере энергосбережения «Умный дом».

Кстати, «Умный дом» одним из первых в республике получил энергопаспорт, ведь в рамках проекта проведен энергоаудит здания. Как сообщила пресс-секретарь ОАО «Бурятэнергосбыт» **Татьяна Наумова**, только замена привычных всем лампочек на энергосберегающие позволит сэкономить за год на электричестве около 100 тысяч рублей.

Остается пожелать, чтобы таких домов в городе стало больше и как можно скорее.

На переднем плане: Е. Бурдуковская.

Подведены итоги конкурса среди специалистов по работе с абонентами

Конкурс профессионального мастерства, проходивший в рамках программы улучшения качества обслуживания клиентов, состоял из двух этапов. На первом этапе соревновались представители всех межрайонных отделений сбыта, а также городских отделений, непосредственно работающих с населением. 25 лучших специалистов из 20 сбытовых участков получили право участвовать в финальном этапе конкурса, проходившем в Улан-Удэ.

Конкурсанты ответили на теоретические вопросы, выполнили практические задания по самой широкой тематике - расчет стоимости электрической энергии и ее учет, права потребителя, деловой этикет...

Победителем конкурса стала техник первой категории Советского района **Светлана Соколовская**. Второе и третье места заняли агенты по сбыту Южного межрайонного отделения **Лариса Банзарацзаева** и **Галина Перельгина** из Гусиноозерского и Бичурского сбытовых участков. Победители награждены ценными подарками.

Участников конкурса, а все они показали высокий уровень знаний, приветствовала коммерческий директор ОАО «Бурятэнергосбыт» **Елена Бурдуковская**. При этом она подчеркнула, что «конкурс позволил не только определить лучших, но и выявить слабые стороны наших сотрудников. Наша задача - улучшить данные показатели. Главное - чтобы нашему клиенту было удобно и комфортно».

«Бурятэнергосбыт» реализует приборы учета

«Бурятэнергосбыт» предлагает клиентам - физическим и юридическим лицам - дополнительные сервисы.

Во всех районных участках организована продажа приборов учета электроэнергии производства ОАО «Концерн «Энергомера» - счетчиков однофазных ЦЭ6807П и трехфазных ЦЭ6803В, а также щитков вводных настенных ЦКВН1.

Счетчики этого предприятия отличаются высокими эксплуатационными свойствами - соответствие

ГОСТам, гарантия до 5 лет, межповерочный период - 16 лет, малое собственное электропотребление, устойчивость к климатическим, механическим и электромагнитным воздействиям. Средний срок службы - 25 лет, класс точности у электросчетчиков - 1.

Такая дополнительная услуга как продажа приборов учета электроэнергии отвечает стратегическому развитию компании, которая реализует клиентоориентированную политику.

«Семья глазами детей»

Так называется городской конкурс социальной рекламы, объявленный среди школьников Улан-Удэ Комитетом по социальной политике Администрации г.Улан-Удэ и ОАО «Бурятэнергосбыт». Партнер конкурса - Почта России.

Целью конкурса объявлено воспитание детей и молодежи через создание социальной рекламы, утверждающей семейные ценности, гармоничные отношения, а также привлечение новых молодых талантов к созданию социальной рекламы в Улан-Удэ.

Конкурс проводится в двух номинациях - «социальный плакат» и «социальный

видеоролик» по следующим темам: «Мама - главное слово в каждой судьбе!», «Улан-Удэ против жестокости к детям!» и «Моя семья - мое богатство».

По условиям конкурса, в представленных работах не должны указываться имена авторов, учителей, политических деятелей и лидеров, адреса и телефоны, религиозная символика, названия и упоминания (логотипов, брендов) товарной рекламы, политических партий, политические лозунги, высказывания, несущие антигосударственный и антиконституционный смысл. Не принимаются работы с изображениями интимных сцен, всех видов свастики, насилия, а также текстов, сцен, звуковых эффектов, указывающих на ощущения и переживания страха,

стресса или агонии; информации, в любой форме унижающей достоинство человека или отдельной национальной группы людей.

Конкурс проводится в два этапа. Первый этап - районный, он завершится 31 октября. Второй этап - городской (1-15 ноября 2010 года), по окончании которого определяются победители, а также организуется торжественная церемония награждения.

Подведение итогов по результатам Интернет-голосования, работы Экспертного совета и Организационного комитета конкурса - до 1 декабря 2010 года.

Информация о проведении конкурса публикуется на официальном сайте Комитета по социальной политике: г.Улан-Удэ - <http://www.ulan-ude-eg.ru/> today/soc-sphera и сайте ОАО «Бурятэнергосбыт» - www.esbit.burnet.ru.

В «Жэмэстэе» туристам предложат заняться подсобным хозяйством

На туристических маршрутах Тункинского района в ближайшее время появится этнопоселение «Жэмэстэй». Проект - победитель республиканского конкурса этнотуристических центров «Бурятское поселение», участник международного бурятского фестиваля «Алтаргана-2010».

Его планируют построить вблизи села Жемчуг. Здесь появятся свыше 20 юрт для проживания, питания, а также юрты-мастерские. При подготовке проекта приняли участие профессиональные художники, архитекторы, учителя местных школ.

«Для возведения поселения мы выбрали площадку «Зуһалан». Место красивое, просторное. Рядом находится минеральный источник «Жемчужина», протекает ручей «Жэмһэг», также недалеко пролегает дорога, по которой можно уехать в здравницу Хонгор-Уула. Таким образом, место может связать все достопримечательности села Жемчуг», - рассказывает одна из авторов проекта **Дарима Шагдурова**.

Комплекс будет состоять из госте-

Катание на верблюдах.

вым юрт, юрт-мастерских, визитного центра, кафе. В юртах - мастерских местные мастера покажут туристам основы выделки из кожи, меха и металла. Также им представится возможность самим поучаствовать при изготовлении сувениров.

В этнопоселении будут держать коров, лошадей, коз, овец и даже верблюдов. Туристы смогут воочию наблюдать за тем, как ведется хозяйство. Свое согласие на участие дали несколько местных жителей, которые готовы демонстрировать

перед гостями то, как доить коров, получать сметану, кормить их. Также хозяева окажут дополнительные услуги - организуют баню, шашлыки, рыбалку, катание на лошадях, на верблюдах.

«Во время экскурсии гостям предложат отведать молочные напитки и продукты подсобного хозяйства. Некоторые семьи будут заниматься выращиванием облепихи и других кустарников. Все это пойдет на стол нашим гостям», - продолжает **Д. Шагдурова**.

«Уже нашлись желающие, которые придут со своими домашними животными. Когда только готовили проект, местные учителя уже распределились: кто придет с коровой, кто с козой, кто с овцами», - делится глава сельского поселения «Жемчугское» **Диана Ангаева**.

Ожидается, что летом этнопоселение будет принимать около 50 туристов в день. Зимой в гостевых домах будет работать печное отопление. Любителям зимнего отдыха также будет предоставлена возможность отдохнуть здесь.

Стоимость комплекса этнопоселения «Жэмэстэй» составляет 37 миллионов рублей.

«Начать хотим с малого. Полностью центр будет работать примерно через три-четыре года», - отмечает **Дарима Гомбоевна**.

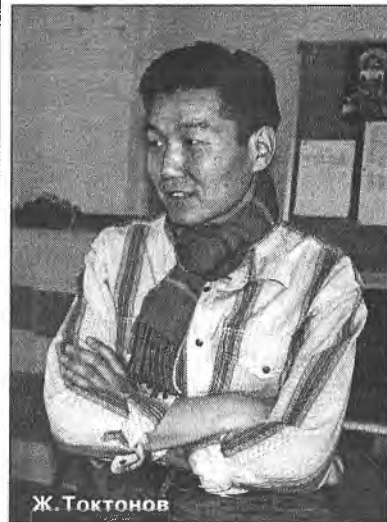
«Рабочие места появятся для 87 жителей района. Сейчас решаются вопросы с оформлением земли», - говорит **Диана Ангаева**.

Эржена БАТОРОВА.
Фото автора.

Год учителя

Дирижер и педагог

В этом году отмечается знаменательная дата - 70 лет оркестру бурятских народных инструментов имени Чингиса Павлова Бурятского государственного театра песни и танца «Байкал». Сегодня оркестром руководит талантливый дирижер-лауреат международных и всероссийских конкурсов **Жаргал ТОКТОНОВ**.

Ж. Токтонов

Он также преподает в своей альма-матер - Улан-Удэнском музыкальном колледже имени П.И. Чайковского: руководит оркестром русских народных инструментов, который является дипломантом и лауреатом различных конкурсов, ведет класс баяна и преподаёт дирижирование. В колледже работает с 2001 года, после окончания Уральской консерватории им. Мусоргского, ассистентуры-стажировки Санкт-Петербургской консерватории им. Римского-Корсакова по классу оперно-симфонического дирижирования. В колледже, который окончил в 1993 году, Жаргал Токтонов учился у **Леонида Наумовича Спектора** по классу баяна. Благодарен ему и многим преподавателям, среди которых музыковед **Валентина Кирилловна Лазарева**, заведующий отделением русских народных инструментов **Василий Николаевич Сердюк**. «Это человек, который живет только музыкой. У него есть практически все нотные партитуры. Его нотная библиотека очень богатая, - рассказывает о своем учителе **Жаргал Фридрихович**. Коллеги в колледже считают, что за годы работы Ж.Ф. Токтонов проявил себя как одаренный музыкант, наделенный незаурядными педагогическими данными, творческой инициативой. Его выпускники продолжают обучение в музыкальных вузах России: **Н. Квашина**, **Е. Трепетун** - в Красноярской академии музыки и театра, **Е. Богатырева** - в Дальневосточной академии искусств...

Оркестр русских народных инструментов музколледжа участвует в различных мероприятиях. С успехом прошли его выступления на правительственном концерте, посвященном 60-летию Победы, в отчетных концертах колледжа, на фестивале «Студенческая весна», на Республиканской хоровой ассамблее, на юбилейных торжествах ведущих педагогов музыкального колледжа. Высокий уровень исполнительского мастерства дирижера Ж.Ф. Токтонова отмечен дипломом лауреата первой степени смотра-конкурса дирижеров им. И. Рыка, проходившего в рамках Фестиваля бурятских оркестров в декабре 2005 года.

В честь своего юбилея оркестр театра «Байкал» создал концертную программу «Душа народа моего» - «Сэдэ-хэлэйм дуунууд», которые пройдут 4 и 5 ноября в Русском драматическом театре имени Н.А. Бестужева. На одной концертной площадке встретится звездный состав: **Галина Шойдагбаева**, **Намхай Мунхзул**, **Болот** и **Сэсэг Сандиповы**, **Михаил Пирогов**, **Чингис Раднаев**, **Митуп Шагдаров**, солисты театра оперы и балета, которые споют под сопровождение оркестра бурятских народных инструментов им. Чингиса Павлова.

Во время концертов оркестр «Байкала» предоставляет зрителям возможность подарить своим близким и родным, коллегам, друзьям, любимым музыкальные подарки.

Дулма БАТОРОВА.
Фото автора.

Сувенирная лавка будет прибыльной!

В Тункинском районе на базе Центра дополнительного образования детей планируют открыть сувенирную лавку. Проект участвует в республиканском конкурсе среди начинающих предпринимателей «Бизнес-старт».

«У нас здесь рынок сувениров, национальных костюмов отличается штучностью и недосыгаемостью для обычного туриста. В основном продают китайские сувениры. А мы хотим делать их собственными руками в национальном бурятском стиле. Цены будут ниже», - говорит автор проекта **Мария Парпаева**.

При изготовлении сувениров будет использована резьба «Татьянка». Благодаря этой технологии на поверхности древесины можно создавать изображения листьев, веточек, шишек. Также возможно будет нарисовать целые картины и натюрморты. Данный вид резьбы настолько не сложен, что им могут пользо-

ваться и женщины, и дети.

«Надо купить электроциркулярку, верстак, электрорубанок, ножовку для металла и другие инструменты. Общая смета проекта - 100 тысяч рублей», - продолжает **Мария Борисовна**.

Для его реализации потребуется три года. Продвигать продукцию будут с помощью рекламы в местной газете «Саяны», планируется вести работу с торговыми агентами, продвигать товар среди клиентов.

В Центре дополнительного образования работают 56 творческих объединений. Сюда ходят около 800 детей. Кружок техники резьбы по дереву ведет **Дамби Шаглаев**. Кружок бисероплетения «Фантазия» руководит **Светлана Укоева**. Также есть изостудия, студия моделирования и конструирования одежды.

По мнению организаторов сувенирной лавки, проект может принести неплохие доходы. Особенно сейчас, когда учреждения дополнительного образования переводят в авто-

кукла с хаданом

кукла "Мудрец в кожанной шапке"

кукла в одежде

номные. В центре надеются, что производство собственных сувениров

станет удачным бизнесом.

Эржена БАТОРОВА.

Еще раз об электронной идентификации скота

Впервые весной этого года в самом крупном хозяйстве Окинского района «Нэгэдэл» научно-производственное объединение «Номад» (генеральный директор **Владимир Тайшин**) совместно с районной ветеринарной службой провели электронную идентификацию (чипирование) двухсот голов яков. Однако на этих начинаниях чипирование скота в республике приостановилось бы, если бы на территории республики не открылось представительство российской компании «Чиппинг» ООО «Зооветресурс».

Виктор Бохоев

- Компания «Чиппинг» занимается производством чипов по европейским стандартам уже четвертый год, - рассказывает генеральный директор ООО «Зооветресурс» - **Микрочипы**, предлагаемые компанией, экономичнее и доступнее. Раньше в хозяйствах пользовались бирками. Бирки терялись. Сегодня это исключено.

Во многих регионах России члены Национального союза овцеводов в своих хозяйствах производят электронную идентификацию животных

го года об обязательном чипировании маточного поголовья овец в плановых хозяйствах России до 1 сентября 2010 года.

И во многих хозяйствах их руководители к электронной идентификации скота подошли вполне сознательно. Ведь будет создан единый общероссийский реестр животных с учетом всего поголовья. А это своеобразный толчок в развитии сельского хозяйства республики и Российской Федерации в целом. Спешат приобрести к опыту развитых российских регионов и наши местные руководители хозяйств. Сегодня многие хозяйства республики на добровольных началах производят электронную идентификацию скота.

К тому же недавно Министерство сельского хозяйства и продовольствия РБ подписало договор о научно-техническом сотрудничестве с ООО «Зооветресурс».

В настоящее время ООО «Зооветресурс» намерено вплотную заняться чипированием всех видов скота - КРС, овец и коз, домашних питомцев - кошек и собак, рыб.

Электронную идентификацию скота сотрудники компании произвели в ООО «Мухоршибирь» Му-

хоршибирского района; ведётся работа с другими хозяйствами Мухоршибирского, Еравнинского районов.

С Байкалрыбводом ведётся работа по проведению электронной идентификации маточного поголовья байкальского осетра.

Руководители компании «Чиппинг» провели переговоры с послом Монголии в России в Москве. Известно, что монгольская сторона заинтересована приобретением микрочипов.

Заботливые горожане также имеют возможность провести электронную идентификацию домашних питомцев.

Что это такое?

Чип - это своего рода пожизненный номер животного, его невидимый паспорт. В микрочипе размером с рисовое зёрнышко хранится информация о животном: живая масса, суточный привес, оценка экстерьера, возраст, порода, хозяйство. В микрочип можно внести данные о хирургических вмешательствах и вакцинации животных. Сама процедура производится в виде простой подкожной инъекции.

Янжам ЖАРОВА.
Фото автора.

Энергосбережение на сегодняшний день одна из стратегических целей государства и, вместе с тем, основной метод обеспечения энергетической безопасности страны. 23 ноября 2009 года вступил в силу Федеральный закон №261-ФЗ «Об энергосбережении и повышении энергетической эффективности и о внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации».

Сотрудники ОАО «Бурятэнергосбыт» вместе с партнером в области энергетических обследований ООО «Энергострим-Энергосбыт» планируют провести с представителями различных структур информационное совещание на тему «Энергосбережение и энергоэффективность как приоритетные направления развития энергетики Республики Бурятия».

Ежегодный рост потребления электроэнергии в Бурятии составляет примерно 3,5-4,5 процента, что может привести к дефициту энергоносителей в регионе. Анализ потребления топливно-энергетических ресурсов в последние годы показал довольно высокий уровень потерь электроэнергии. Регион потребляет около 4,2 млрд. киловатт-часов. Из них 25 процентов, а это около 1,05 млрд. киловатт-часов, составляют потери. В жилищно-коммунальном хозяйстве техническое оборудование изрядно устарело. Недостатки такого оснащения приводят к убыткам в 30-40 процентов.

В целях реализации Федерального закона №261-ФЗ «Об энергосбережении и повышении энергетической эффективности и о внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации» Правительством Бурятии утверждено Республиканскую целевую программу «Энергосбережение и повышение энергоэффективности в Республике Бурятия до 2020 года». С ее помощью республика сможет сэкономить 23,9 млрд. рублей. На реализацию самой программы планируется затратить 9,9 млрд. рублей. В сфере экологии ожидается сокращение вредных выбросов в окружающую среду в 2,2 раза и приведение качества воды, воздуха, почвы в соответствие с экологическими стандартами. Согласно программе, объемы потребления бюджетными организациями тепловой и электрической энергии, воды, топлива в течение пяти лет, начиная с 1 января 2010 года, снизятся на 15 процентов от общего объема фактически потребленной в 2009 году энергии. Снизится также энергоёмкость валового регионального продукта - на 40 процентов к уровню 2007 года. К 2020 году на 4,5 процента увеличится доля возобновляемых источников энергии.

ОАО «Бурятэнергосбыт» сообщает:

Экономия повысит эффективность

Начиная с 2010 года, каждое бюджетное учреждение обязано обеспечить в течение пяти лет снижение объема каждого из потребленных им энергоносителей не менее чем на 15 процентов от объема фактически потребленного им в 2009 году, причем с ежегодным снижением не менее чем на три процента.

Проблема экономии в энергетике сегодня стоит очень серьезно. Свои услуги на рынке энергоаудита готова предоставить компания ООО «Энергострим-Энергосбыт». Это солидная организация, которая уже включилась в работу. Правда, потребители пока пассивно подходят к нововведениям и не осознают всей серьезности проблемы, - прокомментировала ситуацию **Светлана Борталевич**, гендиректор ОАО «Бурятэнергосбыт».

А нововведения заключаются в том, что потребители энергетических ресурсов обязаны в срок до 1 января 2012 года обеспечить установку и ввод в эксплуатацию индивидуальных и коллективных приборов учета электрической энергии в многоквартирных домах. Более ранний срок - до 1 января 2011 года - установлен новым законом для оснащения приборами учета потребляемых энергоносителей зданий и строений, находящихся в государственной или муниципальной собственности и введенных в эксплуатацию на день вступления этого Федерального закона в силу.

Также, согласно новому закону, государственные организации и органы местного самоуправления, бюджетные учреждения, а также организации, совокупные годовые затраты которых на потребление энергоносителей превышают 10 миллионов рублей, в срок до 31 декабря 2012 года (далее не реже 1 раза в 5 лет) обязаны пройти энергоаудит - энергетическое обследование на предмет определения потенциала энергосбережения и разработки программы повышения энергоэффективности. По его результатам выдается энергетический паспорт, содержащий информацию о потенциале энергосбережения, в том числе об оценке возможной экономии энергетических ресурсов в натуральном выражении, а также перечень типовых мероприятий по энергосбережению и повышению энергетической эффективности.

Согласно Федеральному закону №261-ФЗ, энергоаудит вправе осуществлять только лица, являющиеся членами саморегулируемых организаций в области энергетического обследования.

Организациям и структурам Улан-Удэ и республики услуги энергоаудита готова предоставить ООО «Энергострим-Энергосбыт», действующий член саморегулируемой организации (СРО) некоммерческого партнерства «Гильдия энергоаудиторов».

Энергоаудиторская фирма компетентна в проведении энергетических обследований электрических и тепловых установок, сетей, предприятий газового и нефтяного комплекса, промышленных, транспортных и агропромышленных предприятий, а также предприятий жилищно-коммунального хозяйства.

Компания имеет практический опыт проведения энергетических обследований предприятий и организаций Московской области, городов Кургана, Воронежа, Иваново, Брянска, Твери, Курска. Своей целью ООО «Энергострим-Энергосбыт» видит ощутимое снижение затрат энергоносителей путем их более рационального и ответственного использования, - рассказала региональный представитель ООО «Энергострим-Энергосбыт» **Чебунина**.

В компании организовано тесное взаимодействие со структурными подразделениями министерств и ведомств, ответственных за реализацию государственной политики в области энергосбережения и повышения энергетической эффективности, а также за развитие энергосберегающих технологий.

По вопросам заключения договоров на проведение комплексного энергетического обследования вы можете связаться с представителями ООО «Энергострим-Энергосбыт» по телефонам: (3021) 29-31-64, 27-81-28 либо посредством электронной почты: cga@esbit.burnet.ru

В Улан-Удэ появился «Умный дом»

«Умный дом». Такое название получил обыкновенный многоэтажный дом по улице Буйко, 32. Обыкновенный он только с виду, а внутри...

Во всех его подъездах установлены энергосберегающие лампы и специальные энергосберегающие приборы учета потребляемой электроэнергии завода ОАО «Концерн «Энергомера». Эти приборы еще называют «интеллектуальными счетчиками», ведь они пересылают данные об энергопотреблении в режиме онлайн непосредственно в энергообъект.

Эта современная автоматизированная система контроля и учета энергоносителей, созданная на базе американской технологии Smart Grid, установлена ОАО «Бурятэнергосбыт» в рамках реализации инвестиционного проекта в сфере энергосбережения «Умный дом».

Кстати, «Умный дом» одним из первых в республике получил энергопаспорт, ведь в рамках проекта проведен энергоаудит здания. Как сообщила пресс-секретарь ОАО «Бурятэнергосбыт» **Татьяна Наумова**, только замена привычных всем лампочек на энергосберегающие позволит сэкономить за год на электричестве около 100 тысяч рублей.

Остается пожелать, чтобы таких домов в городе стало больше и как можно скорее.

На переднем плане: Е. Бурдуковская.

Подведены итоги конкурса среди специалистов по работе с абонентами

Конкурс профессионального мастерства, проходивший в рамках программы улучшения качества обслуживания клиентов, состоял из двух этапов. На первом этапе соревновались представители всех межрайонных отделений сбыта, а также городских отделений, непосредственно работающие с населением. 25 лучших специалистов из 20 сбытовых участков получили право участвовать в финальном этапе конкурса, проходившем в Улан-Удэ.

Конкурсанты ответили на теоретические вопросы, выполнили практические задания по самой широкой тематике - расчет стоимости электрической энергии и ее учет, права потребителя, деловой этикет...

Победителем конкурса стала техник первой категории Советского района **Светлана Соколовская**. Второе и третье места заняли агенты по сбыту Южного межрайонного отделения **Лариса Банзаракцаева** и **Галина Перельгина** из Гусиноозерского и Бичурского сбытовых участков. Победители награждены ценными подарками.

Участников конкурса, а все они показали высокий уровень знаний, приветствовала коммерческий директор ОАО «Бурятэнергосбыт» **Елена Бурдуковская**. При этом она подчеркнула, что «конкурс позволил не только определить лучших, но и выявить слабые стороны наших сотрудников. Наша задача - улучшить данные показатели. Главное - чтобы нашему клиенту было удобно и комфортно».

«Бурятэнергосбыт» реализует приборы учета

«Бурятэнергосбыт» предлагает клиентам - физическим и юридическим лицам - дополнительные сервисы.

Во всех районных участках организована продажа приборов учета электроэнергии производства ОАО «Концерн «Энергомера» - счетчиков однофазных ЦЭ6807П и трехфазных ЦЭ6803В, а также щитков вводных настенных ЩКВН1.

Счетчики этого предприятия отличаются высокими эксплуатационными свойствами - соответствие

ГОСТам, гарантия до 5 лет, межповерочный период - 16 лет, малое собственное электропотребление, устойчивость к климатическим, механическим и электромагнитным воздействиям. Средний срок службы - 25 лет, класс точности у электросчетчиков - 1.

Такая дополнительная услуга как продажа приборов учета электроэнергии отвечает стратегическому развитию компании, которая реализует клиентоориентированную политику.

«Семья глазами детей»

Так называется городской конкурс социальной рекламы, объявленный среди школьников Улан-Удэ Комитетом по социальной политике Администрации г.Улан-Удэ и ОАО «Бурятэнергосбыт». Партнер конкурса - Почта России.

Целью конкурса объявлено воспитание детей и молодежи через создание социальной рекламы, утверждающей семейные ценности, гармоничные отношения, а также привлечение новых молодых талантов к созданию социальной рекламы в Улан-Удэ.

Конкурс проводится в двух номинациях - «социальный плакат» и «социальный

видеоролик» по следующим темам: «Мама - главное слово в каждой судьбе!», «Улан-Удэ против жестокости к детям!» и «Моя семья - мое богатство».

По условиям конкурса, в представленных работах не должны указываться имена авторов, учителей, политических деятелей и лидеров, адреса и телефоны, религиозная символика, названия и упоминания (логотипов, брендов) товарной рекламы, политических партий, политические лозунги, высказывания, несущие антигосударственный и антиконституционный смысл. Не принимаются работы с изображениями интимных сцен, всех видов свастик, насилия, а также текстов, сцен, звуковых эффектов, указывающих на ощущения и переживания страха,

стресса или агонии; информации, в любой форме унижающей достоинство человека или отдельной национальной группы людей.

Конкурс проводится в два этапа. Первый этап - районный, он завершится 31 октября. Второй этап - городской (1-15 ноября 2010 года), по окончании которого определяются победители, а также организуется торжественная церемония награждения.

Подведение итогов по результатам Интернет-голосования, работы Экспертного совета и Организационного комитета конкурса - до 1 декабря 2010 года.

Информация о проведении конкурса публикуется на официальном сайте Комитета по социальной политике: г.Улан-Удэ - <http://www.ulan-ude-eg.ru/today/soc-sphera> и сайте ОАО «Бурятэнергосбыт» - www.esbit.burnet.ru.

В «Жэмэстэе» туристам предложат заняться подсобным хозяйством

На туристических маршрутах Тункинского района в ближайшее время появится этнопоселение «Жэмэстэй». Проект - победитель республиканского конкурса этнотуристических центров «Бурятское поселение», участник международного бурятского фестиваля «Алтаргана-2010».

Его планируют построить вблизи села Жемчуг. Здесь появятся свыше 20 юрт для проживания, питания, а также юрты-мастерские. При подготовке проекта приняли участие профессиональные художники, архитекторы, учителя местных школ.

«Для возведения поселения мы выбрали площадку «Зуһалан». Место красивое, просторное. Рядом находится минеральный источник «Жемчужина», протекает ручей «Жэмһэг», также недалеко пролегает дорога, по которой можно уехать в здравницу Хонгор-Уула. Таким образом, место может связать все достопримечательности села Жемчуг», - рассказывает одна из авторов проекта **Дарима Шагдурова**.

Комплекс будет состоять из госте-

Катание на верблюдах.

вых юрт, юрт-мастерских, визитного центра, кафе. В юртах - мастерских местные мастера покажут туристам основы выделки из кожи, меха и металла. Также им представится возможность самим поучаствовать при изготовлении сувениров.

В этнопоселении будут держать коров, лошадей, коз, овец и даже верблюдов. Туристы смогут воочию наблюдать за тем, как ведется хозяйство. Свое согласие на участие дали несколько местных жителей, которые готовы демонстрировать

перед гостями то, как доить коров, получать сметану, кормить их. Также хозяева окажут дополнительные услуги - организуют баню, шашлыки, рыбалку, катание на лошадях, на верблюдах.

«Во время экскурсии гостям предложат отведать молочные напитки и продукты подсобного хозяйства. Некоторые семьи будут заниматься выращиванием облепихи и других кустарников. Все это пойдет на стол нашим гостям», - продолжает **Д. Шагдурова**.

«Уже нашлись желающие, которые придут со своими домашними животными. Когда только готовили проект, местные учителя уже распределились: кто придет с коровой, кто с козой, кто с овцами», - делится главой сельского поселения «Жемчугское» **Диана Ангаева**.

Ожидается, что летом этнопоселение будет принимать около 50 туристов в день. Зимой в гостевых домах будет работать печное отопление. Любителям зимнего отдыха также будет предоставлена возможность отдохнуть здесь.

Стоимость комплекса этнопоселения «Жэмэстэй» составляет 37 миллионов рублей.

«Начать хотим с малого. Полностью центр будет работать примерно через три-четыре года», - отмечает **Дарима Гомбоева**.

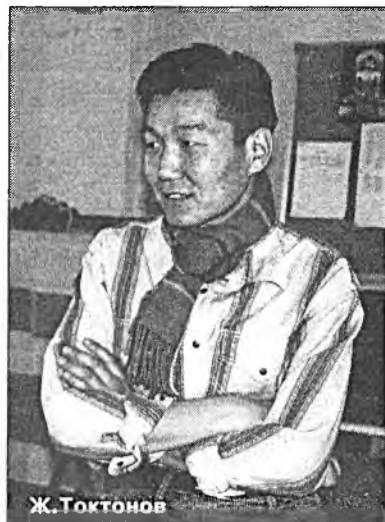
«Рабочие места появятся для 87 жителей района. Сейчас решаются вопросы с оформлением земли», - говорит **Диана Ангаева**.

Эржена БАТОРОВА.
 Фото автора.

Год учителя

Дирижер и педагог

В этом году отмечается знаменательная дата - 70 лет оркестру бурятских народных инструментов имени Чингиса Павлова Бурятского государственного театра песни и танца «Байкал». Сегодня оркестром руководит талантливый дирижер-лауреат международных и всероссийских конкурсов **Жаргал ТОКТОНОВ**.

Ж. Токтонов

Он также преподает в своей альма-матер - Улан-Удэнском музыкальном колледже имени П.И. Чайковского: руководит оркестром русских народных инструментов, который является дипломантом и лауреатом различных конкурсов, ведет класс баяна и преподаёт дирижирование. В колледже работает с 2001 года, после окончания Уральской консерватории им. Мусоргского, ассистентуры-стажировки Санкт-Петербургской консерватории им. Римского-Корсакова по классу оперно-симфонического дирижирования. В колледже, который окончил в 1993 году, **Жаргал Токтонов** учился у **Леонида Наумовича Спектора** по классу баяна. Благодарен ему и многим преподавателям, среди которых музыковед **Валентина Кирилловна Лазарева**, заведующий отделением русских народных инструментов **Василий Николаевич Сердюк**. «Это человек, который живет только музыкой. У него есть практически все нотные партитуры. Его нотная библиотека очень богатая, - рассказывает о своем учителе **Жаргал Фридрихович**. Коллеги в колледже считают, что за годы работы **Ж.Ф. Токтонов** проявил себя как одаренный музыкант, наделенный незаурядными педагогическими данными, творческой инициативой. Его выпускники продолжают обучение в музыкальных вузах России: **Н. Квашнина**, **Е. Трепетун** - в Красноярской академии музыки и театра, **Е. Богатырева** - в Дальневосточной академии искусств...

Оркестр русских народных инструментов музколледжа участвует в различных мероприятиях. С успехом прошли его выступления на правительственном концерте, посвященном 60-летию Победы, в отчетных концертах колледжа, на фестивале «Студенческая весна», на Республиканской хоровой ассамблее, на юбилейных торжествах ведущих педагогов музыкального колледжа. Высокий уровень исполнительского мастерства дирижера **Ж.Ф. Токтонова** отмечен дипломом лауреата первой степени смотра-конкурса дирижеров им. И. Рыка, проходившего в рамках Фестиваля бурятских оркестров в декабре 2005 года.

В честь своего юбилея оркестр театра «Байкал» создал концертную программу «Душа народа моего» - «Сэдэ-хэлэйм дуунууд», которые пройдут 4 и 5 ноября в Русском драматическом театре имени Н.А. Бестужева. На одной концертной площадке встретится звездный состав: **Галина Шойдагбаева**, **Намхай Мунхзул**, **Болот** и **Сэсэг Сандиповы**, **Михаил Пирогов**, **Чингис Раднаев**, **Митуп Шагдаров**, солисты театра оперы и балета, которые спойт под сопровождение оркестра бурятских народных инструментов им. Чингиса Павлова.

Во время концертов оркестр «Байкала» предоставляет зрителям возможность подарить своим близким и родным, коллегам, друзьям, любимым музыкальные подарки.

Дулма БАТОРОВА.
 Фото автора.

Сувенирная лавка будет прибыльной!

В Тункинском районе на базе Центра дополнительного образования детей планируют открыть сувенирную лавку. Проект участвует в республиканском конкурсе среди начинающих предпринимателей «Бизнес-старт».

«У нас здесь рынок сувениров, национальных костюмов отличается штучностью и недосыгаемостью для обычного туриста. В основном продают китайские сувениры. А мы хотим делать их собственными руками в национальном бурятском стиле. Цены будут ниже», - говорит автор проекта **Мария Парпаева**.

При изготовлении сувениров будет использована резьба «Татьянка». Благодаря этой технологии на поверхности древесины можно создавать изображения листьев, веточек, шишек. Также возможно будет нарисовать целые картины и натюрморты. Данный вид резьбы настолько не сложен, что им могут пользо-

ваться и женщины, и дети.

«Надо купить электроциркулярку, верстак, электрорубанок, ножовку для металла и другие инструменты. Общая смета проекта - 100 тысяч рублей», - продолжает **Мария Борисовна**.

Для его реализации потребуется три года. Продвигать продукцию будут с помощью рекламы в местной газете «Саяны», планируется вести работу с торговыми агентами, продвигать товар среди клиентов.

В Центре дополнительного образования работают 56 творческих объединений. Сюда ходят около 800 детей. Кружок техники резьбы по дереву ведет **Дамби Шаглаев**. Кружок бисероплетения «Фантазия» руководит **Светлана Укоева**. Также есть изостудия, студия моделирования и конструирования одежды.

По мнению организаторов сувенирной лавки, проект может принести неплохие доходы. Особенно сейчас, когда учреждения дополнительного образования переводят в авто-

кукла с хаданом

кукла "Мудрец в кожанной шапке"

кукла в одежде

номные. В центре надеются, что производство собственных сувениров

станет удачным бизнесом.

Эржена БАТОРОВА.

Еще раз об электронной идентификации скота

Впервые весной этого года в самом крупном хозяйстве Оклинского района «Нэгэдэл» научно-производственное объединение «Номад» (генеральный директор **Владимир Тайшин**) совместно с районной ветеринарной службой провели электронную идентификацию (чипирование) двухсот голов яков. Однако на этих начинаниях чипирование скота в республике приостановилось бы, если бы на территории республики не открылось представительство российской компании «Чиппинг» ООО «Зооветресурс».

Виктор Бохоев

- Компания «Чиппинг» занимается производством чипов по европейским стандартам уже четвертый год, - рассказывает генеральный директор ООО «Зооветресурс» - **Микрочипы**, предлагаемые компанией, экономичнее и доступнее. Раньше в хозяйствах пользовались бирками. Бирки терялись. Сегодня это исключено.

Во многих регионах России члены Национального союза овцеводов в своих хозяйствах производят электронную идентификацию животных согласно постановлению Национального Союза овцеводов от 17 июня это-

го года об обязательном чипировании маточного поголовья овец в племенных хозяйствах России до 1 сентября 2010 года.

И во многих хозяйствах их руководители к электронной идентификации скота подошли вполне сознательно. Ведь будет создан единый общероссийский реестр животных с учетом всего поголовья. А это своеобразный толчок в развитии сельского хозяйства республики и Российской Федерации в целом. Спешат приобщиться к опыту развитых российских регионов и наши местные руководители хозяйств. Сегодня многие хозяйства республики на добровольных началах производят электронную идентификацию скота.

К тому же недавно Министерство сельского хозяйства и продовольствия РБ подписало договор о научно-техническом сотрудничестве с ООО «Зооветресурс».

В настоящее время ООО «Зооветресурс» намерено вплотную заняться чипированием всех видов скота - КРС, овец и коз, домашних питомцев - кошек и собак, рыб.

хоршибирского района; ведётся работа с другими хозяйствами Мухоршибирского, Еравнинского районов.

С Байкалрыбводом ведётся работа по проведению электронной идентификации маточного поголовья байкальского осетра.

Руководители компании «Чиппинг» провели переговоры с послом Монголии в России в Москве. Известно, что монгольская сторона заинтересована приобретением микрочипов.

Заботливые горожане также имеют возможность провести электронную идентификацию домашних питомцев.

Что это такое? Чип - это своего рода пожизненный номер животного, его невидимый паспорт. В микрочипе размером с рисовое зёрнышко хранится информация о животном: живая масса, суточный привес, оценка экстерьера, возраст, порода, хозяйство. В микрочип можно внести данные о хирургических вмешательствах и вакцинации животных. Сама процедура производится в виде простой подкожной инъекции.

Янжам ЖАПОВА.
 Фото автора.

САНАГАНАА ЭХИТЭЙ «НАНАНАЙ ЗҮРГЭ»

«Наһанай зүргэ» гэж нэрлэгдэн шэнэ дуунуудай альбомтой танилсалга Улаан-Удын «Авиатор» гэж соёлой байшан соо үнгэрбэ.

Өөрын сольно диск түрүүшнхэ гаргаһан залуу дуушан Доржо Шагдуров тухай хэлэбэл, нэн түрүүн түрэхэн тоонто нютагынь нэрлэхэ хэрэгтэй - Захаминай аймагай эгээн ехэ буряад нютаг болохо Санага юм. Пургуулин шаби ябаханаа эхилээд дуу дуулаха дуратай Доржо Улаан-Үдэдэ, һүүлдэнь Новосибирск хотодо консерватори дүүргэжэ, мүнөө Буряадай оперо болон баледэй театрта хүдэлнэ.

Жэнхэни һайханаар дуулаха бэлиг хэзээшье уг удамаараа дамжуулагдана. Доржо Шагдуровай эсэгын эжы, мүнөө 93 наһатай Янжин-Дулма төөби, хонгёо хоолойтой. Мүнөөшье дүхэриг шэрээгэй саана урданайнгаа дуу татадаг даа. Шагдуровтанай гурбан үхибүүд сооһоо гансал Доржо дуу хатарта дуратай байһанаа, уран һайханай харгы шэлэһэн гэшэ. Санагын хүгжэмэй хургуулин баяндээрэ наададаг багша Борис Ринчинов эндэ эхи табиһан. Саашадаа 10-дахы класста һуража байхадань, «Сагаан дали» гэхэн бүлгэм байгуулагдажа, энэ ансамбльда Доржо гитара дээрэ наададаг, хатардагынь болоо. Нютагай хүгжэмшэн Ринчин Бальжуров энэ ансамбльдаа зорюулжа, «Сагаан дали» гэжэ дуу бэшэһэн.

Доржо Шагдуров энэ дуунай түрүүшын гүйсэдхэгшэ болоо. 1998 ондо республика дотор тиихэдэ үнгэргэгдэдэг «Сагаан ханын» фестивалда хабаадажа, Гран-при шанда хүртэһэн байна. «Сагаан далиһаа» эхи абажа, далижажа, саашадаа бусад олон конкурсуудта хабаадажа, Доржо Шагдуров Ага нютагта үнгэргэгдэдэг Пасаран Линховоной нэрэмжэтэ уласхоорондын дуунай мурьсөөндэ хабаадажа, үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө.

1999 ондо Новосибирскын консерваторида һуража гараад, 3 жэлэй туршда тэндэхи оперно театрта солистаар хүдэлөө. Пүүлээрнь түрэл нютагаа - Буряад ороноо бусаа юм.

Оперно дуушаншье һаа, Доржо Шагдуров «Буряад һайхан аялга дуугаа дуулаха хүсэл түрэдэг, сэдхэлдэмни гоё болодог» гэжэ хэлэнэ. Тийн Анатолий Андреевэй, Базар Цырендашиевэй, Пурбо Дамирановай, Лариса Санжиевагай болон бусад Буряадайнгаа хүгжэмшэдэй зохёондоон дуунуудые дуулаха дуратайгаа мэдүүлэ.

- «Наһанай зүргэ» гэжэ альбом соотнай ямар дуунууд орооб?

- Мүнөө гараһан сольно альбом соомни манай Захаминай аймагһаа гарбалтай уран шүлэгшэн, Буряадай арадай поэт Мэлс Самбуевай, Аюша Доноевой, Санжай-Ханда Дармаевагай, Цыбикжаб Найдановай, Валерий Цыбиковэй шүлэгүүд дээрэ хүгжэм зохёогдоһон дуунууд ороо. Николай Шабаевай монгол хэлэн дээрэһэ оршуулһан хоёр дуун бии. Монгол уран зохёолшо Чойномой уран шүлэг Николай Чимитович оршуулжа, Ла-

Соёлой һонин

риса Санжиева хүгжэм найруулжа, «Эжимни» гэхэн дуун бии болоһон. Тэрэ Буряадай академическэ драмын театрай тайзан дээрэ «Эхэ» гэхэн зүжэгтэ табигдадаг юм. Энэ дуу түрүүн Эржена Санжиева дууладаг һэн, мүнөө би дууланаб, энэ дуун шэнэ альбом соомни баһал оронхой.

Хаанашье ябахандаа, Доржо Шагдуров харагшадтаа «Нютагни» гэжэ дуу бэлгэлдэг заншалтай. Цыбикжап Найдановай зохёоһон шүлэг нютагайнь Закаменск хотодо ажаһуудаг Алдар Бадмаев хүгжэм зохёожо, энэ дуу бии болгоһон. Энэ дуунай аранжировко хэжэ, Доржо Шагдуров 2008 оной «Алтарганын» нааданда дуулаһан байна. «Мүнөө үсын дуун» гэхэн номинацида Доржо Шагдуров «Нютагни» гэжэ дуу дуулаад, 2-дохи һуурида гараһан юм. «Манай Захаамин тухай, уян һайхан үгнүүдтэй дуун», - гэжэ Доржо онсолон тэмдэглэнэ.

Түрэл нютагаа хүндэлжэ, шэнэ диск гаргахандаа, нэн түрүүн Захаминаа ошоожо, олохон нуга нютагуудаар ябажа, концерт харуулаа, шэнэ дуунуудтаяа танилсуулаа. Лилия Балданова, Сэсэг Гомбоева, Ринчин Бальжуров гэгшэд «Наһанай зүргэ» гэхэн хатар дуунай наада дэлгээгээ.

- Шэнэ альбом гаргаһан хойноо, заатагүй аялга дуунда дуратайшууд даа дурадхаха хэрэгтэй. Тиймээрэ энэл бүлэгөөрөө нийслэл хото дээрэ декабрь соо дахяад концерт харуулха хүсэлтэйбди, - гэжэ Доржо Шагдуров хэлэнэ.

Нютагһаа эхи һабагшалһан бэлигээ саашадаа үшөөл мүлижэ, нэгэтэ бэшэ харагшадтаа гоё һайхан дуунуудаараа баясуулжа байхынь залуу дуушанда хүсэе.

Ешигма ЦЫБЕНОВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: уласхоорондын, Бүхэроссин конкурсуудай лауреат Доржо Шагдуров.

Авторай фото.

ПРИГЛАШАЕТ "ЮНЫЙ БУДАМШУУ"

28 октября с 11 часов в культурно-развлекательном комплексе "Феникс" ВСГАКИ начнется VI международный конкурс "Юный Будамшуу".

В этом конкурсе участвуют дети из Бурятии, Забайкальского края, Калмыкии, Китайской Народной Республики, Монгольской Народной Республики, Иркутской области. Возраст участников - от семи до семнадцати лет.

Вход свободный.

Д.БАТОРОВА.

НА СНИМКЕ АВТОРА: М.Елбонов с детьми Китая.

Константин Андаевич АЛБАШЕЕВЭЙ дурасхаалда

Буряад Республикын хүндэтгэрхэтэн, гүрэнэй болон олонитын мэдээжэ ажал ябуулагша Константин Андаевич Албашев 73 наһандаа наһа бараа.

К.А.Албашев 1938 оной январин 22-то Буряад-Монголой АССР-эй Яруунын аймагай Эгэтэ хууринда түрхэн намтартай. 1960 ондо Буряадай зооветинститут дүүргээд, отделениин зоотехнигээр, ахамад зоотехнигээр ажаллаа, 1967 онһоо "Яруунын" совхозой директорээр хүдэлмэрилөө. 1970 ондо Константин Андаевич Яруунын аймагай партиин хорооной нэгдэхэ секретаряар томилогдоо. Тэрэ КПСС-эй райкомодо хүдэлхэ үедөө экономикын, илангаяа хүдөө ажахын хүгжэлтэдэ горитой нүлөө үзүүлэ. Аймагай үйлдбэри һайжаруулаха болон хүдөө ажахын продукциян худалдаа наймаанай хэмжээ дээшлүүлхэ талаар республиканска социалист мурьсөөнүүдтэ нэгэнтэ бэшэ илаһан юм. Тэдэ жэлнүүдтэ Яруунада Тулдуунай "Целинный", "Витимский", "Улаан Туяа" болон Эгэтын совхозууд тогтоогдоо. 1974 ондо К.А.Албашев Москва хото КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Дээдэ партийна хургуулида эльгээгдэ. 1976 ондо һуралсалаа дүүргээд, партиин Улаан-Удын хүдөөгэй райкомой нэгдэхэ секретарь болоо.

1979-1984 онуудта КПСС-эй ЦК-гай инструктораар хүдэлөө. 1984-1990 онуудта Константин Андаевич КПСС-эй Буряадай обкомой хоёрдохи секретаряар хүдэлжэ, республикын агропромышленна комплекс залан хүтэлбэрилдэг байгаа. Эдэ жэлнүүдтэй туршда Буряад орон хүдөө ажахын бүхы һалбаринуудта тон үндэр амжалтануудые туйлаа, хүдөө ажахын үйлдбэри олзо оршотой болоо. К.А.Албашев 1991 онһоо Буряадай хүдөө ажахын министрай орлогшоор хүдэлөө.

1985 ондо РСФСР-эй Верховно Советэй XI зарлалай депутатаар хунгагдаа, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй IX болон X зарлануудай депутатаар хоёр дахин хунгагдаа, ВЛКСМ-эй XVI съездын, Бүхэосоюзна XIX партийна конференциин, КПСС-эй XXVII съездын делегат байһан. Хүдөө ажахы хүгжөөхэ талаар габыатай байһанайнгаа түлөө К.А.Албашев Ленинэй орденээр, медальнуудаар шагнагдаа, "Буряад Республикын хүндэтгэрхэтэн" гэхэн үндэр нэрээр гэгдэ, мун "Буряадай АПК-гай габыатаа хүдэлмэрилэгшэ", "В.Р.Филипповэй нэрэмжэтэ БГСХА-гай хүндэтгэ выпускник" гэхэн нэрээр гэгдэ хүртөө.

Константин Андаевич Албашев тухай гэрэлтэ дурасхаал зүрхэ сэдхэлдэмнай ходоодоо үлэхэл.

В.В.Наговицын, М.М.Гершевич, К.А.Будаев, С.П.Шилин, И.М.Егоров, В.Б.Малкин, И.Н.Егоров, В.Ф.Кузнецов, В.Э.Матханов, А.С.Коренев, Ц.Б.Батуев, А.Е.Чепик, А.А.Фоменко, Б.Г.Бальжиров, П.Л.Носков, А.А.Лехатинов, Ц.Д.Э.Доржиев, В.А.Павлов, А.Н.Манзанов, Г.А.Айдаев, Д.Б.Дамбаев, А.Б.Цыденов, А.М.Трифонов, Л.В.Потапов, Т.В.Сабаева, Р.Б.Гармаев, С.Н.Булдаев, А.Г.Лубсанов.

Буряад Республикын Президент, Правительство Буряад Республикын хүндэтгэрхэтэн, КПСС-эй ЦК-гай инструктор, партиин Буряадай обкомой хоёрдохи секретарь, РСФСР-эй Верховно Советэй XI зарлалай депутат байһан

АЛБАШЕЕВ Константин Андаевичай наһа бараһан ушараар түрэлхид болон дүтын зондо гүнзэги шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.

Буряад Республикын Гүрэнэй албанай, Вестрануудай совет КПСС-эй обкомой хоёрдохи секретарь, РСФСР-эй Верховно Советэй депутат, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй депутат байһан, Буряад Республикын хүндэтгэрхэтэн

АЛБАШЕЕВ Константин Андаевичай наһа бараһан ушараар түрэлхид болон дүтын зондо гүнзэги шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.

УЯРУУЛМА УЯНГАТАЙ ОРОДОЙ ДУУНУУД

«Ород дуун» гэхэн республиканска дүрбэдэхэ фестиваль конкурсуе түрүүшнхэ Гусиноозерск хотодо үнгэргэгдэбэ.

Республикын бүхы шахуу аймагуудай хори гаран дуушад, гуһаад ансамбльнууд энэ дуунай мурьсөөндэ хабаадаба. «Шахтёр» гэхэн соёлой байшан соо бүхэли үдэрөө ородой гоё һайхан уянгата дуунууд, шог зугаатай хатарай дуунууд эдэлбэ. Үни урда саһаа дамжуулагдаһан арадай дуунууд мүнөөшье хаа хаагуур эдэлжэ, хүн зоной сэдхэлэй хүбшэргэй дайрадагын мэдээжэ.

Энэ фестивалда Баргажанай аймагай дуушад, «Байкальские зори», Улаан-Үдэ станциин локомотивна депогой хоор, Улаан-Удын «Красногал», «Верхнеудинская слобода», «Сибирячочка», Мухар-Шэбэрэй аймагай «Сударушка» ансамбль болон бусад бүлэгүүд харагшадтай халуун алыга ташалганда хүртэбэ. Түрүүшнхэ Гусиноозерскдо үнгэргэгдэһэн энэ дуунай һайндэр бүхы ажаһуугшадтаа харуулха хүсэлтэйгөөр Сэлэнгын аймагай захиргаанай үүсхэлээр хотын предпрятинууд, хургуулинууд соо, аймагай болыицада концертнэ талмайнууд нээгдэ.

— Энэ конкурсдомнай манай республикын 13 аймаг, 41 коллектив хабаадажа байна. Үглөөнэй 9 саһаа эхилээд, үдэ

болотор түрүүшын шата үнгэрбэ. Тэрэнэй һүүлээр үдэһөө хойшо энэ ехэ коллективүүднай манай Гусиноозерск хотын предпрятини, больница, хургуули ошоожо, дуунуудаа дуулаа, уран һайхан бэлигээ харуулжа, манай харагшадые үнэн зүрхэнһөө баярлуулжа, шэхэнэй шэмэг, нюдэнэй хужар боложо, сэдхэлымнай уяруулжа, ехэ һайн үдэр бэлэглэ, - гэжэ Сэлэнгын аймагай захиргаанай соёлой, спортын болон залуушуулай политикын талаар хорооной түрүүлэгшэ Цыбжидма Гомбожаповна Базаржапова тэмдэглэбэ.

Фестивалиин дүнгөөр лауреадай нэрэ зэргэдэ Улаан-Үдэ станциин локомотивна депогой эршүүлэй хоор хүртэбэ. Энэ коллектив байгуулагдаһаар 50 жэлэйнгээ баяр мүнөөжэл угтажа байна. Тарбагатай аймагай Надежда Кушнарёва, Улаан-Удын Евгения Рейзвих, Гусиноозерск хотын Александр Петухаев болон бусад энэ фестивалда эрхимлээ.

Ешигма ЦЫБЕНОВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: тайзан дээрэ Баргажанай - Адагай дуушад; Хяагтын аймагай түлөөлэгшэд.

Авторай фото.

БУРЯАД ХЭЛЭНЭЙ ҮДЭР – БУЯН ХЭШЭГТЭЙ ҮДЭР

Улаан-Үдэдэ Буряад хэлэнэй үдэр гээн республикын хайндэртэ зорюулагдаһан олон хэмжээ ябуулганууд дүүрбэ. Октябрийн 22-го Ород драмын театрай байшан соо конкурсуудай дүнгүүдые согсоллогын, илагшадые урмашуулгын хайндэр дээдэ хэмжээндэ боложо, концерт табигдаһан байна.

Энэ жэлдэ хайндэр үндэр хэмжээндэ үнгэрбэ гээд тэмдэглэгдээ. Дунда, дээдэ хургуулинуудта, үндэһэтэнэй библиотекэдэ олон хэмжээ ябуулганууд үнгэрһэн байгаа.

Оюутадай, хурагшаддай дунда уншагшаддай конкурс, сочинени бэшлэг, бусадшые конкурсууд олоной хонирхол татаа.

Багшанарай дунда мүн лэ конкурс болоо. Тон хайн буряад хэлэнэй методическа заабаринуудые Буряад Республикын 1-дэхи ли-

цей-интернадай Ц.Батоцыренова, багшанарай колледжын Д.Дашиева гэгшэд бэлдээ. Д. Цыбикова, Б. Жигмитов, Д-Д. Цырендоржиев, Б. Цырендоржиев буряад хэлэн дээрээ тон хайн интернет-сайт бэлдэһэн байна.

Шүлэгүүдые, жороо үгэнүүдые хурагшад уран гоёр уншаба,

«Байгалай долгинууд» ансамбль уян хатараа харуулба, элитэ дуушад эльгэ зүрхэ хайламаар дуулаба.

Буряад хэлэнэй үдэр – буян хэшэгтэй үдэр.

Дарья СИБИРЯКОВА.
Авторай фото-зураг.

ОДОТО ОГТОРГОЙ ОЙРО БОЛОО

Буряад Республикын Байгаалин музей «Одото огторгой» гээн хуралсалай шэнэ проект харуулжа эхилбэ. Өөрынгөө, мүн Соёлой министрствын 250 мянган түхэриг һомолһон мүнгөөр гайхалтай гоё аппарат абаһан байгаа. Тэрэнэ цифровый планетарий гээн нэрэтэй, дээшээ гурбан метр бүмбэгэр оройтой.

«Мүнөө үедэ хурагшад астрономи үзөөшые наа, тодорхой мэдэсэн багашаг. Тиймэһээ энэ планетарий орожо, огторгой үзэхэ, хараха аргатай болоо», -

гэжэ байгаалин музейе даагша Валерий Ешесв хэлбэ.

Энэ томо, гоё бүмбэгэр хэрэгсэл соо мультимедийнэ ялагар зурагууд гаража, хургуулин хэмжээндэ үзэгдэхэ астрономийн курсын хуралсалай программанууд үнгэргэгдэнэ ха юм. Одото огторгойн хайхание, наранай ба харын хиртэлгыс, хойто зүгэй толониис, унажа байһан одо мүшэдые хараха аргатай болоо. Мобильна планетарий нэгэ хэдэ минута соо бэлэн болодог. Одото огторгойгоор түрүүшын аяншалагшад Буряад Республикын Үндэһэтэнэй 1-дэхи лицей-интернадай хурагшад болобо. Иимэ экскурсиинуудые хүүгэд хонирхолтойгоор хараа, анхаралтайгаар шагнаа. Юртэмсын хайхан үзэгдэл иигэжэ мэдэрхэ аргатай болоно.

«Хүүгэдтэ ехэл хэрэгтэй юумэн болоно», - гэжэ Буряад Республикын соёлой министрэй орлогшо Сергей Добрынин хэлбэ.

Байгаалин музей астрономическа тус экскурсиинууда хотын болон республикын бүхэ хургуулинуудта ошожо харуулжа түсэбтэй. Тийхын тула хургуулинууд түрүүн захил хэхэ ёһотой. Холын одо мүшэдэй юртэмсэдэ аяншалжа, нэгэ хэдэ секундын туршада жэлэй дүрбэн сагта гэдэмнай ямар байдаг бэ гэжэ хаража хонирхоно.

Республикын эрдэм хуралсалай министр Алдар Дамдинов хүүгэдтэй харилсажа, хайн хайхан үгэнүүдые хэлээ.

Дарья СИБИРЯКОВА.

Авторай фото-зураг.

Геройн дурасхаалда болоһон мүрысөөн

ҮНДЭР ХҮСЭЛТЭЙ, ҮНЭН НЭШХЭЛТЭЙ АХАТАМНАЙ

Зэдын аймагай Дээдэ-Торин дунда хургуулида нютагай хубүүн, Советскэ Союзай Герой Г.А.Гармаевай мүнхэ дурасхаалда зорюулагдаһан хүнгэн атлетикээр мүрысөөн боложо үнгэрбэ.

Гол эмхидхэгшэнэ – энэ нютагнаа гарбалтай, Россин Эбсэгтэ Хүсэнуудэй ветеран Дугар-Сэрэн Сидитович Ванжилов мүн болоно. Пайшаалтайн гэхэдэ, энэ хүмнай 10 гаран жэл соо таһалгаряагүй иимэ мүрысөө үнгэргэжэ байнхай.

Иимэ хэмжээ ябуулга хадаа үхибүүдые түрэл хизаарайнгаа түүхэ шудалхадань, патриотическа мэдэрэлтэйгээр хүмүүжүүлхэдэ, элүүр энхэ байлгыс дэлгэрүүлгэдэ, хүүгэдэй бэс махабад бэхижүүлгэдэ тон ехэ удха шанартай гээд тоолоноб. Дээдэ-Торин багшанар, хурагшад ехэл эдэбхитэйгээр оролсодог юм. Арадай артистнуудаар суутай энэ шотагта нэрэтэй солоотой спортсмен урган гараһай гэһэн хүсэлтэйб, - гээд, Дугар-Сэрэн Сидитович хайхан ханамжаяа элрхэйлээ бэлэй.

Пургуулийн директор П.Л.Бадмаева, багшанар, хурагшад Д-С.С.Ванжиловта үнэн сэдхэлэй баярыс хүргөө.

...Үглөөгүүр саһан ехээр ороһон байжа, мүрысөөндэ бэлдэгшэд бага зэргэ мэгдээд абаа. Гэбэшье машинаар түрүүн ябажа, урилдаашадта харгы гаргажа үгөө.

Энэ урилдаанда илагшадые дурдая. 3 мянган метртэ хүбүүдэй дундаһаа 1-дэхи хуури 8-дахы классай хурагша Бато Бадмаев, 2-дохие – 10-дахы классай Баясхалан Гендунов, 3-дахы хуури 11-дэхи классай Дугар Раднаев эзэлээ.

Басагадай дундаһаа 1 мянган метртэ түрүүшын хуури 9-дэхи классай Юлия Будасева, 2-дохы хуури 11-дэхи классай Арюна Дондокова, 3-дахы хуури 9-дэхи классай Анна Ринчинова эзэлээ.

Үхибүүдтээ суг багшанар мүн лэ урилдаанда хабаадаһан байна. Жэшээлбэл, үнинэй багша Б.Ч.Дамбасв иигэжэ хэлбэ:

- Гансал физкультурын хэшээлнүүдтэ бээс хорихо бэшэ, харин саг үргэлжэ элүүр энхэ байхын түлөө оролдожо байха хэрэгтэй гээд хананаб. Торин уудам ехэ, торожо унаашье наа, бодоод саашаа гүйхөөр ха юм.

- Минин ханахада, мүнөө үедэ

олзотой ябажа байһан, мүнгэтэй зомнай шотаг нютагайнгаа хургуулинуудта нимэ туһаламжа үзүүлжэ аргатай. Энээндэ сэдхэлэй ошо тэгүүлэл хэрэгтэй. Мүнөө жэл республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ Матвей Матвеевич Гершевич мүнгөөр туһалаа. Ерэхэ жэлдэ Герой Г.А.Гармаевай гүрһөөр 95 жэлэй ой гүйсэхэнэ. Тийхэдэ энэ мүрысөөгөө бүри үргэн дэлисэтэй болгохо ёһотойбди, - гэжэ мүрысөө эмхидхэгшэ Д-С.С.Ванжилов түгэсхэлдэнэ хэлбэ.

Зэдынгээ голдо нэрээ нэрлүүлэн, зонойнгоо урма бадааруулан ябаһан Дугар-Сэрэн Сидитовичтэ олонитын зүгһөө баярыс хүргэжэ, үндэр хүсэлтэй, үнэн нэшхэлтэй, үлгэр жэшээ боломо үйлэ хэрэгүүдые үүсхэжэ ябахыснэ хүсэе.

Галина ДАШЕЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Д-С.С.Ванжилов мүрысөөндэ илагшадтай суг.

Понедельник, 1 ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «Доброе утро»
10.00, 13.00, 16.00 «Новости»
10.10 «Жить здорово!»
11.20 «Контрольная закупка»
12.00 «ЖКХ»
13.10 «Модный приговор»
14.20 «Детективы»
15.00 «Другие новости»
15.20 «Понять. Простить»
16.20 «Хочу знать» с Михаилом Ширвиндтом»
16.50 Т/с «Обручальное кольцо»
17.50 «Федеральный судья»
19.00 «Вечерние новости»
19.20 Т/с «След»
20.00 «Давай поженимся!»
21.00 «Жди меня»
22.00 «Время»
22.30 «Побег»
23.30 «Спецрасследование. «Наручники как лекарство»
00.30 «Ночные новости»
00.50 «Обмани меня». Новые серии»
01.40 Х/ф «Братья Соломон»
03.40 Х/ф «Призраки»
05.10 Т/с «Спасите Грейс»

РОССИЯ

06.00 «Утро России»
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 «Вести-Бурятия. Утро»
10.05 «Честь имею. Владимир Ивашов»
11.00 «Ток-шоу «О самом главном»
12.00, 15.00, 17.00, 21.00 Вести
12.30, 15.30, 17.30, 21.30 «Вести-Бурятия»
12.50 Т/с «Маршрут милосердия»
13.50 «Настоящая жизнь»
14.45 Вести. Дежурная часть
15.50 Т/с «Дворик»

16.25 «Т/с «Кулагин и партнеры»
17.50 Т/с «Слово женщине»
18.55 Т/с «Ефросинья»
19.55 Т/с «Институт благородных девиц»
21.50 «Спокойной ночи, малыши!»
22.00 Т/с «Всегда говори «всегда»-6»
00.50 «Дежурный по стране». Михаил Жванецкий»
01.45 «Вести +»
02.05 «Честный детектив». до 21.36»

КУЛЬТУРА

08.00 «Евроныс»
11.00, 16.30, 20.30, 00.30 Новости культуры
«Кто там...»
11.20 Спектакль «Сашка»
11.55 «Мир без тени»
14.00 «Линия жизни. Эдуард Володарский»
14.25 Х/ф «Овод»
15.20 М/ф «Приключения Домовенка», «Дом для Кузьки», «Сказка для Наташи», «Возвращение Домовенка»
16.40 Д/с «Дневник большой кошки»
17.35 «С потолка. Павел Луспекаев.»
18.05 Д/ф «Сигишоара. Место, где живет вечность»
18.35 «Хореографические дуэты». Ульяна Лопаткина и звезды мирового балета»
18.50 «Великое расселение человека». Д/с. 4 с. «Европа»
19.35 «Главная роль»
20.45 «Александр Иванов. Избранное»
21.05 «Двое в мире. Галина Вишневская и Мстислав Ростропович»
21.50 «Гала-концерт фестиваля ВВС PROMS 2006»
23.10 Х/ф «Вечер»
00.50 Т/с «Лучшие из молодых»
02.40 Д/ф «Синтра. Вечная мечта о мировой империи»
03.35

АРИГ УС

07.00 «Необъяснимо, но факт». Погода»
08.00 «Такси». Погода»

08.30, 14.00, 19.00 «Улан-Удэ: инструкция»
08.45, 19.15 «People's-новости». Погода»
09.00 М/ф «Настоящие монстры»
09.30 «Комеди-клуб». Погода»
10.30, 18.30, 20.00 Т/с «Универ»
11.30 Т/с «Счастливы вместе»
12.30 «Котопес»
13.30 М/с «Губка Боб Квадратные Штаны»
14.15 «People's-новости»
14.30 «ДОМ-2 Live»
15.35 Х/ф «Книга Илая»
18.00, 20.30 Т/с «Интерны»
19.30 «Восточный экспресс»
21.00 Х/ф «Однажды в Вегасе!»
23.00, 00.30 «Восточный экспресс». Погода»
23.30 «Дом-2. Город любви»
01.00 «Комеди-клуб»

ТИВИКОМ

06.30, 16.05 «Тайны музейных хранилищ»
07.00, 12.30 «Объектив»
07.30 «Во саду ли в огороде»
08.00 Т/с «Взрослые сказки о животных»
08.25 М/с «Воздушные пираты»
08.55 Х/ф «Жандарм на отдыхе»
10.45 Т/с «Родные люди»
13.00 Х/ф «Ситуация 202: страшная сила»
15.05 «Крокодил-игровое шоу»
16.30 Т/с «Мегрэ у богачей»
17.30 Т/с «Индустриальные музеи мира»
18.25 «Моя семья»
19.00, 23.30 «Горячая линия»
19.30, 21.30, 23.00, 02.00 «Новости дня»
20.00, 02.30 «Середина Земли»
20.30 Т/с «Танец горностая»
22.00 Т/с «Секреты»
00.00 «Топ-модель по американски»
03.00 «Ночной канал на Тивикоме»

СТС «БАЙКАЛ»

06.00 М/с «Трансформеры. Энергон»
18.50, 20.05, 21.55, 22.30, 23.20, 00.05, 00.50, 01.50 Погода
06.55 М/с «Смешарики»
07.00 М/с «Приключения Вуди и его друзей»
07.30, 13.00, 15.30 Т/с «Папины дочки»
08.00, 17.30 Т/с «Нанюлюбовь»
09.00, 13.30, 18.30, 00.00 «История в деталях»
09.30, 11.45, 23.20 «6 кадров»
10.00 Х/ф «Такси - 4»
12.00, 16.30 «Галилео»
14.00 М/с «Соник Икс»
14.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебниц»
15.00 М/с «Каспер»
19.00 Т/с «Даешь, молодежь!»
19.30 Т/с «Воронины»
20.30 Т/с «Маргоша»
21.30 Х/ф «Артур и Минипуты»

СТС «БАЙКАЛ»

06.00 М/с «Трансформеры. Энергон»
05.55, 07.00, 08.05, 09.20, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 22.20, 23.25, 00.05, 00.50, 01.50 Погода
06.55 М/с «Смешарики»
07.00 М/с «Приключения Вуди и его друзей»
07.30, 13.00, 15.30 Т/с «Папины дочки»
08.00, 17.30 Т/с «Нанюлюбовь»
09.00, 13.30, 18.30, 00.00 «История в деталях»
09.30, 23.15 «6 кадров»
10.00, 20.30 Т/с «Маргоша»
11.00 «Снимите это немедленно!»
12.00, 16.30 «Галилео»
14.00 М/с «Соник Икс»
14.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебниц»
15.00 М/с «Каспер»
19.00 Т/с «Даешь, молодежь!»
19.30 Т/с «Воронины»
21.30 Х/ф «Артур и месья Урдалака»
00.30 «Инфомания»
01.00 «Хорошие шутки»
02.50 Т/с «Зачарованные»

НТВ

05.55 «НТВ утром»
09.30 «Квартирный вопрос»
10.30, 16.30, 19.30 «Обзор. Чрезвычайное происшествие»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.15 «Сегодня»
11.20 «Чрезвычайное происшествие. Расследование»
11.55 «До суда»
13.00 «Суд присяжных»
14.30 Т/с «Закон и порядок»
17.30 Т/с «Возвращение Мухтара»
20.30 Т/с «Улицы разбитых фонарей»
22.30 Т/с «Братаны»
00.35 Х/ф «Поцелуй навывлет»
02.30 «Главная дорога»
03.05 Х/ф «Ловец снов»
05.55 Т/с «Жизнь - поле для охоты»

5 КАНАЛ

00.30 «Кино в деталях»
01.30 «Хорошие шутки»
05.55 Т/с «Жизнь - поле для охоты»
06.55 «НТВ утром»
09.30 «Кулинарный поединок»
10.30, 16.30, 19.30 «Обзор. Чрезвычайное происшествие»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.15 «Сегодня»
11.20 «Обзор. Чрезвычайное происшествие. Обзор за неделю»
11.55 «До суда»
13.00 «Суд присяжных»
14.30 Т/с «Закон и порядок»
17.30 Т/с «Возвращение Мухтара»
20.30 Т/с «Улицы разбитых фонарей»
22.30 Т/с «Братаны»
00.35 «Честный понедельник»
01.25 «Школа злословия»
02.15 «Футбольная ночь»
02.45 Х/ф «Жуки»
04.30 Х/ф «Тарзани и рабыня»

5 КАНАЛ

07.00 Д/с «Погружение в дикую природу»
08.05 Д/ф «Пираты XXI века»
09.00, 13.00, 16.00, 20.00, 23.00 «Сейчас»
09.30, 22.00 «Суд времени»
10.30 Х/ф «Солдаты»
12.35 Х/ф «Конец операции «Резидент»
16.30 Т/с «Приключения Электроника»
18.00 «Открытая студия»
19.00 «Программа передач Светланы Сорокиной и Андрея Максимова»
20.30 «Реальный мир»
21.00 Д/ф «Приставы»
23.30 Х/ф «Из жизни начальника уголовного розыска»
01.20 «Шаги к успеху» с А. Кабаевой»
02.20 «Ночь на Пятом»
02.50 Х/ф «Цунами»
05.00 Д/ф «Эко-технологии. Солнечная энергия»
05.55 Д/с «Город собак»

Амаршалга

1981 ондо Хурамхаанай аймагай Уланхаан тосхоной Ягдык нуурин нотагтай манай аба Дугданов Доржи Бадмасвич модошо дарханай хургуули дүүргэжэ, комсомол залуушуулай түтэвкоор Нархатын гостиница барихаяа арбаад хүбүүд ошоһон байнад. Нархатада илдамхан зантай Ринчин-Ханда басагантай золгожо, дурлалсажа, залуу наһандаа заяа хубияа нилүүлэн, түрэл нотагтаа түр найраа ханхинуулба. Тэрэ үедэ Уланхаанай совхоздо Владимир Цыдыпович Баторов директорээр хүдэлжэ байгаа. Гурбан залуу айлые нэгдэхэжэ, комсомол залуушуулай бригада эмхидхэбэ. Дамбинов Дамба Хубугесвичтэн дээрэ Бодисв Анатолий Хэшигтусвичтэниис ба манай абатан Дугданов Доржи Бадмасвичтан «Олсо» гэжэ занмада дүххнэбэд. Эдэ гурбан айл хамта эхэ найнаар хүдэлжэ, эбтэй эстэй шадарма бэрхээр 100 хонинһоо 114 хүртээр хурьга абажа байгаад хүдэлбэд. Абатаманай «Чемпион-87» гэжэ лентэ зүүлэгдэһэн байна, хэдэн олон грамотануудтай. Москва хото ВДНХ түтэвкоор ошожо эрлэн. Эжы абамнай гурбан дангина басагадтай, одхон Чингис хүбүүтэй болобод. Ехэ басаганинь Эржена Доржисвна, БГУ дүүргэжэ, Баргажанай аймагта багшална, Ариона, Саяна хоёр БГСХА дүүргэжэ, экономистнууд болонхой. Чингис сэргэй албаниис дүүргэжэ эрэд хүдэлнэ. Гурбан мундуу хурьгэдтэй, гурбан амтатай ашанартай болонхой. 1997 онһоо эжымнай нотагайнгаа соёлой байшанда арадайнгаа театрта хүдэлдэг. Хэдэн олон зүжэгүүдтэ «эжы» хүнэй роль наадажа, олон магтаалда хүртэһэн. Доржи Бадмасвич Ринчин-Ханда Доржисвна аба эжы хоёрнай эхэ дуунда, хатарта дуратайнууд. Хурамхаан аймаг соогоо хэдэн конкурсуудта хабандажа, магтаалда хүртэһэн. Пургуулиин байхадманай, «Музыкальная семья» гэжэ конкурсодо Хурамхаан ошожо, хэдэн олон айлуудтай мурьсажэ, түрүү нуури ээлжэ эрэхэдэнь, эхээр баярлаа бэлэбди. Бидэ булта Уланхаанайнгаа эвенк арадай «Нимнакан» ансамбляда хатардаг байһанбди. «Дангина», «Гэсэр» конкурсуудта түрүү нуури олон дахин ээлһэн байһанбди, эндэ эжымнай туһаламжа эхэ ааб даа. Сүлөө сагтаа минн хуудаггүй, нооһоор хүнжэл оёдог, сүлхи, бээлэй нэхэдэг юм. Хүндэтэ эжымнай!

Танаа тэбхэр 50 наһанайтнай ойн баяраар амаршалаад, Омог сарюун сэбэр, хүнгэн зандаа Олон дабаа дабахатнай болтогой! Элүүр энхэ, этигэл дүүрэн, Эбтэй эстэй, ажалдаа амжалтатай, Амгалан мөндө, буянтай, хэшэгтэй ябыт даа! Аша эзэнэрээ харалсажа, баясажа, Удхэн сайгаар айлшадаа угтажа, Орон дэлхэйн үргэмжөөр, Эхэ эсэгын үрээлээр Үнэр баян нуугыт даа! Гүн сэдхэхдээ баяр баясхалан хүргэһэн хани нүхэрэнь, үхибүүдэнь, аша гушанарынь. Уланхаан тосхон, Хурамхаанай аймаг.

Гурбан эхэ Ярууна, гушан гурбан гулбайта домог суута нотагтаа 50 наһанайнгаа жаргалые тэмдгэлжэ байһан Бадмажапова Чимитма Жамсуевнас суг нураһан үүринэрын халуун зүрхэнһөө амаршалнабди! Чимитма Жамсуевна наһанайнгаа нүхэр Бадмажапов Зорикто Нимбусвичтай дүрбэн найхан баатар хүбүүдые хүмүүжүүлжэ, булдань эрдэм хургуули олгожо, ажабайдалай ариуун харгыда гарганхай. Эхэ хүбүүн Жаргалын Бурядай хүдөө ажахын академ дүүргэд, инженер-механик, экономист хоёр мэргэжлгэй болоод, түрэл нотагаа бусажа, мүнөө ПУ-24-дэ багшалажа байна. Хани нүхэр Саянатааяа хая Мүнхэ гэжэ хүбүүтэй болонхой. Доржо хүбүүниинь БГСХА-гай экономическа факультет дүүргэд, Россельхозбанкда хүдэлнэ. Солбон Совет Арминь эргэдэ алба хээд, «Бариста» хүдэлнэ. Багань Жамса, 5-дахи классай хурагша. Хүндэтэ Чимитма Жамсуевна! Энэ ойн баярта үдэрөөршни амаршалаад, ажалдашни амжалта, гэр бүлэдэшни зол жаргал хүсөөд, ингэжэ үрсэнбди: Намжаа найхан түрэл нотагтаа Нааршаан ходоодо жарган нуугаарай. Үнгэтэ юртэмсын долоон үнгын Үзэсхэлэнтэ найханиснь хаража ябаарай! Сугтаа нураһан нүхэдэнь.

07.00 Д/ф «Погружение в дикую природу»
08.05 Д/ф «Великая депрессия»
09.00, 13.00, 16.00, 20.00, 23.00 «Сейчас»
09.30, 22.00 «Суд времени»
10.30 Х/ф «Граф Монте-Кристо»
14.50, 20.30 «Реальный мир»
15.20 Д/с «Подводная одиссея команды Кусто»
16.35 Т/с «Приключения Электроника»

18.00 «Открытая студия»
19.00 «Программа передач Светланы Сорокиной и Андрея Максимова»
21.00 Д/ф «Ленинградские истории. Владимирова»
23.30 Х/ф «Реальная любовь»
02.10 «Ночь на Пятом»
02.40 Х/ф «Сестричка Бетти»
04.50 Д/ф «Устал до смерти»
05.55 Д/с «Город собак»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ: 21-62-62

Вторник, 2

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «Доброе утро»
10.00, 13.00, 16.00 «Новости»
10.10 «Жить здорово!»
11.20 «Контрольная закупка»
12.00 «ЖКХ»
13.10 «Модный приговор»
14.20 «Детективы»
15.00 «Другие новости»
15.20 «Понять. Простить»
16.20 «Хочу знать» с Михаилом Ширвиндтом»
16.50 Т/с «Обручальное кольцо»
17.50 «Федеральный судья»
19.00 «Вечерние новости»
19.20 Т/с «След»
20.00 «Давай поженимся!»
21.00 «Пусть говорят»
22.00 «Время»
22.30 «Гаражи»
23.30 «Большой куш»
00.30 «Ночные новости»
00.50 «Врата»
01.40 Х/ф «Крамер против Крамера»
03.40 Х/ф «Братство танца»

РОССИЯ

06.00 «Утро России»
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 «Вести-Бурятия. Утро»
10.05 «Бамбаахай»
10.15 «Тайзан»
10.25 «Улгур»
10.35 «Сагай суурян»
11.00 «Ток-шоу «О самом главном»
12.00, 15.00, 17.00, 21.00 Вести
12.30, 15.30, 17.30, 21.30 «Вести-Бурятия»
12.50 Т/с «Маршрут милосердия»
13.50 «Настоящая жизнь»
14.45 Вести. Дежурная часть
15.50 Т/с «Дворик»
16.25 «Т/с «Кулагин и партнеры»
17.50 Т/с «Слово женщине»
18.55 Т/с «Ефросинья»
19.55 Т/с «Институт благородных девиц»
21.50 «Спокойной ночи, малыши!»
22.00 Т/с «Всегда говори «всегда»-6»
00.50 «Вести +»
01.10 Х/ф «Сириана»

11.20, 20.45 «Главная роль»
11.45 Х/ф «Большая жизнь»
13.35 «Раздумья на Родине. Василий Белов»
14.00 «Великое расселение человека». Д/с. 4 с. «Европа»
14.50 «Мой Эрмитаж»
15.20 Х/ф «Овод»
16.40 М/ф «Лоскутик и Облако»
17.35 Д/с «Дневник большой кошки»
18.05 «С потолка. Павел Луспекаев.»
18.35 Концерт
19.35 «Великое расселение человека». Д/с. 5 с. закл. «Америка»
21.05 «Больше, чем любовь. Наталья Гундарева и Михаил Филиппов»
21.45 Д/ф «Красное и Белое»
22.35 Д/ф «Перед судом истории»
00.10 Д/ф «Колония-дель-Сакраменто. Долгожданный мир на Рио-де-ла-Плата»
00.50 Х/ф «Тайна Брайля»
02.25 Х/ф «Сон в летнюю ночь»
02.50 «Программа передач»
02.55 Т/с «Лучшие из молодых»
03.45 Д/ф «Навои»

АРИГ УО

07.00 «Необъяснимо, но факт». Погода»
08.00, 23.00, 00.30 «Восточный экспресс». Погода»
14.00, 19.00 «Улан-Удэ: инструкция»
19.15 «People's-новости». Погода»
12.30, 19.30 «Восточный экспресс»
09.00, «Комеди-клуб». Погода»
10.30, 18.30, 20.00 Т/с «Универ»
11.30 Т/с «Счастливы вместе»
13.00 М/с «Губка Боб Квадратные Штаны»
13.30 М/ф «Пингвины из «Мадагаскара»»
14.15 «People's-новости»
14.30 «ДОМ-2 Live»
16.00 Х/ф «Однажды в Вегасе!»
18.00, 20.30 Т/с «Интерны»
19.20 «Точка зрения»
21.00 Х/ф «Фред Клаус - брат Санты»
23.30 «Дом-2. Город любви»
01.00 «Комеди-клуб»

ТИВИКОМ

06.30, 12.45, 20.00, 23.30, 02.30 «Середина Земли»
07.00, 09.30, 12.15, 19.30, 21.30, 23.00, 02.00 «Новости дня»
07.30 «Горячая линия»
08.00 Т/с «Взрослые сказки о животных»
08.30 М/с «Воздушные пираты»
09.00, 18.30 «Моя семья»
10.00 «ПРО-новости»

КУЛЬТУРА

07.30 «Евроныс»
11.00, 16.30, 20.30, 00.30 Новости культуры

Среда, 3

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «Доброе утро»
10.00, 13.00, 16.00 «Новости»
10.10 «Жить здорово!»
11.20 «Контрольная закупка»
12.00 «ЖКХ»
13.10 «Модный приговор»
14.20 «Детективы»
15.00 «Другие новости»
15.20 «Понять. Простить»
16.20 «Хочу знать» с Михаилом Ширвиндтом»
16.50 Т/с «Обручальное кольцо»
17.50 «Федеральный судья»
19.00 «Вечерние новости»
19.20 «Давай поженимся!»
20.10 «Поле чудес»
22.00 «Время»
22.30 «Клуб Веселых и Находчивых. Высшая лига»
00.50 Х/ф «Гоморра»
03.30 Х/ф «Боксер»
05.40 Т/с «Спасите Грейс»
06.30 «Детективы» до 2.05»

РОССИЯ

06.00 «Утро России»
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 «Вести-Бурятия. Утро»
10.05 «Поезд-призрак. Тайна золотого Колчака»
11.00 «Ток-шоу «О самом главном»
12.00, 15.00, 17.00, 21.00 Вести
12.30, 15.30, 17.30, 21.30 «Вести-Бурятия»
12.50 Т/с «Маршрут милосердия»
13.50 «Настоящая жизнь»
14.45 Вести. Дежурная часть
15.50 Т/с «Дворик»

16.25 Т/с «Кулагин и партнеры»
17.50 Т/с «Слово женщине»
18.55 Т/с «Ефросинья»
19.55 Т/с «Институт благородных девиц»
21.50 «Спокойной ночи, малыши!»
22.00 Т/с «Всегда говори «всегда»-6»
00.00 Х/ф «Мымра»
01.40 Х/ф «Иствикские ведьмы»

КУЛЬТУРА

07.30 «Евроныус»
11.00, 16.30, 20.30, 00.30 Новости культуры
11.15, 20.45 «Главная роль»
11.40 Х/ф «Ждите писем»
13.15 «Контрасты и ритмы Александра Дейнеки»
14.00 «Великое расселение человека». Д/с. 5 с. закл. «Америка»
14.50 «Легенды Царского Села»
15.20 Х/ф «Овод»
16.40 М/ф «Сказка о царе Салтане»
17.35 Д/с «Дневник большой кошки»
18.05 «С потолка. Павел Луспекаев.»
18.35 Д/ф «Куфу - обиталище Конфуция»
18.50 Д/ф «Граждане! Не забывайте, пожалуйста! Дмитрий Пригов»
19.35 Д/ф «Карты великих исследователей»
21.00 «XI Международный телевизионный конкурс юных музыкантов «Щелкунчик»
22.20 «Смехоностальгия». Татьяна Пельтцер»
22.45 «Времена не выбирают...» Вечер Татьяны и Сергея Никитиных»
00.50 Х/ф «Тайна Брайля»
02.20 «И. Брамс. Квинтет соль мажор»
02.55 Т/с «Лучшие из молодых»

03.35 Д/ф «Бленхейм. Замок и парк герцогов Мальборо»

АРИГ УС

07.00 «Необъяснимо, но факт». Погода»
08.00, 09.00, 23.00, 00.30 «Восточный экспресс». Погода»
08.30, 14.00, 19.00 «Улан-Удэ: инструкция»
08.45, 19.15 «People's-новости». Погода»
09.30 «Комеди-клуб». Погода»
10.30, 18.30, 20.00 Т/с «Универ»
11.30 Т/с «Счастливы вместе»
12.30, 19.30 «Восточный экспресс»
13.00 М/с «Губка Боб Квадратные Штаны»
13.30 М/ф «Пингины из «Мадагаскара»
14.15 «People's-новости»
14.20 М/ф
14.30 «ДОМ-2 Live»
16.00 Х/ф «ФредКлаус, брат Санты»
18.00, 20.30 Т/с «Интерны»
19.20 «Афиша»
21.00 Х/ф «Очень эпическое кино!»
23.30 «Дом-2. Город любви»
01.00 «Комеди-клуб»

ТИВИКОМ

06.30, 12.45, 20.00, 23.30, 02.30 «Середина Земли»
07.00, 09.30, 12.15, 19.30, 21.30, 23.00, 02.00 «Новости дня»
07.30 «Большие деньги». Программа И. Потоцкого»
08.00 Т/с «Взрослые сказки о животныхных»
08.30 М/с «Воздушные пираты»
09.00, 18.25 «Моя семья»
10.00 «ПРО-новости»
10.30 Т/с «Родные люди»
13.05 Х/ф «Силач Санта-Клаус»
15.00 «Крокодил»
16.00 «Тайны музейных храни-

лищ»
16.30 Т/с «Мегрэ и человек, живший двойной жизнью»
17.30 Т/с «Индустриальные музеи мира»
19.00 «Есть разговор»
20.30 Т/с «Танец горностая»
22.00 Т/с «Секреты»
00.00 «Топ-модель по американски»
03.00 «Ночной канал на Тивикоме»

СТС - «БАЙКАЛ»

06.00 М/с «Трансформеры. Энергон»
05.55, 07.00, 08.05, 09.20, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 22.20, 23.25, 00.05, 00.50, 01.50 Погода
06.55 М/с «Смешарики»
07.00 М/с «Приключения Вуди и его друзей»
07.30, 13.00, 15.30 Т/с «Папины дочки»
08.00, 17.30 Т/с «Наноллюбовь»
09.00, 13.30, 18.30 «Истории в деталях»
09.30, 20.00 «6 кадров»
10.00 Т/с «Маргоша»
11.00 «Снимите это немедленно!»
12.00, 16.30 «Галилео»
14.00 М/с «Соник Икс»
14.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебниц»
15.00 М/с «Каспер»
19.00 «Одна за всех»
21.00 Х/ф «Поездка в Америку»
23.15 Т/с «Даешь, молодежь!»
00.15 «Видеобитва»
01.15 «Хорошие шутки»

НТВ

06.55 «НТВ утром»
09.30 «Дачный ответ»
10.30, 16.30, 19.30 «Обзор. Чрез-

вычайное происшествие»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «Сегодня»
11.20 «Чистосердечное признание»
11.55 «До суда»
13.00 «Суд присяжных»
14.30 Т/с «Закон и порядок»
17.30 Т/с «Возвращение Мухтара»
20.25 Т/с «Братаны»
23.20 Х/ф «Американ бой»
01.40 Х/ф «Не называй меня Малышкой»
03.30 «Футбол. Лига чемпионов УЕФА. «Челси» (Англия) - «Спартак» (Россия) Прямая трансляция»
05.40 «Лига чемпионов УЕФА. Обзор»
06.10 «Очная ставка»

5 КАНАЛ

07.00 Д/ф «Погружение в дикую природу»
08.05 Д/ф «Смерти нет. Тайна академика Бехтерева»
09.00, 13.00, 16.00, 20.00, 23.00 «Сейчас»
09.30, 22.00 «Суд времени»
10.30 Х/ф «Из жизни начальника уголовного розыска»
12.20 Д/с «Подводная одиссея команды Кусто»
13.30, 20.30 «Реальный мир»
14.00 Х/ф «Максим Перепелица»
16.35 Т/с «Приключения Электроника»
18.00 «Открытая студия»
19.00 «Программа передач Светланы Сорокиной и Андрея Максимова»
21.00 Д/ф «Послы суровой поры. Уманский»
23.30 Х/ф «88 минут»
01.40 «Ночь на Пятом»
02.10 Х/ф «Реальная любовь»
04.50 Д/ф «Устал до смерти»
05.55 Д/с «Город собак»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ: 21-62-62

Четверг, 4

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00 «Новости»
07.10 Х/ф «Добровольцы»
09.00 Х/ф «Верные друзья»
11.10 Х/ф «Девчата»
13.10 Концерт «Спешите делать добрые дела»
15.00 Т/с «Адмирал»
19.50 «Большая разница» в Одессе. Фестиваль пародий»
22.00 «Время»
22.15 Х/ф «Каникулы строгого режима»
00.20 «Легенды Ретро FM»
02.00 Х/ф «Мулен Руж»
04.20 Х/ф «Как Майк: Уличный баскетбол»
06.05 Т/с «Спасите Грейс»

РОССИЯ

06.15 Х/ф «Испытание верности»
08.30 Х/ф «Афоня»
10.20 Х/ф «4 таксиста и собака»
12.30 Х/ф «Богдан-Зиновий Хмельницкий»
15.00, 21.00 Вести
15.15 Т/с «Катерина. Возвращение любви»
19.10 «Песня на двоих. Паулс - Резник»
21.20 Х/ф «Кандагар»
23.25 Х/ф «Гений»
02.45 Х/ф «Нулевой километр»

КУЛЬТУРА

07.30 «Евроныус»
11.00 «Программа передач»
11.10 Д/ф «Казанская икона Божией Матери»
11.40 Х/ф «Адмирал Ушаков»
13.20 «Легенды мирового кино. Сергей Бондарчук представляет:»
13.50 Х/ф «Тупфи с золотыми пряжками»
15.55 «Волшебное кольцо», «Приключения Васи Куролесова». М/фы»
16.45 «СМИРновородец-2010»
17.30 Х/ф «Красавец-мужчина»
19.35 «Да здравствует оперетта!». Сергей Лейферкус»
20.35 Д/ф «Незримые хранители Кремля»
21.20 Д/ф «Анатолий Папанов»
22.00 Х/ф «Время желаний»
23.40 Новости культуры
00.00 Х/ф «Миш Петтигро живет сегодняшним днем»
01.30 Х/ф «Ко мне, Мухтар!»
02.55 Т/с «Лучшие из молодых»

АРИГ УС

07.00 М/ф «Настоящие монстры»
08.00 «Восточный экспресс». Погода»
08.30 «Улан-Удэ: инструкция»
08.45, 19.45 «People's-новости». Погода»
09.00 «Восточный экспресс»
09.35 Т/с «Т/с «Друзья»»
10.05 М/ф «Охотники на драконов»
11.35 М/ф «1001 сказка Багза Банни»
13.00, 20.00 «Битва экстрасенсов». Погода»
19.30 «Улан-Удэ: инструкция». Погода»
19.50 «Точка зрения»

23.00 «Дом-2. Город любви»
00.00 «Дом-2. После заката»
00.30 Х/ф «Пила -5»

ТИВИКОМ

06.30 «Середина Земли»
07.00, 10.00, 12.50 «Новости дня»
07.30 «Есть разговор»
08.00 Х/ф «Силач Санта-Клаус»
10.30 «ПРО-новости»
11.00 Т/с «Родина ждет»
13.20 «Родина ждет», 3, 4,»
17.00 «Крокодил»
18.00 Х/ф «Вокзал для двоих»
21.00 «Вкусно»
21.30 Х/ф «Ситуация 202: болезнь движения»
23.40 Х/ф «Миротворец»
01.40 «Ночной канал на Тивикоме»

СТС - «БАЙКАЛ»

05.55, 07.00, 08.05, 09.20, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 22.20, 23.25, 00.05, 00.50, 01.50 Погода
06.00 «Хорошие шутки»
07.45 М/ф «Трое из Простоквашино», «Ну, погоди!»
08.20 М/с «Смешарики»
08.30 М/с «Мир странствий»
09.00 «Брэйн ринг»
10.00 Х/ф «Губка Боб квадратные штаны»
11.30 Т/с «Даешь, молодежь»
16.00 «Истории в деталях»
16.30 Х/ф «Поездка в Америку»
18.45 «6 кадров»
19.20 Х/ф «Дети шпионов»
21.00 Х/ф «Хроники Нарнии»
23.35 «Шоу «Уральских пельменей» Как я провел... это»
01.05 Х/ф «Успеть до полуночи»

НТВ

07.20 М/с «Люди Икс»: «Эволюция»
07.40 Х/ф «1612»
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «1612». Продолжение»
09.20 Х/ф «Ангел и демоны. Чисто кремлевское убийство»
12.15, 14.20, 17.20 Т/с «Псевдоним «Албанец»»
20.25 Т/с «Братаны»
21.20 Х/ф «Тридцатого» - уничтожить!»
23.55 Х/ф «Королевская свадьба»
01.45 «Футбол. Лига Европы. ЦСКА (Россия) - «ПАЛЕРМО» Прямая трансляция»
03.55 «Футбол. Лига Европы. «ХАЙДУК» (Хорватия) - «Зенит» (Россия). Прямая трансляция»
06.05 «Лига Европы УЕФА. Обзор» До 2.15»

5 КАНАЛ

07.00 Д/ф «Погружение в дикую природу»
08.00 Д/ф «Приставы»
09.00 М/ф «Интервью с котом Леопольдом». «Чипполино»
09.40 Х/ф «Летят журавли»
11.35 Т/с «Тени исчезают в полдень»
17.00 «Сейчас»
17.30 «Тени исчезают в полдень» Продолжение сериала»
22.25 Х/ф «Верьте мне, люди»
00.40 Х/ф «Дела давно минувших дней»
02.40 «Ново-Орлеанский джаз в Санкт-Петербурге»
04.00 Х/ф «88 минут»
06.10 Т/с «Мир будущего»

ХАХАСАЛГЫН ҮГЭ

Намжаа намарай тэгэндэ оршон дэлхэйн шаргал улаан үнгөөр нодэ баясуулан байхан сагта гашуудалта ушар тохёолдобо. Усымнай үнэн нүхэр - хүхюун дорюун, шогууша зуугатай Юрий Георгиевич Дамбасв гэнтэн аюулда орожо, алтан дэлхэйтэй хахасаба.

Дуу хүгжэмэй хүбшэргэй бөөмэйлэн ябадаг уян сэдхэлтэй нүхэрнай бидэнэ орхин ошобо. Түрэл гаралдан, уг гарбалдан шаналалаа мэдүүлэбди. Нүхэр тухаймнай дурасхаал сэдхэлдэмнай мүнхэ.

Пургуулида суг хурахан нүхэдын.

Усын нүхэр Юрий нангин дурасхаалда Гашуудал сээжым ээлжэ, Гажаралай нулимса билтарна. Гэм зэмэтэйс бэдэрхэндэл Гэтэнэб ойрон тойронис... Гайхажэ зогсоон хон-жэн Гуингта дурдалга хэргээнэ. Гансааран хөөрэлдэн хуухадаа, Гансаарданааш мэдэрнэгүйб. «Гэмэрэнгүй ажаһуу» гэдэгыш Гэнтэ сэгнэн ойлгоходоо, «Гэмгүй ябанаб» гэжэ ханаад, Гэшхэлэн алхалхаб найдамтай. Газар дэлхэйн жама ёһоор Гаран ошоно хэн нэгэмнай. Гансал уридлахада ямар бэ Галуунай дуута абыагаар? Гааргым дайда үргэн лэ, Гасалан дабажа гармааар лэ, Гэбшье шимни бусахагүйш, Гэрэлтэ заяагаа дэлгэхгүйш.

Валерий ШАРЛАНОВ.

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ: 21-62-62

Пятница, 5

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00 «Новости»
07.10 Х/ф «Молодые»
09.00 Х/ф «Неоконченная повесть»
11.10 Х/ф «Белое солнце пустыни»
13.10 Х/ф «Каникулы строгого режима»
15.20 Т/с «Адмирал»

20.00 «Большая разница» в Одессе. Фестиваль пародий»
22.00 «Время»
22.15 «Достоиние РЕСпублики: Вячеслав Добрынин.»
00.40 Х/ф «Идеальный незнакомец»
02.40 Х/ф «28 дней спустя»
04.50 Х/ф «Иллюзия допроса»

РОССИЯ

07.00 Х/ф «Не могу сказать «прощай»»
08.50 Х/ф «4 таксиста и собака - 2»

11.35 «Короли льда». Шоу Евгения Плющенко»
13.00 «Большая семья. Крутые»
15.00, 21.00 Вести
15.15 Т/с «Катерина. Возвращение любви»
19.05 «Юбилейный вечер Давида Тухманова на «Новой волне»
23.00 Х/ф «Стиляги»
02.00 Х/ф «Жара»

КУЛЬТУРА

07.30 «Евроныус»
11.00 «Программа передач»
11.10 Х/ф «Корабли штурмуют

бастиионы»
12.40 «Легенды мирового кино. Иван Переверзев представляет:»
13.10 М/ф «Дикие лебеди», «Два богатыря», «Сказка о царевиче и трех лекарях», «Веселая карусель»
14.35 «Крылья природы». Д/с. 1 с. «Весна и лето»
15.25 Концерт «Играем песни России»
16.20 Х/ф «Ко мне, Мухтар!»
17.40 Концерт
18.30 Д/ф «Владимир Спиваков. Потому что люблю...»

19.30 «Романтика романса», «Ах, Арбат, мой Арбат»
20.25 Д/ф «Юные сердца»
22.50 Спектакль «Горе от ума»
01.35 «Короли песни с Артемием Троицким. Бэрри Мэнилоу»
02.40 М/ф «Праздник»
02.55 Т/с «Лучшие из молодых»
03.45 Д/ф «Харун-аль-Рашид»

АРИГ УС

07.00 М/ф «Настоящие монстры»
08.00 «Котопес», «Погода»
08.25, 19.30 «Улан-Удэ: инструкция»
08.45, 19.45 «People's-новости». Погода»
08.55 М/ф
09.05 Т/с «Т/с «Друзья»
10.05 М/ф «Повелитель страниц»
11.35 М/ф «Стальной гигант»
13.00 «ДОМ-2 Live»
15.00, 20.00 «Дом-2. Город любви». Погода»

19.50 «Афиша»
00.00 «Дом-2. После заката»
00.30 Х/ф «Пила -6»

ТИВИКОМ

06.30 «Тайны музейных хранилищ»
07.00, 11.30 «Вкусно»
07.30 «Школа разума»
08.00 М/с «Воздушные пираты»
08.30 «Алиса в стране чудес»
09.00 Д/ф «Тайны большого золотого кольца России»
10.30 «Забудь обо всем...просто танцуй!». Концерт Ирины Баторовой и театра «Байкал»
12.00 «Моя семья»
12.30 Х/ф «Неизвестные битвы России»
13.00 Т/с «Танец горностая»
16.30 «10 самых»
17.00 Х/ф «Ситуация 202: болезнь движения»

19.05 «Шенгенские новеллы»
19.30 «Радар-спорт»
20.00 «10 самых: лучшее»
20.30 Х/ф «Карты, деньги, два ствола»
22.45 Х/ф «Идеальный муж»
00.30 «Ночной канал» на Тивикоме

СТС - «БАЙКАЛ»

05.55, 07.00, 08.05, 09.25, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 22.20, 23.40, 00.25, 00.50, 01.50 Погода
06.00, 03.15 «Хорошие шутки»
08.00 М/ф «Крокодил Гена»
08.20 М/с «Смешарики»
08.30 М/с «Мир странствий»
09.00 «Брэйн ринг»
10.00 Т/с «Воронины»
13.00, 18.10 «6 кадров»

16.00 «Истории в деталях»
16.30 Х/ф «Дети шпионов»
19.10 Х/ф «Дети шпионов - 2. Остров несбывшихся надежд»
21.00 Х/ф «Хроники Нарнии. Принц Каспиан»
23.45 «Украинский квартал»
01.15 Х/ф «Красная жара»
05.05 Т/с «Модная команда»

НТВ

07.15 М/с «Люди Икс»: «Эволюция»
07.40 Х/ф «Карнавал»
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «Сегодня»
09.20 «Карнавал». Продолжение»
11.20 «Памяти Александра Дедюшко. И снова здравствуйте! Спецвыпуск»
12.10, 14.20, 17.20 Т/с «Псевдоним «Албанец»
20.30 «Следствие вели...»
21.25 «Музыкальный ринг НТВ.

Супербитва: Игорь Николаев против Игоря Крутого»
00.25 «Женский взгляд» Лара Фабиан»
01.15 Х/ф «Город Ангелов»
03.25 Х/ф «Ночной слушатель»
05.15 Х/ф «Под вишневой луной»

5 КАНАЛ

07.00 Д/ф «Удивительная планета»
08.00 Д/ф «Ленинградские истории. Владимирова»
09.00 М/ф «Незнайка-музыкант». «Остров сокровищ. Фильм 1. Карта капитана Флинта»
10.00 Х/ф «Руслан и Людмила»
13.00 Х/ф «Петр Первый»
17.00 «Сейчас»
17.30 Т/с «Секретный фарватер»
23.10 Х/ф «Дежа вю»
01.20 Концерт «30 творческих лет»
03.15 Х/ф «Мой папа герой»
05.15 Х/ф «Капитан Кидд»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ: 21-62-62**Суббота, 6****ПЕРВЫЙ КАНАЛ**

06.50, 07.10 Х/ф «Приступить к ликвидации»
07.00, 11.00, 13.00 «Новости»
08.20 «Играй, гармонь любимая!»
09.10 «Чип и Дейл спешат на помощь», «Черный плащ»
10.00 «Умницы и умники»
10.40 «Слово пастыря»
11.10 «Смак»
11.50 «Наталья Гвоздикова и Евгений Жариков. Рожденные революцией»
13.10 «К юбилею артиста. «Ален Делон. Мужчина на все времена»
14.10 Х/ф «Борсалино»
16.40 Х/ф «Мираж»
18.20 Волшебный мир Дисней. Премия «Оскар-2010». Лучший анимационный фильм «Вверх»
20.10 Х/ф «Операция «Ы» и другие приключения Шурика»
22.00 «Время»
22.15 «Леонид Парфенов в новом проекте «Какие наши годы!»
23.35 «Прожекторперисхилтон»
00.10 «Что? Где? Когда?»
01.10 Х/ф «Из Парижа с любовью»
03.00 Х/ф «28 недель спустя»
04.50 Х/ф «Влечение»

РОССИЯ

06.00 Х/ф «Опекун»
07.45 «Вся Россия»
07.55 «Сельское утро»
08.25 «Диалоги о животных»

09.00, 12.00, 15.00, 21.00 Вести
09.10, 12.10, 15.20 «Вести-Бурятия»
09.20 «Военная программа»
09.45 «Субботник»
10.30 «Подари себе жизнь»
11.05 «Здоровье нации»
11.10 «Проекты развития»
11.25 «Азбука жизни»
11.30 «Подари ребенку любовь»
11.50 «Медсовет»
12.20 «Ты и я»
13.20, 15.30 Т/с «Всегда говори всегда»
17.15 «Субботный вечер»
19.10 «Шоу «Десять миллионов» с Максимом Галкиным»
20.15, 21.20 Х/ф «Рябины гроздь алые»
00.20 Х/ф «Человек с бульвара Капуцинов»
02.35 Х/ф «Артур-2: на мели»

КУЛЬТУРА

07.30 «Евроноьюс»
11.00 «Программа передач»
11.10 Х/ф «Суворов»
12.55 «Легенды мирового кино. Михаил Астангов представляет»
13.25 Х/ф «Лабакан»
14.35 М/ф «Мартынку»
14.50 «Крылья природы». Д/с. 2 с. «Осень и зима»
15.40 «Государственный академический ансамбль народного танца имени И. Моисеева. Избранное»
16.20, 01.15 Х/ф «Дело «пестрых»
18.00 «XI Международный телевизионный конкурс юных музыкантов «Щелкунчик»
19.25 Х/ф «Ищите женщину»
21.55 «Линия жизни. Марина Голуб»

22.50 Новости культуры
23.10 Спектакль «Варшавская мелодия»
02.55 Т/с «Лучшие из молодых»
03.45 М/ф «Зубная боль»

АРИГ УС

07.00 М/с «Как говорит Джинджер». Погода»
08.00 М/с «Котопес»
08.30 М/с «Детки подросли»
09.05, 19.30 «Улан-Удэ: инструкция»
09.15, 19.45 «People's-новости». Погода»
09.20, 19.55 «Афиша»
09.30 Т/с «Друзья»
10.00 «Ешь и худей»
10.30 «Школа ремонта». Погода»
11.30 «Cosmopolitan: Видеоверсия»
12.30 «Женская лига»
13.00, 20.00 Т/с «Универ»
23.00 «Дом-2. Город любви». Погода»
00.00 «Дом-2. После заката»
00.30 Х/ф «Зак и Мири снимают порно»

ТИВИКОМ

06.30 «Индустриальные музеи мира»
07.30 «Радар-спорт»
08.00 «Воздушные пираты»
08.30 «Алиса в зазеркалье»
09.30 Х/ф «Человек и время»
10.20 Х/ф «Идеальный муж»
12.00 «Моя семья»
12.30 «Проект мечты»
13.00 Т/с «Секреты»
16.30 «10 самых»
17.00 Х/ф «Карты, деньги, два ствола»
19.10 «Шенгенские новеллы»

19.40 «Во саду ли в огороде»
20.10 «История успеха»
20.40 Х/ф «Законы привлекательности»
22.30 Х/ф «Жандарм в Нью-Йорке»
00.30 «Ночной канал на Тивикоме»

СТС - «БАЙКАЛ»

05.55, 07.05, 08.10, 08.50, 10.00, 11.10, 17.15, 19.15, 20.05, 21.50, 22.25, 23.15, 00.55, 01.50 Погода
06.00, 01.40 «Хорошие шутки»
08.00 М/ф «Чебурашка»
08.20 М/с «Смешарики»
08.30 М/с «Мир странствий»
09.00 «Брэйн ринг»
10.00 Т/с «Палины дочки»
11.00 Это мой ребенок»
12.00 Т/с «Воронины»
14.00 М/с «Новые приключения медвежонка Винни и его друзей»
15.00 М/с «Русалочка»
15.30 М/с «Аладдин»
16.00 «Истории в деталях»
16.30 Х/ф «Дети шпионов - 2. Остров несбывшихся надежд»
18.20 «6 кадров»
19.30 Х/ф «Дети шпионов - 3. В трех измерениях»
21.00 Х/ф «Хроники Спайдервика»
22.45 «Смех в большом городе»
23.45 Х/ф «Идеальный мужчина»
03.35 Т/с «Зачарованные»

НТВ

07.05 М/с «Люди Икс»: «Эволюция»
07.55 «Сказки Баженова»
08.25 «Смотр»
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00

«Сегодня»
09.20 «Лотерея «Золотой ключ»
09.50 «Авиаторы»
10.25 «Живут же люди!»
11.20 «Главная дорога»
11.55 «Кулинарный поединок»
13.00 «Квартирный вопрос»
14.20, 17.20 Т/с «Псевдоним «Албанец»
20.25 Х/ф «Отставник»
22.15 Х/ф «Отставник-2»
00.15 Х/ф «Заложники дьявола»
02.25 Х/ф «Внезапная смерть»
05.00 Х/ф «Квентин Дорвард»

5 КАНАЛ

07.00 Д/ф «Удивительная планета»
08.00 Д/ф «Послы суровой поры. Уманский»
09.00 «Клуб знаменитых хулиганов с Оскаром Кучерой»
09.25 М/ф «Остров сокровищ. Фильм 2. Сокровища капитана Флинта», «Стойкий оловянный солдатик», «Воздушное путешествие»
11.00 Х/ф «Аленький цветочек»
12.10 Х/ф «Старая, старая сказка»
14.05 «Личные вещи. Никита Михалков.»
15.05 «Человек, Земля, Вселенная»
16.05 «Исторические хроники» с Николаем Сванидзе»
17.00 «Сейчас»
17.30 Х/ф «Дежа вю»
19.40 Х/ф «Переступить черту»
23.25 Х/ф «Шумный день»
01.25 «Нашествие». «Машина времени»
02.25 «Нашествие». Лучшее»
03.25 Х/ф «На трезвую голову»
05.45 Д/ф «Раскрывая тайну Стоунхенджа»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ: 21-62-62**Воскресенье, 7****ПЕРВЫЙ КАНАЛ**

07.00, 11.00, 13.00 «Новости»
07.10 Х/ф «Приступить к ликвидации»
08.40 «Служу Отчизне!»
09.20 «Кряк-бригада», «Гуфи и его команда»
10.10 «Здоровье»
11.10 «Непутевые заметки»
11.30 «Пока все дома»
12.20 «Фазенда»
13.10 «К юбилею артиста. «Олег Меньшиков. В тени своей славы»
14.10 Х/ф «Покровские ворота»
17.00 Концерт «Между небом и землей»
19.00 «Лед и пламень.»
22.00 «Время»
22.15 Х/ф «Шопоголик»
00.10 Х/ф «Люди Икс: Последняя битва»
02.10 Х/ф «Жизнь по Джейн Остин»
04.10 Т/с «Спасите Грейс»

РОССИЯ

06.20 Х/ф «Одиноким предоставляется общежитие»
08.00 «Смехопанорама»
08.30 «Сам себе режиссер»
09.20 «Утренняя почта»
10.00 «Сто к одному.»
10.45 «Городок», «Дайджест.»
11.20 «Вести-Бурятия. Неделя в городе»
12.00, 15.00, 21.00 Вести

12.10 «Ты и я»
13.10, 15.30 Т/с «Всегда говори всегда»
15.20 «Вести-Бурятия»
17.15 «Смеяться разрешается.»
19.05, 21.20 Х/ф «Пожар»
00.15 «33 веселых буквы»
00.45 Х/ф «Бег»

КУЛЬТУРА

07.30 «Евроноьюс»
11.00 «Программа передач»
11.10 «Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфириным»
11.40 Х/ф «Адмирал Нахимов»
13.10 «Легенды мирового кино. Евгений Самойлов представляет»
13.35 Х/ф «Бедный Джони и Арника»
14.50 «Крылья природы». Д/с. 3 с. закл. «Океанские птицы»
15.40 Д/ф «Евгений Леонов»
16.20 Х/ф «Белорусский вокзал»
18.00 «XI Международный телевизионный конкурс юных музыкантов «Щелкунчик»
19.25 Х/ф «Сорок первый»
21.00 Д/ф «Георгий Натансон. Влюбленный в кино»
21.40 Х/ф «Старшая сестра»
23.15 Опера «Тоска»
01.35 Д/ф «Юная Виктория»
02.30 М/ф «История одного преступления»
02.55 Т/с «Лучшие из молодых»
03.45 Д/ф «Герард Меркатор»

АРИГ УС

07.00 «М/сМ/с «Как говорит

Джинджер». Погода»
08.00, 08.55 М/с «Детки подросли»
08.30, 19.30 «Улан-Удэ: инструкция»
08.45, 19.45 «People's-новости». Погода»
09.25 «Т/с «Т/с «Друзья»
10.00 «Школа ремонта»
11.00 «Битва экстрасенсов»
12.00 «СуперИнтуиция»
13.00, 20.00 «Счастливы вместе. Погода»
23.00 «Дом-2. Город любви». Погода»
00.00 «Дом-2. После заката»
00.30 Х/ф «После прочтения сжечь»

ТИВИКОМ

06.30 «Индустриальные музеи мира»
07.30 «Во саду ли в огороде»
08.00 «Странники», аниме
08.00 Х/ф «Тайны большого золотого кольца России»
10.00 Х/ф «Жандарм в Нью-Йорке»
12.00 «Бон аппетит»
12.30 «Радар спорт»
13.00 Т/с «Секреты»
16.30 «Уроки безопасности»
16.45 «Шенгенские новеллы»
17.10 Х/ф «Законы привлекательности»
19.00 «Лига КВН РБ»
20.00 «История успеха»
20.30 Х/ф «Корсиканец»
22.30 Х/ф «Жандарм на отдыхе»
00.30 «Ночной канал на Тивикоме»

СТС - «БАЙКАЛ»

05.55, 07.05, 08.10, 08.50, 11.10 Погода
06.00, 02.45 «Хорошие шутки»
08.00 М/ф «Шапокляк»
08.20 М/с «Смешарики»
08.30 М/с «Мир странствий»
09.00 «Брэйн ринг»
10.00 Т/с «Палины дочки»
11.00 «Галилео»
12.00 «Снимите это немедленно!»
13.00 Х/ф «Хроники Спайдервика»
14.45, 18.00 «6 кадров»
16.00 «Истории в деталях»
16.30 Х/ф «Дети шпионов - 3. В трех измерениях»
19.30 М/ф «Лови волну!»
21.00 Х/ф «Майор Пейн»
22.50 «Шоу «Уральских пельменей» Стипенсия»
00.20 Х/ф «Робин Гуд»
04.40 Т/с «Модная команда»

НТВ

07.05 М/с «Люди Икс»: «Эволюция»
07.55 «Сказки Баженова»
08.25 «Дикий мир» с Тимофеем Баженовым»
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «Сегодня»
09.20 «Лотерея «Русское лото»
09.45 «Их нравы»
10.25 «Едем дома»
11.20 «Первая передача»
12.00 «Дачный ответ»
13.00 «Своя игра»
14.25, 17.20 Т/с «Псевдоним «Албанец»
20.25 «Морские дьяволы»
00.20 «Инвестиции в революцию»

01.15 «Авиаторы»
01.50 Х/ф «Индиго»
03.45 Х/ф «Смертельная битва 2: истребление»
05.25 «Живут же люди!»

5 КАНАЛ

07.00 Д/ф «Удивительная планета»
08.00 Д/ф «Люди 90-х. Радиодиджей»
09.00 М/ф «Шалтай-Болтай». «Али-баба и сорок разбойников»
09.45 Х/ф «Тайна железной двери»
11.00 «В нашу гавань заходили корабли...»
12.00 «Шаги к успеху» с А. Кабаевой»
13.00 «Истории из будущего» с Михаилом Ковальчуком»
13.35 «Встречи на Моховой». Людмила Гурченко»
14.35 Х/ф «Виват, гардемарини!»
17.20 Х/ф «Гардемарини-3»
19.30 «Главное». Информационно-аналитическая программа»
21.40 «Картина маслом. Ленин. Тайна ненаписанной биографии». Ведущий Дмитрий Быков»
20.40 Д/ф «Ленин. Тайна ненаписанной биографии»
22.30 Х/ф «Семь стариков и одна девушка»
00.05 Х/ф «Гараж»
02.05 Х/ф «Открытое море»
03.45 Х/ф «Обед нагишом»
06.00 Д/с «Голливуд против мафии»

«БАЙГАЛАЙ БУУДАЛ» ГЭНЭН АЯНШАЛГЫН ШЭГЛЭЛ

«САЯАН-БАЙГАЛ - ХҮБСЭГЭЛ...»

Мүнөө үеын хүдөөгэй аяншалга, тэрэниэ хуралсалгай ябуулга соо оруулга, нэмэлтэ хуралсалгай хургуудуудыг автономито болгогто тухай "Мир без границ" гэнэн конференци дээрэ хөөрөлдөө. Тус хэмжээ ябуулга Түнхэнэй аймагай Хэрэн тосхондо үнгэрөө.

Эндэ аймагай багшанар, захиргаанай мэргэжлэдг, хүдөө шотагуудай толгойлогчонор суглаара. Тинь үшөө Монгол ороной, Эрхүүгэй можын айшпад, Буряад Республикаһаа Федерациин Советдэ түлөөлэгшэ Виталий Малкинэй туһалагша Юрий Иванов гэншэд хабаадаа.

Конференциин эхиндэ Түнхэнэй аймагай захиргаанай толгойлогчонор 2020 он хуртэр аймаг соо аяншалга хүгжөөлгө тухай хөөрөө. Туран, Мондо, Хойто-Гол, Жэмһэг шотагуудта айшпадай гэрнуудыг, гостиницануудыг, аяншалгын харынуудыг баригдахаар түсэблэгхэй. Иймэ барингын байгуулагдаа хаа, Түнхэнэй аймаг соо үшөө 4800 хүн ажалтай болохо байна.

Саяан-Байгал-Хүбсэгэл регионий хүүгэдэй болон залуушуулай аяншалга тухай "Тункинский" гэнэн Үндэрхэнэй паркын директор Валерий Гулгонов хөөрөө.

"Экологическа зүргэнүүдэ нээхэһээ гадна, археологическа болон түүхын зүргэнүүдэ нээхэбэл, һонирхолтой байгаа. Тинь баһал агнуурини эскурси эхэ хэрэгтэй юм. Иймэ юумэнүүдээр аяншалагшад эхэ һонирхолдо", - гэжэ Валерий Гулгонов хэлэнэ.

ТҮЛБЭРИТЭ ТУРНУУДЫЕ ХҮГЖӨӨХЭ

Түлбэритэ аяншалгын туһаламжануудыг хүгжөөлгө тухай баһал тус конференци дээрэ хэлсэ. Жэшээ, Түнхэнэй аймаг соо "Шумагай зүргэнүүд" гэнэн маршрут бин. Тиниэ морёор онохо аргатай. Энэ турье эмхидхэгшэд - залуушуулай аяншалгын болон хизаар ороно һонирхолтой аймагай гүб.

"Саяан хадын орой, тэрэнэй рельеф, амитадыг, элдэбин ургамалнуудыг хараха дуратайшуул олон байха", - гэжэ эмхидхэгшэд хэлэнэ.

Аймагай хуралсалгай управлени "Зүүн-Мүрэн-сила ета богатырей" гэнэн тур аяншалагшадта дурадхана. Маршрут Хамар Дабанай танилан дээгүүр гарана. Хаданууд, Зүүн-Мүрэн гэнэн гол, хадын газарай шоруу түхэл, сээр агаар олон аяншалагшадые һонирхуула.

Тиниэ морёор, үгы хаа, "джин" гэнэн машинаар онохо аргатай. Дуратайшуул катамаран гэнэн аяншалгын зүйдөөр таварха аргатай.

ХҮҮГЭД ХҮГТЭЙ
Түнхэнэй аймаг соо хүүгэдэй аяншалга дэлгэрэнги юм. Тини "Дороги дружбы и добра" гэнэн проектн хэмжээндэ Нуурай, Зүүн-Мүрэнэй хууринуудта хүүгэдэй амаралтын газарнууд эмхидхэгдэнэ байна. Тус программа "Эра" гэнэн жасын эмхидхэгшэн "Малая родина" гэнэн конкурсн шалгына болоно.

"Тус проектд ганса манай аймагай үхибүүд хабаадаа бэшэ, харин Баунтын аймагай үхибүүд эрхэн байна. Үшөө тинхэдэ волонтернууд, хари гүрэнэй айшпад хабаадаа. Манай лагерта хабаадаһан олонхи үхибүүд хадта хүндэ байдалда ороһон хубүүд, басагад болоно. Тэдэнгэй волонтернууд элдэбин һонирхолтой тренингуудыг, наадануудыг үнгэрөө", - гэжэ Түнхэнэй аймагай захиргаанай залуушуулай талаар политикын таһагай хүтэбдэрлэгшэ Эржена Шобоева хэлэнэ.

"Бидэнэр Түнхэнэй аймагай захиргаангай үншэй харилсадаг бди. Манай нингын нэгэдлэгэй волонтернууд эндэ "Школа волонтеров" гэнэн хэмжээ ябуулга эмхидхэе, зунай хүүгэдэй лагернуудта хабаадаа", - гэжэ "Клуб Фирн" гэнэн нингын нэгэдлэгэй түрүүлэгшын орлогшо Елена Ильина хэлэнэ.

"Дороги дружбы и добра" гэнэн проект манай аймагай үхибүүдэй аяншалгын хүгжээндэ эхэ нүлөө оруулаа гэхэдэ, алдуу болохогүй. Манай түбэй кружогуудта яаха дуратайшуул олон болоо. Энэ жэл-нүүдтэ хургуулиа дүүргэгшэдэй дунда "Гид-экскурсовод" гэнэн мэргэжэл шэлэһэн хүнүд олон байха. Саанадаа проект дэлгэрэнгээр бэсүлүхын тула Эрхүүгэй можын, Монгол ороной айшпадыг уриха түсэбтэйбди", - гэжэ Түнхэнэй аймагай үхибүүдэй аяншалгын түбэй директор Алексей Пирогов хэлэнэ.

Конференци хадта гурбан секцинуудтэ хурбаарна: "Организация летнего отдыха, занятости и оздоровления детей", "Подготовка кадров для детского и молодежного туризма", "Создание и реализация проектов в области туризма на уровне сельских поселений". Тини үшөө уласхоорондын харилсаа тухай хэлсэгдэ.

Жэшээ, "Создание и реализация проектов в области туризма на уровне сельских поселений" гэнэн секци соо Аршаанай, Моондын, Толгын дунда хургуулинууд, Жэмһэг шотагай захиргаан һонирхолтой проектүүдэ харуулаа. Тэдэнэр булта һайнаар бэсүлүлэгхэ бээ гэжэ ханаглана.

Эржена БАТОРОВА.
Авторай фото-зурагууд.

Чингис РАДНАЕВ: «УРАН ДУРАН» НАМДАА ТААРАА»

Буряадай эстрадна дуушалай буулган клипүүдэ арад зомнай һонирхожо харадаг юм. Сэнхир экранар гарадаг «Уран дуран» гэнэн дуунай клип уран гоёор буулгаатай гэжэ ханамаар. Тимэһээ Чингис Раднаевтай уулзахадаа, тон лэ түрүүн энэ бүтээл тухайнь асуугааб.

- Чингис, сайн байна. «Уран дуран» гэжэ дуун тухайгаа хөөржэ үгыт даа, хайшан гээд клип буулгагдан гээшэб?

- Энэ дуун түрүүшынхээ «Одод соо шамайс үгылигэб» гэнэн дуунуудай согсолборин соо ороо һэн. Тээд энэ дуун хүн зоной сэдхэл ханаанда тааража, олоцод дуратай болохо гэжэ нэгэтиһэе найдаагүйбди. Нилээн сагай үншэрһэн хойно, зоной ханамжануудыг дуулахаданай, энэ дуундай найшаагданан. Сэдхэлдэ халуудгажа, бүхы гээ эдэлдэг болоо бшуу, тиниэнь баһа барагаар дуулаһыһэб гэсэн гү гэжэ бодол түрөө. 2005 оной май харын ойртожо байхада, минни сольно концертд бэлдхэл эхилээд байхадан, «Уран дуран» гэнэн дуунай клип хэе шиндхэбэри гаргагдаа бэлэй. Жанна Дымчковагай ударидалга дор, Барма Жалцанова режиссертой энэ дуунай клип зохиогдожо эхилһэн байна. Дурбэн үдэрэй турнада бүхы зурагуудынь абтагдаһан, буулгагданан байгаа. Абыас бэлитэй Барма Жалцанова өөрнөгөө бүхы сэдхэл ханаагаа, зуунай зуун хубиһынь суглуулжа, нэгэ хэды үдэр соо энэ клип хэлэн, Барма саарһан дээрэ бэшэдэг бэлэй, бүхы юумэ сэдхэлһээ гаргаад лэ, «Ши эндэ зогсо, ши нимэ дүр наада» гэжэ заажа үгэхэ. Буряадай академическэ театрай зүжэгшэн Туяна Монтоева эхэнэрэй гол дүриһыг наадаһан байна. «Байгал» театрай артист Даба Дашинорбоев, Аюр Дагданов Хурамхаанай, минни шотагай хубуун, тинхэдэ Байр Танхаров энэ клиптэ наадаһан байна. Заахан басагаанай роль Жанна Дымчковагай ахатанай басаганһы наадаһан, мүнөө томо болоһон байха. Айна, соохоо гэжэ ханаадамнай, наһараа энэ клиптэ орохоёо бэлдэжэ байһан шиги бэрхээр байгаа. Клиптэ хабаадаһан зондо эхэ баярыг хүргэхэ байнаб. Энэ дууэ нэн түрүүн минни найз нхүэр, сугтаа Улаан-Үдэдэ хураһан Байр Бадмадоржиев дурадхаа һэн. «Минни түрэлни Владимир Цыдыпов яһала зохид дуунуудыг бэлдэг, шамтай уулзуулаа хаа, эхэ гоё байгаа», гэжэ хэлсэ һэн. 2004 ондо Владимир Цыдыповтэй түрүүшынхээ уулзажа, дуунуудынь шагнаад лэ, энгид дуун намдал таараха бэшэ аа гү гэжэ ханааб. Владимир Цыдыпов энэ дуугаа намда үгөө, тинхэдэнь саанадаа Монголой эхэ шадабаритай Гантур аранжировщиктой аранжировкынь хэжэ, хоолойн бэшэлгэ минни баһа болохо, Дашиндондогой студи дээрэ бэлэн болоо.

- Энэ жэл зохёохы ажалынгаа талаар ямар ажал хээ болонот?

- Энэ жэл яһала бүтээсэтэй жэл боложо байна. Хэзэниһэнь оло дахин баруун тала руу ябажа, Бабудоржын Сэргэмаатай хамта Москва оножо, концерт тавиһан байнабди,

эхэл амжалтатыйгаар. Санкт-Петербургда хоёр дахин оножо ерөөбди. Түүхэтэ хотын «Сагаан хүшнүүд» гэшынснь хаража үзөөд, сэдхэл соогоо ханаһан үншэингөө хүсэл бэлдүүлэб. Гоё хайхан газарнуудыг хаража, байгалиин аятай зохид байдал бэдээ шонгэжэ ябахад, ухаан сэдхэлдэ уянгата мүрнүүд, аялга хүгжэм заатагүй мүнүдлэдг бшуу. Гитара барибал, тинхэдэ нэгэ хэды дуунай аялга гараад лэ ерэхэ.

- Энэ уулзалгынгаа урда тээ залуу басагадта хандажа, Чингис Раднаевтай уулзаад танилсабал, юун тухай асууха хэмта гэжэ хураһан байнаб. Тинхэдэмни олон лэ басагад хоолойгоо татаа... «Чингис Раднаевыг Буряад орондоннай мэдэдэггүй хүн үгы юм бэшэ гү?», «Та Чингис Раднаевтай телефоний номер мэдэхэ гү?» болон бусад асуудалнууд аадар мэтээр адхараа. Би тийгээд мүнөө тэдэ зонойнгоо захаянь дүүргэжэ, оло дахин хэлэгдэн асуудалнуудынь дабтан, Танһа асуухам.

«Чингис РАДНАЕВАЙ ямар дуунда дуратай? Чингис Раднаевай бүхы дуунуудыг уялжа байжа дуулажа шагнадагбди. «Уран дуран», «Аргата нютанги», «Одод соо шамай бэдэрнэб»... эхэ гоё дуунуудтай».

- Ямар шэнэ диск гаргахаяа байна?

- Хажуу талаһаа харахад, зарим зон ханаа бээ, диск гаргахад, амархан хэрэг гэжэ, тэрэмнай тиниһынь бэлэн ажал бэлэ, ухаан бололоороо ажаллажа, бүхы юумэ шүүмжэлжэ, дискин дуунуудыг суглуулха, дизайнын ажал хээ. Энэ намарай үдэрнүүдтэ һүүлшын дизайнын ажал хэлэгжэ байна. Шинэ альбом бэлэндэ орожо байна гэжэ харюусаха байнаб.

- Хэзэ Аргата нютанги ошожо, концерт тавихаяа байна?

- Жэл бүри хоёр дахин онодог аад, энэ жэл үрдсэгүйб. Өөрөө хүдөөгэй хүн хадта ойлгоноб, ямар сагта хүдөөгэйхид сүлөөгүй, ямар сагта сүлөөтэй байдаг гэжэ. Тиниһээ үбэлэй эхиндэ шотагайнгаа зоной сүлөөтэй болоходон, олоороо сугларжа, дуунуудта дуулалдахабди гэжэ хэлэхэ байнаб.

- «Хэды үхибүүтэй, нүхэрхы хааныхинай?» гэжэ асуудал тон лэ эхээр һонирхол татана.

- Тиниһээ даа, тон зүб. Энэсэдтэй ушар болодог юм. Зарим зон өөрын шотаг тэниэ татахаяа ханадаг юм гү, манай шотагһаа намга абанхай гээд лэ гоё-гоё зугаанууд байдаг. Нэгэ дуулахаданни, Хэжэнгын намгатай болоод байхан, нэгэ дуулахадан, Атын намгатай, нэгэ дуулахадан, Монгол намгатай болоод байдагбди. (Энээнэ...) Үнш дээрэ минни хатан - үндэрхөөрөө Усть-Ордагай, Дора гэжэ нэртэй. 2005 ондо өөрынгөө наһанайнгаа нүхэрхы олоһон байнаб. Бидэ хубуүтэйбди. Айдар гэжэ нэртэй.

- Чингис, саананхн зохёохы ажалдатнай амжалта хүсэжэ, гоё хайхан дуунуудта эдэлүүлжэ байхыетнай хүсэнэбди.

Ешигма ЦЫБЕНОВА.

МҮЙЛЭЭ ГАМНАБАЛ, БҮХЭ ШҮДЭТЭЙ БАЙХАТ ЭМШЭНЭЙ ЗҮБШЭЛ

Мүйлын үбшэгүй байбал, элүүр шүдэнүүд байха. Мүйлээ үбшэгүй байлгах гэжэ оролдохо хэрэгтэй. Республицын шүдэ эмшэдэг поликлиникин ахамад врачай орлогшо, врач-стоматолог, медицинн эрлэмэй кандидат Оюун СПАСОВАТАЙ энээн тухай хэлэн хөөрөлдөөн - уншагшадай анхаралда.

- Оюун Одоновна, минни танилда «пародонтит» гэнэн диагноз табья. Энэмнай юун гээшэб гэжэ ойлгуулжа үгыт?

- Элүүр үбшэгүй мүйлэ ямар байха ёһотойб гэхэдэ, ягаабар үнгэтэй, хатуу, шүдэ сээрлэхэдэ шуһа гараха ёһотой. Хэрбээ хабдажа, улайжа эхилбэл, мүйлэ гээшэ бороулаан болодог, шеткоор шүдэ сээрлэжэ эхилһэнһээ хойно шуһа нэблэдэг. Саг соонь аргалаагүй хаа, шүдэн зуууртаа шула боложо, хожомын унажа эхилдэг. Шүдэ муутай, мүйлэ шулабай болоһон хүн дам саашаа хото муутай болохоёо ханадаг. Шүдэнэй унажа эхилхэдэ, хасарһы шула боложо, досоошоо ородог, хүнэй шарай мууджа эхилдэг.

- Мүйлын үбшэн хэр дэлгэрэнхэй гээшэб?

- Манай республикын стоматологуудта хандаһан хүнүүдэй 80-90 процентгй пародонтит үбшэндэ нэрбүүлэгдэнхэй байдаг. Мүйлын хая эхилжэ байһан үбшэтэй байхадан гадна, ужаг үбшэтэй хүнүүд үсөөн бэшэ. Иймэ үбшэндэ нэрбүүлэгдэн хүнэй аманһаа муухай үнэр гутадаг, шүдэнһин хара боро үнгэтэй боложо эхилдэг. Хүнүүд энэсэдэ анхарал хандуулангүй, нэтэрээд лэ яажа байдаг. Мүйлынгээ хабдажа, эдээрлэжэ, үблэжэ эхилхэдэнь, ядаад лэ эмшэндэ хандадаг. Тиниһэнь шүдэн зуураараа шула болодог. Энэ үбшэн удаан мэдэгдэнгүй байжа болохо. Мүйлэ шүдэнь үблэхөөнгүй энэ үбшэн һэмээхэнээр нэрбэжэ байдаг ушар үсөөн бэшэ. Дүй дүршлэгтэй врач-стоматолог тэрэниэ элирүүлжэ шадаха.

- Хаанаһаа нимэ үбшэн бии болоно гээшэб?

- Хото муутай гү, али зүрхэ шулабай үбшэтэй, иммунитет шулабай хүнүүд пародонтит үбшэндэ нэрбөгдөн. Хүнэй өөрын ондоо үбшэнһөө уламжалан, шүдэнэй үбшэнгүд нэрбэжэ болохо. Гол шалтагаанһын гэхэдэ, аман соохиёо ариун сээрээр абажа ябаагүй хаа, энэ үбшэн бии болоно гээшэ. Юуб гэхэдэ, шүдөө муугаар угаахад, элдэб микроорганизмууд сугларжа, һүйд татана ха юм.

- Пародонтит үбшэн аргада орохо гү?

- Үбшэнэй уг шалтагаанһын олохо хэрэгтэй, тиниһээ эртгэнһээ аргалжа эхилбэл, үрэ дүнтэй байхал даа. Үбшэн гээшын бага дээрһэн эмшлэхэдэ, аргада ородог ха юм даа.

- Оюун Одоновна, мүйлын үбшэ зайсуулхын тула юу хээ хэрэгтэйб?

- Жэлдэ нэгэтиһэе дахин хаань, врач-стоматологто шүдэнүүдэ харуулжа байха хэрэгтэй. Хэрбээ мүйлын улайжа, хабдажа эхилһэн байгаа хаань, врач-пародонтологто хахал жэлэй нэгэтиһэе дахин хандажа аргалуулхынь дурадхаданни. Шүдэнэй хоорондох шулуунуудыг үгы бол одог шүдэнэй үншэр халгаажа медицинн шигэ онһон хэрэгсэлнүүд бии болонхой. Урдань түмэр гохоор гоходожо, үбшэнгэйгээр сээрлэдэг байһан ушар тухай зарим хүнүүд ханадаг ёһотой. Мүйлөө тиниһээ бэлэ болоо, айха юумэн үгы. Энэһэнһээ гадна манай эмшэд шүдэ ягаад зүбөөр сээрлэхэб гэжэ заажа, хэлэжэ үгэхэ, аманай ариун байхынь тула хубини хэрэгсэлнүүдэ тааруулан нэрбэжэ үгэхэ байна. Аргагай хаань, эдэлһэнгэйгээ һүүлдэ шүдөө сээрлэжэ ябагты. Харин шүдэнэй хоорондох забарнуудыг нэгэтиһэе, тусхай шүдэ сээрлэжэ утаһа (флоссы) хэрэглэбэл, һайн гэжэ ханаглана.

Дарима НИМАЕВА.

Елизавета БАЛЬЖИРОВА

Эхин классһаа эхи табига, Эрхим сэгилтээр дүүргэжэ гараад, Эжы, абынгаа зүбшөөл дэмжэжэ, Эмшэн болохоо эрмэлзэн түүгүлээн.

Элүүр хамгаалгын дээдэ мэргэжэл Эршнэмтэй, урагшатай дабан гарһаар, Бурханай орондо Буряад-Монголдоо

Бусажа эршэншэ буянтай юм даа. Үншэрһэн Үхэр жэлэй турнада Үндэр кандидатай нэрэ хамгаалаан, Бар жэлдэ ажалалгынгаа амжалтаар

Одото заяагаа ошотуулан бадааража, Олон шалгалтын шатануудыг гаталһаар, Түрүү хуурини эзэн боложо, Үргэн Росси гүрэн соогуураа

Оюун Одоновна СПАСОВАДА амаршалһан магтаал

Үрээл соллодо хүртөөл юм даа. Оюун бэлитэй шүдэнь хэрэглэжэ, Олохо гарта бүхэлэн баряад, Олоной дунда хүдлэхэ зуураа Омог орохо нүхэдтөө түрүүлхын хажуугаар

Энэрхы хайхан гүн сэдхэлһэн Эрдэмдэсээ хубаалдаг хубиһагдаа Эхэнэр хүнэй зол жаргал зантайдаа Энэр дүүрэн эдлэхэ табисууртайдаа Он жэлэй онохо бүри Одото нэрэ ошотуулан зандаа, Үндэр наһатанай магтаалда хүртэжэ, Урагшатай, урматай ябахын хүсэл даа!

«Буряад үнэн» Хэвлэлэй байшанай хаягаар Хальмагай Уран зохёолшодой холбоной түрүүлэгшэ Эрдни Эльдышевээ инээ нэгэ бэшгэ тээсгэнэй эрбэ. Ушарын, аха дүү республикын Уран зохёолшодой холбоон мэдээжэ хальмаг уран зохёолшо Николай Доржинович Илюмжиновой «Мазульска уурхайда» («На Мазульском руднике») гэбэн расказ Россин арадуудай хэлэнүүд дээрэ амараа ном болгожо гаргахаар хэблэлдэ бэлдэнэ. Энэ хэблэлгэ эрхэ жэлдэ тэмдэглэгдэхэсэ байгаа хальмаг арадай автономини хэргэгдэхээр 55 жэлэй ойдо зориулагдаха юм байна. Энэ ушартай дашрамдуулан, Н.Д. Илюмжиновой расказ буряад хэлэндэ оршуулха болоод, буряад хэлэн дээрэ манай эндэхи газетэ гү, али журналда толлохо ябадалда туна хүргэхымнай Эрдни Антонович гуйбан байна. «Бурятия» газетэдэ ород оршуулгань гаранхай. Хуурмаг хардалтын мурөөр хуули бусаар гэмнэгдэн, Сибирь сүлэгдэжэ, олон мянган хальмаг бүлэнүүдтэ адляар, уран зохёолшын бүлын 1943 оной декабрьһаа 1956 он хүртэр эдлэһэн гасалан зоболон тухай энэ расказ соо домоглогдоно. Удаань расказ «Байгал» журналда баһа хэблэгдэхэ. Расказы хальмаг эхэ бэшгэтайнь зэргэшүүлэн, Ревомир Баярович Гармаев буряадшалба.

Николай Доржинович Хальмагай Президент ябаһан Кирсан Илюмжиновой эсэгэ гэжэ нэмэ.

Николай БАДМАРИНЧИНОВ,

Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ.

Николай Илюмжинов

болоогүй хэн. Бидэнэй хэды уйлаа, хашхараашы наамнай, үрэ юрэдөө гараагүй.

Тииһээршы гэхүүр хуряагдаад, бархагууд үргэгдэжэ, пароход хахасалгын дохдо үгөөд, үргэн сэхэ далай тээшэ шогложэ, эрьсөө холодон ошобо. Харин Кирсан бидэ хоёр далайн эрьсэ, нодонгөө дабналиг нөлбохо залгижа, хараанһаа холодохоор ошоһон пароход үдэшэжэ үлэбди. Энэ оршолондо бидэ хоёр үншэрэн үлэжэ, үглөөдэр бидэнэрэй юунтэй ушархыс мэдэхэ арга үгы хэн. Тээд Бурхан бидэниисхайрлаад, амиды мэндэ гэртэ харижа эрбэбди! Хоёр жэл болоод, үршөөлгэнэй хуулиин хайгаар эсэгэ Токр хоёрнай Туршиһаа бусажа эрээһэн. Одоолманай жаргалта байдал тогтон тохорбо. Токр сабхи

байба. Удын үс саг болонхой, газар-гуурнь хүнзон үгы, бууринай гэрнүүдэй үрхөө утаан сэхэ өөдөө дэгдэжэ, энэнь шанга хүйтэнэй тэмдэг мүн. Бидэ түрүүн дайралдаһан гэрэй бартаа тоншободи, тээд хунгаража эрбэбгүй. Арга барагдажа, шаргаяа шэрээд, удаадахи гэрэй үүдэ тоншободи. Тээд эндэшы бидэндэ хүн үүдэ нээжэ үгэбгүй.

Гурбадахи гэртэ ойртожо яба-хадамнай, бартаагүй саанаһаа гараа үһэтэй жаахан басаган гүйжэ шарба. Бидэниис хаража сошоод: «Ой-ой, хү эдидэ хальмагууд эржэ ябана. Эжымни, абарыш!» – гэжэ айнгяар хашхараад, түргэнөөр хашаагайнгаа үүдэ хаажархиба. Ноугай зоний бидэндэ үүдэ юундэ нээжэгүйн, эдэнэй тимэ жэгтэй аяг зан гарганын одоол бидэндэ ойлгогдоно. Хальмагуудыс Сибирь туужа эрөөн сагта тэдэнэр хадаа хү эдидэ аймшагтай улад гэхэн хураг гараһан байгаа. Энэндэнь сэлсэней хэсэг зон этигхэн байна!

МАЗУЛЬСКА УУРХАЙДА

Хүлөөрөө гараһан хүн – эрэдэг. Хүрээр дарууһан – эрэдөггүй. Хальмаг онһон үгэ.

Мазульска уурхайда хальмагуудай эрөөн түрүүшын үбэл ажабайдалдаа ариг эсбэр байдал сахиһан аргагүй байһан ушарһаа тэдэнэй дунда дүйрэн үбшэн (сыпной тиф) гэнтэ таража, хүн зоние хүгшэн, залуугүй хиргажа ороһон байгаа.

Март нарын эхээр намдашы энэ үбшэн халдажа, Ачинскын хотын больницатай ябадаггүй. Эмшэлүүл-һэнэй удаа больницаһаа гарахадаа, хүсэ тамираа тон сэхэр алдаһан, булаханыс һобшөөндэ найгашахаар туйлда ябаһан болжэ. Тээд залуу бэс түргэн захаржа, хараһаа үлүүтэйхэн сагта шэнэ шадал яһала оролбо.

Ой тайгата хизаарта зун болотор хүйтэн байдаг. Эндэхи амитан зон: «Манай Сибирьтэ найман нара үбэл, бэйшнине зун байдаг», - гэжэ хэлсэдэг шуу. Мүн «май гү, бэш гү, юрэдөө, пэшэһинэ буухаяа бү яара» гэдэг-гынышыс баһал зүйтэй. Сүлэлгынгээ газарта хальмагууд үбэлэй түлэг дунда, январин тэгэндэ, гол хүйтэн соогуур хүржэ эрөөн юм. Хүйтэнагаар манан мэгээр бударжа, хамагыс бүрхөөжэ, амин абахан амар бэшэ байдаг бэлэй. Тиимэ хүйтэнгээ үдэр бидэ эжытэйгээ хүршэ уладһаа хүүгэдэй шарга эрижэ абанд, Айдашки гэжэ хууринда эды-гды эд зөөрихэнөө хартаабхаар андалдаха гэжэ ошободи.

Энэ хуури манай байдаг уурхайһаа зургаа-долоон модоной зайда, мүн лэ алин нэртэй нуурай нүгөө эрьсэдэ хэн. Нуур баруун зүгтэ зүүлжэ нэгэ хахад - хоёр модон шахуу ута, үргэһинэ нэгэ модоной хэмжээтэй. Нуурай ошорхо булагууд гаража, уһанайн амгайхан байһанда тарган заһан эндэ элбэг олон бэлэй. Үбэлдөө нуурай уһан зууан мүйлхэн боложо хүрэдэг, зарим газарһаа хүйтэндэ дарсагар хатуу болоһон хур саһар хушагдадаг.

Бидэ эжытэйгээ Айдашки гэжэ нуур галһаад, хуури тээшэ гэхэлбэди. Инчанама хүйтэн үдэр байжа, үдхэн хүйтэн агаарһаа боложо, сиибгэр тэнгэридэ наран арайл үзэгдэнэ. Оршон тойрон анхан сагай абыа нэмээгүй байдал, гансал бидэнэй хүл доро саһан шаршаганана. Эжымни минни шарай ходо ходо адаглан харана, хүйтэнһөө минни хамар, хасарай сайрахыс тэрэ доронь обсоржо, зогсоод, адха саһар нуу-рыс ягаан үнгэ ороторнь зөөлхөнөөр зүлгэжэ аршаха юм.

Намай хаража ябаһаар эжымни баһа өөрөө хүдэнэ аа гү гэжэ бишыс шарайсн ажаглаад, шэнжэлдэд абанаб. Мазульскаһаа дэрэбэн хүртэр харгыдаа эжымни өөрингөө баһа наһан тухай хөөрэнэ: «Минни эсэгэ бүхы Донской тойрогто эрхим ветеринарна фельдшер гэжэ алдаршаһан юм. Адуу

үсхэбэрилдэг нэгэ мэдээжэ баян хүндэ хүлөөр хүдэлдэг хэн, бидэ тэрэ үс сагтаа яһала шадалтай ажаһуудаг һэмди. Ажахын барилгануудтай, үрэ жэмстэ саадтай уужам сэхэ модон гэрнай станицын бусад барилгануудай дунда онсо илгардаг хэн. Эсэгэмнай саг үргэлжэ адуунда хээрэ талаар ябадаг ушарһаа гэртээ хаа-яхан байдаг бэлэй.

Ухибүүд эжытэйгээ гэртээ үлэдэг һэмди. Бидэ, аха дүүнэр, гурба бэлэйбди: минни аха Токр, би болон Кирсан гэжэ дүүмни. Манай дугуу хубяар эжымнай эртэ үнгэрхэн юм, би тиихэдэ долоотой байгаа. Удан-шыггүй хубисхал боложо, гэрчандайн эхилбэ. Нэггэ улаантан эрээд, станицысмай хурал дугантайнь хамта шатаажархиба.

Эхэ үймөөн эхилдэд, станицысмай хүнүүд Ставрополин болон Кубань голлой газараар Хара далай тээшэ сухарижа ябаһан сагаантанай Добровольческоармитай сугзугадаба.

Эд хогшолхоноо арай-шамай суглуулжа тэрэн ашаанай олон зуун тэргэнүүд үхибүүдтэй, эхэнэрнүүдтэй, үбгэд хүгшэдтэй хамта эрэггүй

НАМТАРНААНЬ

Хальмагай мэдээжэ уран зохёолшо Николай Доржинович Илюмжинов (1929 ондо түрөөн) – Хальмаг Республикын дайнай болон ажалай ветерануудай жасын түрүүлэгшэ, дайнай дүлэн соогуур гараһан, Сибирьтэхи сүлэлгын гай тодхорто дайруулагдаһан үетэнэй хуби заяанда зориулагдаһан олон зохёолнуудай автор. «Талын шуурган», «Далай тээшэ зугадалга», «Пайн дуратан Бемба», «Мазульска уурхайда», «Ахалага сержант» гэһэн расказууд болон түүхэтэ очеркнүүд, «Абиль», «Ой тайгата хизаарта», «Уй гашуудалта жэлнүүдэй хилэмэн» гэһэн романууд, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуусхэ дайнай сэрэгшэд тухай «Сэрэгшэдэй хуби заяа» гэһэн ном, өөрын намтарһаа үндэһэтэй «Элинсэг хулисагууд. Баримтанууд. Үс саг» гэһэн туужа болон бусад олон уншагдай найшаалда хүртэнхэй.

Онсо өөрөө зохёолнууд соогоо уран зохёолшо дайнай, сүлэлгын арбан гурбан жэлэй хэрээгү хатуу хэшээлнүүдыс хэһхэл бодолой талаар шэнжэлэн тобшолно. Н.Д. Илюмжиновой зохёолнууд иматгал гэршэ баримтын талаар баян байһанаараа бэшэ, харин бидэнэр бултаараа хамтын Дурасхаал болон хамтын түүхэтэйбди гэжэ манда хануулна. Н.Д. Илюмжиновой номууд үсөө үедэ хэр үгһаа дамжуулагдажа ябадаг

энэрхы сэдхэлэй, эрэлхэг зоригой, хэһхэл гээсэбэрин амин дурасхаалай мүн гэршэ. Хэмгүй хатуу бэрхэшээлтэ ушар байдалда автарай эрид бата, элрхэй тодо байлгань тэрэнэй өөрын намтарһаа һабагшатай прозынь иматгал хубин намтарай баримта болгон сэгнүүлнэ бэшэ, харин нүлөө сэхэтэ хүмүүжүүлхы удхыснь тобойсо гэршэлнэ. Ажаһууһан үс сагайнгаа онсо илгаа шэнжэ харууһан тодорхой нарин, үнэн эсэгэ домоглолго болбол Н.Д. Илюмжиновой зохёохы ажалай эгээл хайн талан болоно.

Н.Д. Илюмжинов залуу үетэниис хэһхэл заншалай, эхэ ороншо сэдхэлтэйгээр хүмүүжүүлгын талаар нийтын удха шанар сэхэтэй ажал ябуулдаг. Тэрэ республикын хураалсалай эмхи зургаануудта болодог уулзалгануудта ходо ходо айлшалад, мүн республикын Дайнай болон ажалай ветерануудай жасын түрүүлгын тухаалаар залуушуултай болодог олон уулзалгануудай хабаадагшань, эмхидхэлшөн боложо ябадаг.

Тэрэшэлэн Н.Д. Илюмжинов – «Хатуу шэрүүн жэлнүүдэй үнэн», «Залиршагүй дурасхаал» гэһэн номуудай автор. Тэрэнэй зохёохы ажал тухай «Н.Д. Илюмжинов. Уран зохёолшын зохёохы намтарта хабаатай баримта дэбтэрнүүд» гэһэн ном хэблэгдэнхэй.

Сүлэлгэдэ хосорогшодой дурасхаалта хүшөө. Элистэ хото. Скульптор Эрнст Нейзвестный.

хойноһоо дахалдан ябана. Мүнөө байһан шэнги үбэлэй үс байгаа. Зугадагшад замдаа сэхэр туража, баһашы зоболон гасалан элдэб. Хүдөө талада шуурган соогуур тэргэ доро хонодог бэлэйбди. Өөрөө оройдоо 12 наһатайшыс наа, Токр ахамнай бидэнэр, бишыхан дүүнэрээ, хайрлан үмэгшэлжэ ябаһан юм. Намайгаа, дүү хүбүүгээ һалхи шуурганһаа, бордоһо саһанһаа али аргаар халхалан хушадаг бэлэй.

«Ногоонтмди» гэжэ бэс нэрлэдэг дээрэмшэд харуул хамгаалалтагүй зугадагшадта үдэрын довтолдог хэн. Тэдэнэр басагад, эхэнэрнүүдэй алтан, сагаан мүнгэн бэлэлиг, һийхэ, бугагуудыс булядаг хэн. Үнгэржэ эрэхэдэ, энэ үзэһэн зоболомнай багадаһан мэтэ, зугадажа ябаһан бидэнэй дунда халуун үбшэн тараад, тэрэһнээ олохон зугадагшад наһа бараа хэн. Үхэнэн зоноо бидэнэр саһан доро далдалжа, Ставрополин, Кубань талада, Кавказ уулын хормойдо орхёо һэмди. Эсэгэнь бидэнэр

оёдо болоо, Кирсан Башактын хүдөө ажахын техникум дүүргэдэ, совхоздо зоотехнигээр хүдлөө. Тэдэнэр гэрбуло боложо, үхибүүдтэй болоо. Харин хүрөөтэй шанга 1937 ондо «арадай дайсадыс» хайжа элирүүлхээр гү-жэрдэн «Ежовой хамалган» эхилбэ. Энэ хүрөөтэ хамалганай үсдэ хүршэнэримнай нэгэн эсэгымнай заажа, урдань сагаантанай хамта хилын саана зугадажа ошоһон хүн гэжэ дуулгаба ха юм.

Тиин хубисхалда харша ажал ябуулга эрхилхэн гэхэ зэргээр 58-дахи статьягай шооргэмнэгдэжэ, эсэгэмнай СССР-эй НКВД-гэй Соловецкэ лагерта тудад, уһанда шэнгэһэн юм шэнги, мурсаарагүй үгы болошоо хэн. Харин мүнөө Токр Кирсан хоёр, шини эсэгэдэ адли, немсц булим-гартагшадтай дайлагдажа ябана. Тэдэниис сэрэгтэй албанда бүри 1941 оной зун татаһан байгаа. Ажабайдалда нимэ юумэн болоно бишуу, хубүүмни. Бидэнэр булта Бурханай гарта байнабди, хүн болгондо табинан хуби заяан тэнгэридэ зураатай байдаг, - гэжэ эжымни огсом халуунаар түгээ-хөөд, ханаагаа зобонгээр: «Хубүүмни, хөөрөөгөөрөө шамайгаа эсэбэ гүб? Шим аргаахан ябадаг болобош», - гэжэ хэлэбэ. Би дараһан хамараа хамсыгаараа аршаад: «Үгы даа, эжымни, огто эсэггүйб. Бүри шамда хэлэжэ үгэһэндэши сэдхэлээ сэхэр ханажа байнаб. Би шамдаа дуратайб, эжымни!» - гэжэ харюусаба. Иимэ харюу соносоһон эжымни баярлажа энэсэгэдэ: «Хүйтэнһөө, үлэн хооһоной зоболонһоо бодолыс һамааруулха гэжэ энэ хөөрлөөд эхилэб. Одоошыс замаа гаталжа, сэлсэндэ хүржэ эрбэбди. Эндэ хогшол зөөриэс хартаабхаар холбод, гэртээ харихабди. Бурханай бидэниис хайрлаха болтогой! Ом маани ладис хум!»

Айдашки гэшэнэ Сибирин эгээлэй хуури, зарим газартаа урданһаа үлэһэн үндэр хашаатай, модоор баригдаһан гэрнүүдтэй хуури

Тиигэбэшэ эжымни бидэнһээ айһан басаганай гүйжэ ороһон гэрэй үүдэ тоншоод абаба. Залуу наһатай, шиираг бэстэй, мур дээрээ дэгэл хэдэрхэн толгой шосгэн хубүүн үүдэ тайлаба. Тэрэ бидэниис шэргэжэ хараад: «Танда юун хэрэгтэйб?» - гэжэ хураба. Хүсэлымсмай соносонгүй, хубүүн үүдэ хаажархина аа гү гэжэ эжымни айгаад, тэбдэнгэр хэлэбэ: «Хартаабха биги гү? Бидэндэ андалдаха эд товар бий!» Хубүүн анхаралтай боложо, һонирхонгээр соносоод: «Эд зөөри гэнэ гүт? Тиигэбэл орогты, таанадта юун бийб, харая», - гээд, гэртээ дахуулжа оруулба.

Хубүүнэй хойноһоо гэртэ ороһон бэсэрээ бидэнэр ород пэшэһинһээ бутаржа байһан дулаанда, аятай зохид байдалда тудан амарбабди. Пэшэһингэй ойро, хэбтэри дээрэ - хүгшэн, тугаархана бидэнһээ айгаад зугадаһан басаган хэбтэнэ, тэрэ бидэн тээшэ айнгяар харадабана. Эжымни сүүмхэ сооһоо эсэгын нэгэ бага үмдэг-дэнхөөс наа, яһала хайн булгайр сабхи яаралтайгаар гаргаба. Хубүүн сабхине эндэ-гэндэһээ шэнжэлэн хараад, гартаа абажа: «Хэмжэнь ямар бэ?» - гээд хураба. «Дүшэн нэгдэжи», - гэжэ эжымни харюусаба. «Лабхан минни хэмжээн, үмдөөд туршай», - гэбэ хубүүн. Тэрэ валскага тайлаад, сабхи үмдөөд, гэр соогуур ябад үзэбэ. Эжы бидэ хоёр адли бодолдо абтанхай, тэрэниис шууд адуулан зогсонди. Хубүүн сабхи зохишооб, шарша-ганыхысн бахатажа соносоод, наашаа-саашаа ябасаган байба. «Амиды бусаа наа, наһан туршадаа, үхэтгөө эдлэн үмдэхэб», - гэхэдэнь, эжымни: «Шини аминай түлөө мургэжэ зальбархаб», - гэжэ аалихан дуугарба. Хубүүн мийэрэн гагад: «Тиигэбэл сэхэ хайн, сабхитнай хэды хүрэнэб?» - гэжэ асууба. «Нэгэ мэшээг хартаабха», - гэжэ эжымни яаралтайгаар харюусаба. Хубүүн эсэмсэглэжэ: «Пайн, болоно!» - гэжэ зүбшөөрбэ.

(Түгэсхэлын 15-дахи нюурта).

ХАРГАНАДА БОЛОНОН ХАБАТАЙ НАЙХАН НАЙНДЭР

Любовь Цыдыпова мастер-класс үнгэргэнэ

Валерий Болхоев

Ангараг Чагдууров

Сэлмэг найхан Сэлэнгын аймагтай Харгана нютагта хаяхана буряад хэлэнэй найндэр үргэн дэлсэтэйгээр үнгэржэ, аймагтай хүн зоние баярлуулаа. Эндэ зуугаад үхибүүд, багшанар, аймагтай захиргаанайхид, Улаан-Үдэһөө эрхэн айлшад суглараа. "Мүнөөдэр Харганын дунда хургуулида аймагтай хурагшад, багшанар сугларжа, найндэр үнгэргэжэ байна. Иимэ Буряад хэлэнэй үдэр аймаг дотороо жэл бүхэн үнгэргэхэ гэжэ хэлсэнэ байнабди. Ерэхэ жэл Жаргалантын дунда хургуули соо үнгэрхөөр хараалагдана", - гэжэ Сэлэнгын аймагтай захиргаанай толгойлогшо Нима Бадмаев хэлэнэ.

ПУРАГШАДЫНЬ ЭДЭБХИТЭЙ "Би "Нютагни" гэнэн шүлэг уншан байнаб. Буряад хэлэн дээрэ найнаар хөөрлөдөжэ шадахагүйшье наа, ойлгодогби. Эжымни нагасануудаараа буряад хэлэн дээрэ хөөрлөдөдэг. Энэ конкурсодо намайе багшамни Баярма Будажаповна Цыбикдоржисва бэлдэ", - гэжэ Гусиноозерск хотын 4-дхи хургуулиин хурагша Лера Балданова хэлэнэ. Гусиноозерск хотын гимназиин хурагша Даша Головкова буряад хэлэ мэдэхгүйшье наа, тус конкурс дээрэ гоёор шүлэг уншаа. "Манай хургуули соо буряад хэлэндэ зориулагдана олон тоото хэмжээ ябуулганууд үнгэрдэг. "Родничок" гэнэн театр соогоо буряад хэлэн дээрэ зүжэг табихабди. Би тэндэ хабаадалсахаб", - гэжэ Даша хэлэнэ.

Харганын дунда хургуулиин 8-дахи классай хурагша Баярма Гомбожапова түрэл буряад хэлэндэ тон дурагтай юм. Бэлигтэй басаган түрэл хэлэн дээрэ номууде уншаха, шүлэг хөөрэхэ, дуулахадаашье бэрхэ. "Мүнөө сагта олон залуушуул түрэл хэлэсэ мэдэнгүй. Энэ буруу гэжэ хананаб. Түрэл хэлэсэ мэдэхэ, хөөрлөдөжэ шадаха хэрэгтэй. Мүнөөдэрэй найндэртэ удаан саг соо бэлдэбди. Би эндэ шүлэг хөөрөөб, дефилесэ хабаадааб. Маниис манай буряад хэлэнэй багша Адиса Олсговна Банзарацсва бэлдэ", - гэжэ Баярма Гомбожапова хэлэнэ.

Харганын дунда хургуули республика дотороо мэдэжэ, түрүү хургуулинуудтай тоодо ородог. Бэлигтэй хурагшадын хаа-хаанагүй түрэл хургуулиа суурхууддаг юм. Жэшэнь, байгша ондо тус хургуули дүүргэгшэ

Буряад сэбэр хэлэмнай Булигдахагүйл ямаршье хэлэндэ, Түрэн найхан дайдамнай Түмэн жаргал халбархал!

Ариона Бубсева "Краса Бурятии" гэнэн конкурсын илагша боложо, Буряад Республикаһаа "Краса России" гэнэн конкурсодо хабаадаха. Тиин хургуулиин ансамбль баһал республика дотороо олон фестивальнуудай, бүхэроссийн конкурсуудай илагша юм.

Эдэнэр буряад арадайнгаа соёл, ёно заншал хаа-хаагуур харуулжа, түрэл арадаа суурхуулжа ябадаг. 11-дхи классай хурагша Ангараг Чагдууров республика дотор үнгэрдэг "Гэсэр, Дангина" конкурсын хабаадагша, эрдэмэй конференцинуудэй илагша, эдэбхитэй, бэрхэ хүбүүн юм. "Буряад хэлэнэй найндэрэй манай хургуули соо үнгэржэ байхада, би сэхэ баяртай байнаб. Мүнөө сагта түрэл хэлэсэ хүгжөөхэ хэрэгтэй. Жэл бүри манай Харганын хургуули соо түрэл хэлэндэ зориулагдана олон тоото хэмжээ ябуулганууд үнгэрдэг. Манай нютагһаа уг гарбалтай Даши Дамбасвай уран зохиолнуудта зориулагдана конкурсууд үнгэрдэг. Хургуули соомнай тэрэнэй уран зохиолнуудай, намтарай салон бии", - гэжэ Ангараг хөөрэнэ.

БӨХӨР, ШАГАЙ ГОЁ ДАА Пайндэрэй хэмжээндэ "Россиин эрхим багша-2008" гэнэн конкурсын илагша, Харганын дунда хургуулиин хүгжэмэй багша Дылгыр Дымбыржапович Дымбырлов үхибүүдтэ мастер-класс харуулаа. Хадаг табилгын удха шанар тухай эхин классуудай багша, "Педагогическая элита" гэнэн конкурсын илагша Татьяна Николаевна Раднаева харуулба. Эхин хургуулиин багша Оюна Цыреторовна Гомбосева үхибүүдээр шагай наада наадажа, тэднине буряад яһатанай үндэһэтэнэй нааданда хургаа.

Тус найндэртэ Улаан-Үдэһөө олон айлшад эрхэн байна: Буряадай Уран зохиолшодой холбооной түрүүлэгшэ, олонинын ажал ябуулагша, поэт Матвей Чойонов, Буряад Республикын Пуралсалай болон эрдэм ухаанай министретын мэргэжэлтэн Бэлигто Жамбалов, Россиин арадай артист Марта Зоригтусва, Буряад арадай артист Любовь Цыдыпова, БГУ-гай багшанар, залуу уран зохиолшод, журналистнар. Россиин арадай артист Марта Зоригтусва Буряад арадай артист Любовь Цыдыпова хоёр "Үжэг наадажа хуралга" гэнэн мастер-класс үхибүүдтэ харуулжа, олоной хонирхол татаа. "Бидэнэр буряад хубсаһа үмдөөд, Оюна Цыреторовна Гомбосеватай шагай наада наадажа хураабди. Ехэ хонирхолтой байгаа", - гэжэ Ноёхоной дунда хургуулиин хурагша Валерий Болхоев хэлэнэ.

Шагай наадан

"Иимэ буряад хэлэнэй найндэр гоёор, хонирхолтойгоор үнгэргэхэ гэжэ оролдообди. Түрэл хэлэнэйнай байдал хүндэ болоод байна. Мүнөө манай хургуули соо буряад хэлэн ганса хоёр час соо заагдана. Нэгэдэхэ класста заагданагүй. Тиин үхибүүдэйгээ түрэл хэлэсэ мартахагүйн тула, элдэбн кружогууде эмхидхэнэбди, шүлэг хөөрүүлжэ, ёхор наадажа хурганабди. Үхибүүд түрэл буряад хэлэн дээрэ хөөрлөдөжэ байхадаа, аха захатанаа хүндөлжэ хурана, ёно заншалаа мартахагүй, саашан хүгжөөнэ", - гэжэ Харганын дунда хургуулиин багша Татьяна Николаевна Раднаева хэлэнэ. "Сэлэнгын аймаг соо 28 хургуулинууд байна. Тэдэн сооһоо дүрбэн хургуули үндэһэтэнэй болоно. Буряад хэлэмнай хүндэ байдалда ороод байна гэжэ хэлэхэдэ, алду болохогүй. Нормативаар буряад хэлэнэй хөшөөлэй саг үсөөн болоо. Несли бүхэндэ табан үдэр хуранабди. Мүнөөдэр эндэ "Ярмарка инновационных проспектов для реализации концепции о сохранении и развитии бурятского языка" гэнэн "түхэрсэн шэрэ" дээрэ БГУ-гай багшанар хабаадажа, олон хонирхолтой юумэ хэлэ. Жэшэнь, тэдэнэрэй хэлэхээр, буряад хэлэнэй багшанар ганса буряад хэлэ зааха бэшэ, харин монгол, англи, хитад хэлэ заажа шадаха ёһотой. Иимэ мэргэжэлтэды БГУ хургана", - гэжэ Сэлэнгын аймагтай захиргаанай хуралсалай талаар управлениин хүтэлбэрилэгшэ Заян Бадмаев хэлэнэ. Буряад хэлэнэй найндэрэй түгэхэдэ конкурсуудай бүхэ илагшад, багшанар дипломуудта, бэлгүүдтэ хүртөө. Бэлигтэй дуушад, хатаршад гоёхон концерт наада харуулаа.

Эржена БАТОРОВА. Авторай фото-зурагууд.

ХЭЛЭНДЭЭ ШУДАРГЫЛ ХУДАРЫН ДАЙДАМНАЙ

Пайндэрэй үедэ

Үнгэргэжэ долоон хоногто буурал Байгал далайгаа зубшан нэмжынэн үзэхэлэн гоё байгаалтай Кабанскын аймагтай Корсаково хуурин ошохо золтой байгаа. Юуб гэбэл, нютагай дунда хургуули аймагайнгаа хэмжээндэ Буряад хэлэнэй үдэр эмхидхэдэ найн найхан заншалтай юм. Тиин энэ удаа корсаковаархин тус найндэрөө Буряад ороной Россиин бүридэлдэ орохоор 350 жэлэй ойн баярта дашарамдуулан үнгэргөө.

Аймагтай долоон хургуулиһаа хаба шадалаа туршахаяа эрхэн хүүгэд буряад дуу шүлэгөө, хатар наадаа гүйсэдхэжэ, энсэдтэй үжэгүүдые табижа, үрэлэй найхан үгэнүүдые хэлэжэ, сугларагшадта ёһотой найндэр бэлэглэ. Хабаадагшадтай бэлиг шадабари сэгнэжэ, эрхимэй эрхимүүдые тодооруула ёһотой жюриин гэшүүд, болодог юм наань, бултандань түрүүшын хуури үгэжэрхихэ нэн. Энээн тухай жюриин түрүүлэгшэ, Россиин соёной габыяата хүдэлмэрилэгшэ, республикын арадай артист Гунзэн-Нор-

дүүдэйнай шүлэгүүдые тоб гэмэ тодоор, үгэнүүдыен шэхэндэ хажар бэшээр, хазгайруулангүй шахуу гүйсэдхэхэдэнь, ямар бэ даа һонин мэдэрэлдэ абташоод, баярлажа, гайхажашье хуугаа нэм.

Эдэ үхибүүдэй иигэжэ үнэн зүрхэнһөө оролдожо байхада, буряадууд юундэшье ахирдана гэшэбиди даа?

Мүнөө дээрэ аймагтай 18 хургуулида буряад хэлэн шудалагдадаг юм. Үсөөн хурагшадтай хургуулида буряад хэлэ заахань бэрхэтэй, мүн хөшөөлүүдтэ үгтэдэг сагай бага дээрһээ салин түлбэриншье бираггүйхэн. Тиимэхээ багшанар хүдэлхэ дурагүй. Иимэ эрхэ байдалда ямар аргаар гарасалдана тухайгаа Посольскын дунда хургуулиин дарга Светлана Николаевна Осетрова хөөржэ үгөө: "Үхибүүдэй мүнөөл жэлһээ буряад хэлэ үзэжэ эхилэ. Үнинһөө хойшо буряад хэлэндэ нааатай һомди, тэсд багша олодоггүй байгаа. Ядахдаа физкультурынгаа багшад буряад хэлэ зааха уялга даалгаабди".

Бэрхэшөөлүүдэй олоншье наа, Кабанскын аймагта суута поэт Дондук Улзытуевай магтан дуулаһан "Байгалай уналдал ариун тулгалаг буряад хэлэмнай" сагай ошохо тума замаа үргэдхэжэ, хүсэ нэмэжэ байна гэжэ хэлэхэдэ болохо: хоёр жэлэй саана Буряад хэлэнэй үдэртэ оройдоол хоёр хургуули хабаадаһан наа, мүнөө найман команда мурьсөө. Зүгөөр арасагай амжалтань гэхэдэ, Корсаковын дунда хургуулиин хурагшадһаа бүридлэн Кабанскын аймагтай команда буряад хэлэнэй электрон номоор республиканска мурьсөөндэ хоёрдохи хуури эзлэе юм.

Шергинэй дунда хургуулиинхид

Аймагайнгаа хайндэртэ корсаковаархин түрүүлэе, Шергинэй хургуулиин команда хоёрдохи, Степнодворецкын хургуулиинхид гурбадахи хуури эзлэе. Аймагтай методическа нэгдэлэй хүтэлбэрилэгшэ Людмила Николаевна Власова Буряад хэлэнэй үдэр үндэр хэмжээндэ үнгэрөө гэжэ тэмдэглээд, хабаадагшадта, илангаяа Корсаковын дунда хургуулиин дарга Константин Николаевич Хребтовскийда, буряад хэлэнэй багша Лариса Андреевна Хабусовада оролдогто үүсхэлэйн түлөө баяр баяхаланине хүргөө. Тус хэмжээ ябуулгын түгэхэдэ, зүрхэ сэдхэхээ ханана айлшад Улаан-Үдэ руугаа бусахаһаа урид Байгал далайтаа золгохо гэжэ шиилдэ, поэтесса Елизавета Михайловна

Бильтриковагай урилгаар Энхэлэгтэ оршодог "Литературна гостинадана" хүрөөбди. Тэндэхи томо баян коттедэжүүдэй хажууда сомороншье наа, аятай зохиодор түхэсэргэдэн энэ байрадань үхибүүдшье, холо ойрын аяншалгагшадшье эрдэг болонхой юм. "Иимэ найхан байгаалин оршомдо амаржа, нангин Байгал далайһаа хүсэ абахаяа эржэ байгаарайт", - гэжэ хүндэмүүшэ зантай Елизавета Михайловна хэлэ. Үнэхөөрөөшье, наһа намаагай үнэрөөр анхилһан сэбэр агаараар амилжэ, үдэшин наранай жаралгүйхөнөөр холжорхыс удаан-удан гэтэжэ хууһайб гэхээр байгаа нэн.

Джит МАРХАДАЕВА. Авторай фото.